

ትምህርት ሦስት

1ኛ ቀን፡ - የፔንታቴክ መግቢያ

በመጀመሪያዎቹ ሁለት ትምህርቶች፡ ስለብሉይ ኪዳን አንዳንድ የመግቢያ አሳቦች አጥንተናል፤ የእግዚአብሔር ቃል እንደሆነም ተመልክተናል። ከብዙ ዓመታት በፊት 39 የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የእግዚአብሔር ቃል ይሆኑ ዘንድ በአይሁዶች እንዴት እንደተለዩ ተምረናል። በዚህ ሳምንት ፔንታቴክ ወይም የሙሴ ሕግ ተብለው የሚጠሩትን የመጀመሪያዎቹ አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት መመልከት እንጀምራለን።

ብሉይ ኪዳን የተጻፈው በሁለት ቋንቋዎች ነበር። አብዛኛዎቹ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተጻፉት በዘመኑ የአይሁድ ቋንቋ በነበረው በዕብራይስጥ ነበር፤ ነገር ግን የባቢሎንና በመካከለኛው ምሥራቅ ይኖሩ የነበሩ ሰዎች ዋና የንግድ ቋንቋ በነበረው በአራማይክ የተጻፉ አንዳንድ የብሉይ ኪዳን ክፍሎችም አሉ። ለምሳሌ፡- ዳን. 2-7ና የዕዝራ አንዳንድ ክፍሎች የተጻፉት በአራማይክ ቋንቋ ነው። ይህ የሆነው በዚህ ጊዜ ብዙ አይሁድ በመካከለኛው ምሥራቅ ተበትነው በአሕዛብ መካከል በምርኮ ላይ ስለ ነበሩ ነው።

1ኛ ጥያቄ፡ የሚከተሉትን ጥቅሶች ተመልከት፡ ዘዳ. 28:61፤ ኢያ. 8:31፤ (ሉቃ. 2:22)፤ 2ኛ ዜና 31:3፤ (ሉቃ. 2:23)፤ ነህ. 8:3። የመጀመሪያዎቹ አምስት የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት ብዙ ጊዜ በአይሁድ ምን ተብለው ይጠሩ ነበር?

የመጀመሪያዎቹ አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አንዳንድ ጊዜ «ፔንታቴክ» እየተባሉ ይጠሩ ነበር። ፔንታቴክ የሚለው የግሪክ ቃል ትርጉም «አምስት ጥቅል መጻሕፍት» ግለት ነው። ይህም የሚያመለክተው በሙሴ የተጻፉትና በአይሁድ ዘንድ እንደ አንድ ክፍል የሚቆጠሩትን የመጀመሪያዎቹን አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ነው። ይህን ስም ብዙ ጊዜ የሚገለገሉበት በክርስቶስ ጊዜ የግሪክ ቋንቋ ይናገሩ የነበሩ አይሁድ ነበሩ። የዕብራይስጥ ቋንቋ ይናገሩ የነበሩ አይሁድ ግን ለእነዚህ መጻሕፍት ሌሎች ስሞች ነበሯቸው። ብዙ ጊዜ «ሕግ» ወይም «ቶራህ» ብለው ይጠሯቸው ነበር። ቶራህ ለሕግ የተሰጠ የዕብራይስጥ ስም ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ በአጠቃላይ የመጀመሪያዎቹ አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተለያዩ ስሞች ተሰጥተዋቸዋል። አንዳንድ ጊዜ «የሕግ መጻሕፍት»፣ «ሕግ»፣ «የሙሴ የሕግ መጻሕፍት»፣ «የሙሴ ሕግ»፣ «በሙሴ መጽሐፍ ውስጥ ያለ ሕግ»፣ «የጌታ ሕግ»፣ «የጌታ ሕግ መጽሐፍ» እና «የሕግ መጽሐፍ» ተብለው ተጠርተዋል።

አይሁድ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን በሙሉ የሚያከብሩና በእግዚአብሔር መንፈስ ምሪት መጻፋቸውን የሚያምኑ ቢሆኑም ፔንታቴክ ወይም የሙሴ ሕግ መጻሕፍትን ከሁሉ አብልጠው ያከብሯቸዋል።

የፔንታቴክ መጻሕፍት ጸሐፊ

የብሉይ ኪዳን የመጀመሪያ መጻሕፍትን ማን ጻፋቸው? እስካለፈው 100 ዓመታት ድረስ አይሁድም ሆኑ ክርስቲያኖች ሙሴ እንደጻፋቸው ያምኑ ነበር፤ ምክንያታቸውም የተመሠረተው በመጽሐፍ ቅዱስና በሽማግሌዎች ወግ ላይ ነው። ቀደም ሲል እንዳየነው፣ ከመጀመሪያዎቹ አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ስሞች አንዱ «የሙሴ ሕግ» የሚለው ነው።

2ኛ ጥያቄ፡ ዘጸ. 24፡3-4 እና ዮሐ. 5፡46-47 አንብብ። በእነዚህ ቁጥሮች መሠረት የመጀመሪያዎቹን አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የጻፈው ማን ነው?

ከዘፍጥረት እስከ ዘዳግም ያሉትን መጻሕፍት የጻፈው ሙሴ ነው ብሎ መጽሐፍ ቅዱስ በቀጥታ ባይነግረንም እንኳ በፔንታቴክ ውስጥ የተካተቱ አንዳንድ ነገሮችን እርሱ እንደጻፋቸው ግልጽ ነው። በሲና ተራራ የተቀበላቸውን ሕግጋት እርሱ እንደጻፋቸው እናውቃለን። ከሙሴ ሞት በኋላ ኢያሱ ወዲያውኑ ተተክቶ ሕዝቡን መምራት ሲጀምር እንዲታዘዘው የተሰጠው፣ በሙሴ የተጻፈ መጽሐፍ ነበር፤ (ኢያሱ 1፡7-8 ተመልከት)። ከአዲስ ኪዳን ዘመን ቀደም ብሎ የመጀመሪያዎቹን አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የጻፈው ሙሴ እንደሆነ አይሁድ አምነው ነበር። በአዲስ ኪዳን ውስጥም ቢሆን የፔንታቴክ መጻሕፍት አብዛኛዎቹን ሙሴ እንደጻፈ ተጠቅሶአል። ዘጸአት (ማር. 7፡10)፣ ዘሌዋውያን (ሮሜ 10፡5)፤ ዘዳግም (ማቴ. 19፡7-8) የተጻፉት በሙሴ እንደሆነ ኢየሱስና ሌሎች በግልጽ ተናግረዋል። የሕግ መጻሕፍት አመዳደብ እንደ ሙሴ መጻሕፍት

ሲሆን ይህም ሙሴ በጸሐፊነት የሚታይ መሆኑን ያመለክታል (ሉቃስ 24:44 ተመልከት)።

በ1900 ዓ.ም. አካባቢ ግን ፔንታኬን የጻፈው በእርግጥ ሙሴ ለመሆኑ ምሁራን ይጠራጠሩት ጀመር። የፔንታኬን መጻሕፍት በሚመረምሩበት ጊዜ ከአንድ በላይ የሆኑ ጸሐፊዎች እንደጻፉት የሚያሳዩ በርካታ ነገሮችን አገኙ። ለምሳሌ፡- በኦሪት ዘፍጥረት ሁለት የተለያዩ የፍጥረት ትረካዎች አሉ (ዘፍ. 1 ና 2)፤ ሙሴ ከፍረበት ዘመን ከ500 ዓመታት በኋላ ይኖሩ የነበሩ የእስራኤል ነገሥታት ተጠቅሰዋል (ዘፍጥ. 36:31)፤ እስከ ዘመነ መሳፍንት ድረስ ወደ ከነዓን ያልመጡ ፍልስጥኤማውያን ተጠቅሰው እናያለን (ዘፍጥ. 21:34)፤ ደግሞም «እስከ ዛሬ ድረስ» የሚለው ቃል መጽሐፉ የተጻፈው ከሙሴ በኋላ መሆኑን የሚጠቁም ሐረግ ይመስላል (ዘፍጥ. 32:32)። በተጨማሪም እነዚህ ምሁራን በአጻጻፍ ስልትና በቃላት አጠቃቀም ረገድ ያለው ልዩነት ራሱ የተለያዩ ጸሐፊዎች እንደጻፉት ያሳያል ይላሉ።

በዚህ ምክንያት የፔንታኬን ጸሐፊ ማን ነው? የሚለውን ጥያቄ በሚመለከት አለመግባባት አለ። እነዚህ አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ስለተገኙበት መንገድ አምስት ዋና አመለካከቶች ወይም አሳቦች አሉ።

1. የፔንታኬን መጻሕፍት ሁሉ የጻፈው ሙሴ ነው። ሙሴ ያልጻፈው የፔንታኬን ክፍል ከእርሱ ሞት በኋላ የተጻፈው ዘዳግም 34 ብቻ ነው። ይህንን አቋም የያዙ ሰዎች እንደሚሉት ሙሴ ሌሎች መጻሕፍት ተጠቅሞ ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን እነዚህን አምስት መጻሕፍት ያዘጋጀና የጻፈ እርሱ ነው ይላሉ። አቋማቸውን ለመደገፍም የሚከተለውን መረጃ ይጠቁማሉ፡-

ሀ. ዘኁል. 33:2 እና በፔንታኬን ውስጥ ያሉ ሌሎች ጥቅሶች መጻሕፍቱን የጻፈው ሙሴ ነው ይላሉ።

ለ. በብሉይና በአዲስ ኪዳን የሚገኙ ሌሎች መጻሕፍት ሙሴ የፔንታኬን ጸሐፊ እንደሆነ ይናገራሉ፤ (ዘኁል. 24:3-4ና ዮሐ. 5:46-47)።

ሐ. በአይሁድም ሆነ በክርስትና አፈ ታሪክ መሠረት ጸሐፊው ሙሴ እንደሆነ ይነገራል።

መ. መጽሐፉን በጥልቀት በማጥናት የምንረዳው ነገር ጸሐፊው የድርጊቱ የዓይን ምስክር እንዲሁም የግብፅን ቋንቋና ባሕል የሚያውቅ ሰው መሆኑን ነው። እነዚህን መመዘኛዎች ሊያሟላ የሚችል ከሙሴ የተሻለ ሰው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጨርሶ አልተጠቀሰም።

2. ሙሴ የፔንታቴክ ዋነኛው ጸሐፊ ነው። አራት ዘፍጥረትን በሚመለከት የተጻፉት ጽሑፎች በሙሉ ለይቶ፣ አቀናብርና አስተካክሎ ያዘጋጀ እርሱ ነው። ከቀሩት አራት መጻሕፍትም አብዛኛውን የጻፈው እርሱ ነው፤ ነገር ግን ሙሴ ከሞተ ከረጅም ጊዜ በኋላ አንድ ያልታወቀ ሰው አንዳንድ ጥቃቅን ነገሮችን አክሎባቸዋል። አምስቱ መጻሕፍት ሙሉ በሙሉ የተጠናቀቁት በመጽሐፈ ኢየሱ መጨረሻ አካባቢ ወይም ምናልባት በነቢዩ ሳሙኤል ጊዜ ነው።

3. የመጀመሪያዎቹ አምስቱ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተጻፉት በተለያዩ ሰዎች ሲሆን የተጻፉትም በብዙ መቶ ዓመታት ጊዜ ውስጥ ነው። ይህ አሳብ የተጀመረው በ1876 ሲሆን «በመረጃ የተደገፈ መላምት» ወይም «ጂ.ኢ.ዲ.ፒ. ቲዎሪ» በመባል ይታወቃል። ይህንን አመለካከት የሚደግፉ አብዛኞቹ ምሁራን ፔንታቴክም ሆነ የተቀረው የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ስሕተት የሌለበት እውነተኛ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን አያምኑም። የአይሁድን ሃይማኖታዊ ልምምድ ለማሳየት የጥንት ሰዎች የጻፉት አድርገው ማመኑ ይቀላቸዋል። መጽሐፍ ቅዱስ በዓለም ዙሪያ እንደሚገኙ እንደ ሌሎች ሃይማኖታዊ መጻሕፍት ነው ይላሉ። እነዚህ ምሁራን በተአምራት፣ በነቢያትም ሆነ በመሳሰለው ለማመን ፈቃደኞች አይደሉም። ትንቢትና ተአምራትን ላለመቀበል አስቀድመው አእምሮአቸውን ያዘጋጁ ናቸው። ይህን መጽሐፍ ቅዱስን በመረዳትና በመተርጎም በኩል ተጽዕኖ ያደርግባቸዋል። ይህ አመለካከት በተለይ ላለፉት 50 ዓመታት ተከታዮች ያተረፈ ቢሆንም፤ በአሁኑ ጊዜ ግን እያሸቆለቆለ በመምጣት ላይ ይገኛል። ይህ አመለካከት ቀደም ብለን ባነሳነው ጉዳይ ላይ በማተኮር፣ ለፔንታቴክ መጻሕፍት አንድ ጸሐፊ ብቻ ሊኖር እንደማይችል ይናገራል። በመሠረቱ ይህ አመለካከት ፔንታቴክ ቢያንስ የአራት ዋና ዋና መጻሕፍት ጥርቅም ሆኖ በአራት መቶ ዓመታት የጊዜ ገደብ ውስጥ እንደተጻፈ የሚያስተምር ነው።

ሀ. የመጀመሪያው መጽሐፍ የሚጠራው በዕብራይስጥ ቋንቋ የእግዚአብሔር ስም በሚጀመርበት «ጀ» በሚለው ፊደል ነው። ስሙም «ጀሆቫ» (ያህዌ) ነው። ይህ ጽሑፍ በ9ኛው መቶ ክፍለ ዘመን (ዓ.ዓ.) የያህዌ እግዚአብሔርን ታላቅነት ለማግኘት በፈለጉ አይሁድ እንደተጻፈ ይናገራል።

ለ. ሁለተኛው ጽሑፍ የሚጠራው አይሁድ ለእግዚአብሔር ከሰጡት «ኤሎሂም» ከሚለው ስም በተገኘው «ኢ» በሚለው ፊደል ነው። የዚህ ጽሑፍ ጸሐፊ ከእስራኤል የሰሜኑ ክፍል የመጣ ሲሆን የጻፈውም በ8ኛው መቶ ክፍለ ዘመን (ዓ.ዓ.) እንደሆነ የዚህ አመለካከት አራማጆች ይናገራሉ። ይህ ጸሐፊ «ኤሎሂም» በሚለው የእግዚአብሔር ስም ላይ አተኩሯል።

እነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ሁለቱ ጽሑፎች ከተጻፉና ሰማርያ በ722 ዓ.ዓ. በአሦራውያን እጅ ከወደቀች በኋላ ከይሁዳ ሳይሆን አይቀርም ተብሎ የሚታሰብ ሰው ወደ አንድ መጽሐፍ አጣምሮአቸዋል የሚል አሳብ ይሰነዝራሉ።

ሐ. ሦስተኛው ጽሑፍ ከመጨረሻው የፔንታቴክ መጽሐፍ በእንግሊዝኛ ዲዮተሮኖሚ ከሚለው ስም የመጀመሪያ ፊደል በመውሰድ «ዲ» ብለው ሰይመውታል። ይህ ሰው ኦሪት ዘዳግምን ከጻፈ በኋላ ከመጽሐፈ ኢያሱ እስከ 2ኛ ነገሥት ላሉት መጻሕፍት ደግሞ የመጨረሻ ማስተካከያ አድርጓል። ይህ የሆነው ከ630-600 ዓ.ዓ. በንጉሥ ኢዮስያስ ዘመን ሳይሆን አይቀርም ይላሉ።

መ. አራተኛው ጽሑፍ የተጻፈው በአንድ ካህን (ቄስ) ነው ብለው ስለሚያምኑ በእንግሊዝኛ ካህን (ፕሪስት) ከሚለው ስም የመጀመሪያውን ፊደል በመውሰድ «ፒ» ብለው ሰይመውታል። ይህ መጽሐፍ በአምልኮ ሕግጋትና በፔንታቴክ ውስጥ በሚገኘው የትውልድ የዘር ሐረግ ላይ የሚያተኩር ነው። የተጻፈውም ከ500-450 ዓ.ዓ. ነው።

በመጨረሻ፡ በ450 ዓ.ዓ. ገደማ ካህን የነበረ አንድ የመጻሕፍት አዘጋጅ አራቱንም መጻሕፍት በመውሰድ አሁን ዘፍጥረት፣ ዘጸአት፣ ዘሌዋውያን፣ ዘኅልቄና ዘዳግም ወደምንላቸው መጻሕፍት አቀናጃቸው።

የዚህ ፅንሰ አሳብ አራማጆች ይህን ያደረገው ካህን ዕዝራ ሳይሆን አይቀርም ይላሉ። ይህም ማለት የፔንታቴክ የመጨረሻ ሥራ አሁን በእጃችን ባለው መልኩ የተጻፈው በ450 ዓ.ዓ. ነው ማለት ነው።

ብዙዎቹ የጥንት የመጽሐፍ ቅዱስ ማብራሪያዎች ፔንታቴክን በሚተረጉሙበት ጊዜ ይህንን ንድፈ አሳብ ተከትለዋል። እግዚአብሔር ቃሉን እንዲጽፉ ሰዎችን በመንፈስ ቅዱስ ነድቶአቸዋል፤ ደግሞም መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል በመሆኑ ፍጹም የተለየ መጽሐፍ ነው ብለን ካመንን፣ ይህ አመለካከት ጨርሶ ተቀባይነት ሊኖረው እንደማይችል መገንዘብ አስፈላጊ ነው።

4. አራተኛው አመለካከት፡ በፔንታቴክ ውስጥ የሚገኙ በርካታ ታሪኮች ከትውልድ ወደ ትውልድ በአፈ ታሪክ (ሥነ- ቃል) ተላልፈዋል የሚል ነው። ከዚያም እነዚህ በአፈ ታሪክ (ሥነ- ቃል) የተላለፉ መልእክቶች በተለያዩ ጸሐፊዎች እማካይነት ተጻፉ። በመጨረሻ እነዚህ መጻሕፍት በአንድ አቀናባሪ ተሰብስበው ተቀናጁ። በ586 ዓ.ዓ. ይሁዳ ከተማረከች በኋላ መጽሐፉ አሁን ባለበት መልኩ ተሰተካክለ።

5. አንድ የመጨረሻ አመለካከት የሚለው፡- በባቢሎን ምርኮ ጊዜና አይሁድ ወደ ይሁዳ ከተመለሱ በኋላ (586-500 ዓ.ዓ.) የተለያዩ አዘጋጆች የዕብራውያንን ታሪኮች በሙሉ ሰብስበውና አስተካክለው አሁን በመጽሐፍ ቅዱሳችን በሚገኙ አምስት የተለያዩ መጻሕፍት መልክ አቀናበሩአቸው የሚል ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ የመጀመሪያዎቹን አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ጨምሮ የእግዚአብሔር ቃል እንደሆነና ሥልጣኑም እግዚአብሔር ራሱ የተናገረን ያህል መሆኑን የምናምን ክርስቲያኖች በመሆናችን ከላይ የተመለከትናቸውን አብዛኞቹን አመለካከቶች መቃወም አለብን። የጻፉት የተለያዩ ሰዎች ናቸው ለሚለው አባባላቸው መልስ አለን። አብዛኞቹን የፔንታቴክ መጻሕፍት ክፍሎች የጻፈው ሙሴ ነው የሚለውን አሳባችንን የምንለውጥበት አንዳችም ምክንያት የለንም፤ ነገር ግን ከሙሴ በኋላ የነበሩ ጸሐፊዎች ሙሴ ከሞተ ከብዙ ዓመታት በኋላ ለኖሩ ሰዎች ግልጥ ለማድረግ የተወሰኑ ቃላትን ጨምረው ሊሆን ይችላል የሚለውን አሳብ ልንቀበል እንችላለን። ለምሳሌ «በእነዚያ ቀናት» እና «ከነዓን የፍልስጥኤም ምድር ሆነች» የሚሉትን ቃላት ጨምረው ይሆናል (ዘፍጥ.

10:14፤ 21:32)፤ ነገር ግን የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎችና ጌታ ኢየሱስ ራሱም እንዳረጋገጡት የፔንታክስ ጸሐፊ ሙሴ ነው በሚለው አቋማችን እንጸናለን።

3ኛ ጥያቄ፡ ሀ) አንድ ሰው ተአምራት የሚባሉ ነገሮች የሉም ብሎ ካመነ ይህ እምነቱ መጽሐፍ ቅዱስን በሚተረጉምበት መንገድ ላይ እንዴት ተጽዕኖ ሊያደርግ ይችላል? ለ) የእግዚአብሔርን ቃል በምንተረጉምበት ጊዜ በእኛ ላይ የሚያደርሰውን ተጽዕኖ በማሰብ አስቀድሞ በአእምሮአችን ስለምንይዘው አሳብ ልንጠነቀቅ እንደሚገባ ይህ ምን ያስተምረናል? ሐ) ራሳቸውን ክርስቲያን ብለው የሚጠሩ የተለያዩ ሰዎች የእግዚአብሔርን ቃል በሚተረጉሙበት ጊዜ እንደዚህ ዓይነት ተጽዕኖ ያደረጉባቸውን ትምህርቶች ዘርዝር፤ (ለምሳሌ፡- የይሐዋ ምስክሮች፣ ካቶሊኮች፣ የኦርቶዶክስ አማኞች፣ ቃለ ሕይወት፣ መካነ ኢየሱስ፣ ሰባተኛ ቀን አክባሪ አድቬንቲስቶች፣ ወዘተ)።

2ኛ ቀን፡- የፔንታክስ መጻሕፍት ሰዎች

4ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በፔንታክስ ውስጥ የሚገኙ የአምስቱን መጻሕፍት ስም ዘርዝር። ለ) በግዕዝ የእያንዳንዳቸው ርዕስ ትርጉም ምንድን ነው? የግዕዝ ትርጉሞቻቸውን ካላወቅህ ግዕዝ የሚያውቅ የኦርቶዶክስ ቄስ እንዲረዳህ ጠይቅ። ሐ) ከዚህ ቀደም በመጽሐፍ ቅዱስ ካለህ እውቀት በመነሣት አምስቱ መጻሕፍት እያንዳንዳቸው ስለምን እንደሚያስተምሩ በራስህ አባባል ጠቅለል ባለ መልኩ ጻፍ።

በፔንታክስ ውስጥ አምስት መጻሕፍት ይገኛሉ። ሙሴ እነዚህን አምስት መጻሕፍት በሚጽፍበት ጊዜ ለእያንዳንዱ መጽሐፍ ስም ወይም ርዕስ አልሰጠም ነበር። በኋላ አንዱን መጽሐፍ ከሌላው ለመለየት አይሁድ ለእያንዳንዱ ጥቅልል የራሱ የሆነ ስም ሰጡት። የመጻሕፍቱን ርዕስ ብዙ ጊዜ የሚወስዱት በጥቅሉ ውስጥ ከሚገኘው ከመጀመሪያው ዓረፍተ ነገር መጀመሪያ ቃል ላይ ነበር። ለምሳሌ፡- ዘፍጥ. 1:1፡- «በመጀመሪያ» ... የሚል ቃል እናገኛለን፤ ስለዚህ አይሁድ የመጀመሪያውን የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ «መጀመሪያ» አሉት። ኋላም የግሪክ ቋንቋ የሚያውቁ አይሁድ የዕብራይስጡን መጽሐፍ ቅዱስ ወደ ግሪክ ሲተረጉሙትና ሴፕቱዋጀንት የሚባለውን መጽሐፍ ቅዱስ ሲያዘጋጁ የመጽሐፉን ወይም የጥቅሉን ዋና አሳብ በአጭሩ ሊገልጥ የሚችል የራሳቸው የሆነ ርእስ ሰጡት። የእንግሊዝኛውና የአማርኛው የመጽሐፍ ቅዱስ ርእሶች የተገኙት

በሴፕቴምበር ፳፯ ቀን ውስጥ ከሚገኙት ርእሶች ነው። በአዲሱ የአማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ስሞቹን ወደ አማርኛ ከመተርጎም ይልቅ ውስጥ ታዋቂነት ያለውን የግዕዝ ስም እንዲይዝ ተደርጓል።

1. ዘፍጥረት፡- በአማርኛ ዘፍጥረት የሚለው ቃል የመጣው እግዚአብሔር ሰማይን፣ ምድርንና በውስጡ ያሉትን ነገሮች እንዴት እንደፈጠረ ከሚናገረው ከመጽሐፉ የመጀመሪያ ሁለት ምዕራፎች ነው። የዘፍጥረት መጽሐፍ እግዚአብሔር ዓለምን እንዴት እንደፈጠረ ከመናገር እጅግ የሚበልጥ ነገር ስላቀፈ ይህ ስም ከሁሉ የተሻለና ትክክለኛ ስም አይደለም። በግሪክ «ጀነሲስ» የሚባለው የመጽሐፉ ስም «ጅማሬ» የሚል ትርጉም ያለው ነው። ይህ ስም በዘፍጥረት መጽሐፍ ውስጥ ስለሚገኙት ነገሮች የተሻለ መግለጫ ነው። የዘፍጥረት መጽሐፍ ስለ ፍጥረት ሁሉ ጅማሬ ይነግረናል። ስለ ሰው ልጅ ጅማሬ፣ ስለ ኃጢአትና ስለ ሞት ጅማሬ፣ ስለ ሥልጣኔ ጅማሬ፣ በዓለም ስለሚገኙ የተለያዩ ነገሮች ጅማሬና እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር ስለገባው ቃል ኪዳን ጅማሬ ይገልጻል።

2. ዘጸአት፡- ዘጸአት የሚለው ቃል የአማርኛና የእንግሊዝኛ ትርጉም፣ «መልቀቅ» ወይም «መውጣት» ማለት ሲሆን፣ የሚናገረውም እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ ከግብፅ ባርነት እንዴት ነፃ እንዳወጣ ነው፤ ነገር ግን አብዛኛውን የኦሪት ዘጸአት ክፍል እግዚአብሔር በሲና ተራራ ከእስራኤል ሕዝብ ጋር ስለገባው ቃል ኪዳን ይናገራል።

3. ዘሌዋውያን፡- ዘሌዋውያን የሚለው የአማርኛና የእንግሊዝኛ ቃል፣ ሌዋውያን ተብለው ከሚጠሩት ከአንዱ የእስራኤል ነገዶች የተገኘ ነው። ሌዋውያን የካህናት ነገድ ሲሆኑ ስሙም የሚያመለክተው በኦሪት ዘሌዋውያን ከተጻፉ ሕጎች አብዛኛው እነርሱ እግዚአብሔርን እንዴት እንደሚያመልኩና በፊቱም በሥነ ምግባራቸው እንዴት ገጹሐን ሆነው መኖር እንዳለባቸው ለማመልከት፣ በተለይ የተሰጣቸው ስለነበር ነው። ነገር ግን እነርሱ ብቻ ሳይሆኑ የቀሩት እስራኤላውያን በሙሉ ሊከተሉአቸው የሚገባ በርካታ ሕጎችንም በመጽሐፉ ውስጥ እናገኛለን።

4. ዘጉልቁ፡- ዘጉልቁ የሚለው የአማርኛና የእንግሊዝኛ ቃል ትርጉም በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የእስራኤል ሕዝብ እንዴት ሁለት ጊዜ

እንደተቆጠሩ የሚያሳይ ነው። በመጀመሪያ ልክ ግብፅን ለቀው ሲወጡ ብዛታቸውን ለማወቅ ሲባል ተቆጠሩ። ከዚያም ከ40 ዓመታት በኋላ እንደገና ወደ ተስፋይቱ ምድር ለመግባት በተዘጋጁበት ጊዜ ተቆጠሩ። ኦሪት ዘጉልቁ የእስራኤል ሕዝብ ወደ ተስፋይቱ ምድር መግባትን በመቃወማቸው ለ40 ዓመታት በምድረ በዳ ስለመንከራተታቸው ይናገራል።

5. ዘዳግም፡- ዘዳግም የሚለው የአማርኛና የእንግሊዝኛ ቃል ሕግን ከመድገም ጋር የተያያዘ ነው። በኦሪት ዘዳግም የእስራኤል ሕዝብ ወደ ተስፋይቱ ምድር ለመግባት በዝግጅት ላይ ነበሩ። ከ40 ዓመታት በፊት በሲና ተራራ እግዚአብሔር ሕግን ለሕዝቡ ሲሰጥ ያልነበረ አዲስ ትውልድ ነበር፤ ስለዚህ ሙሴ ከመሞቱ በፊት ሕጉን ለዚህ አዲስ ትውልድ በድጋሚ ሲሰጥ እናያለን። የኦሪት ዘዳግም አብዛኛው ክፍል እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን በሲና ተራራ የገባውን ቃል ኪዳን እንዲፈጽሟቸው መጠበቅ ስለሚገባቸው ሕግጋት የሚናገር ነው።

በፔንታቴክ ውስጥ የሚታይ ታሪክ

5ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በፔንታቴክ ውስጥ የተጠቀሰው የመጀመሪያው ታሪካዊ ተግባር ምንድን ነው? (ዘፍጥ. 1፡1)። ለ) በፔንታቴክ ውስጥ የተጠቀሰው የመጨረሻ ታሪካዊ ተግባር ምንድን ነው?

በፔንታቴክ ውስጥ ስለ ጥንቱ ታሪክ የሚገልጡ ሦስት መጻሕፍት አሉ፤ እነዚህ መጻሕፍት ዘፍጥረት፣ ዘጸአትና ዘጉልቁ ናቸው። በፔንታቴክ የተጠቀሰው የመጀመሪያው የዓለም አፈጣጠር ታሪክ ነው። እግዚአብሔር ዓለምን የፈጠረው መቼ እንደሆነ አናውቅም። ይህን በተመለከተ ምሁራን የተለያዩ አስተሳሰብ አላቸው። አንዳንዶቹ ይህ የሆነው በ4000 ዓ.ዓ. ገደማ ነበር ይላሉ። ሌሎች ደግሞ ከ10000 ዓመታት ወይም ከዚያ በፊት ሊሆን ይችላል ይላሉ። ከዘፍጥ. 1-11 ድረስ ያለው ታሪክ መቼ እንደተፈጸመ በትክክል ለማወቅ አይቻልም። በፔንታቴክ ውስጥ ከሚገኙት ታሪኮች መካከል በትክክል ቀኑን ልንገምት የምንችልበት የመጀመሪያ ታሪክ የአብርሃም ሕይወት ታሪክ ነው። አብርሃም የኖረው በ2150 ዓ.ዓ. ገደማ ሲሆን የዘፍጥረት መጽሐፍ ታሪክ ያከተመው በ1800 ዓ.ዓ. አካባቢ ነበር። የቀሩት የፔንታቴክ መጻሕፍት ታሪክ ሙሴ ከተወለደበት ከ1525 ዓ.ዓ. ጀምሮ ሕዝቡ ነፃ

እስከወጡበት እስከ 1440፣ ከዚያም እስከ ሙሴ ሞት ድረስ 1400 ዓ.ዓ. ይቀጥላል።

ፔንታቱክ የተጻፈበት ጊዜ

የፔንታቱክ አብዛኛው ክፍል የተጻፈው የእስራኤል ሕዝብ በምድረ በዳ በተንከራተቱባቸው ዓመታት ነው። ስለዚህ ሁሉም መጻሕፍት ማለትም ዘፍጥረት፣ ዘጸአት፣ ዘሌዋውያን፣ ዘጉልቄና ዘዳግም የተጻፉት ከ1446-1406 ዓ.ዓ. ነው።

ይሁን እንጂ በፔንታቱክ የተጻፉ ታሪካዊ ድርጊቶች የተፈጸሙባቸውን ጊዜያት ለመወሰን ስንሞክር አንድ ዐቢይ ችግር ይገጥመናል። ይህ ችግር የሚነሳው በዘጸአት ውስጥ በዕብራይስጡና በግሪኩ መጽሐፍ ቅዱስ መካከል ባለ የአንድ ጥቅስ ልዩነት ምክንያት ነው። የዕብራይስጡ መጽሐፍ ቅዱስ በዘጸ. 12:40 አይሁድ በግብፅ ለ430 ዓመታት እንደነበሩ ይናገራል። የግሪኩ መጽሐፍ ቅዱስ ግን ለ215 ዓመታት ነበሩ ይላል። 430 ዓመታት የሚለው በይበልጥ ትክክል ሳይሆን አይቀርም (1ኛ ነገሥት 6:1 ተመልከት)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የቁጥሮችን ወይም የታሪኮችን ትክክለኛነት የማይቀበሉ አንዳንድ ምሁራን ወደኋላ ያደርጉታል። ስለ ፔንታቱክ ታሪክ ቅደም ተከተል ሁለት የተለያዩ አመለካከቶች የሚያሳየውን ከዚህ በታች ያለውን ሠንጠረዥ ተመልከት።

የ430 ዓመታት ባርነት	የ215 ዓመታት ባርነት	ዘመናት
የእስራኤል ሕዝብ አባቶች (2166-1805)		2100 ዓ.ዓ.
ወደ ግብፅ መሰደድ (1876)	የእስራኤል ሕዝብ አባቶች (1952-1589)	2000 ዓ.ዓ. 1900 ዓ.ዓ.
በግብፅ የነበሩበት ጊዜ (1876-1446)	ወደ ግብፅ መሰደድ. (1600) ዓ.ዓ.	1800 ዓ.ዓ. 1700 ዓ.ዓ.
ባርነት (1730 ወይም 1580)	በግብፅ የነበሩበት ጊዜ (1660-1446) ባርነት (1580)	1600 ዓ.ዓ. 1500 ዓ.ዓ.
በምድረ በዳ መንከራተት (1446-1406)	በምድረ በዳ መንከራተት (1446-1406)	1400 ዓ.ዓ. 1300 ዓ.ዓ.

ድል መግዛትና መሳፍንት (1406-1050)	ድል መግዛትና መሳፍንት (1406-1050)	1200 ዓ.ዓ. 1100 ዓ.ዓ.
የተባበረው የእስራኤል መንግሥት (1050-931)	የተባበረው የእስራኤል መንግሥት (1050-931)	1000 ዓ.ዓ. 900 ዓ.ዓ.

የፔንታቴክ ታሪክ የተፈጸመው በሦስት የዓለም ክፍሎች ነው። የተጀመረው ከዘፍ. 1-11 ያለው ታሪክ በተፈጸመበትና የዔድን ገነት ባለበት መስጴጦምያ ነው። የእስራኤል ሕዝብ አባት የሆነው አብርሃም የመጣው ከመስጴጦምያ ሲሆን የይስሐቅና የያዕቆብ ሚስቶችም የመጡት ከዚሁ አገር ነበር። ከዚያም ታሪኩ ሦስቱ ዋና ዋና የእስራኤል ሕዝብ አባቶች አብርሃም፣ ይስሐቅና ያዕቆብ በእንግድነት ወደኖሩበት፣ እግዚአብሔር ለእነርሱና ለዘራቸው ሊሰጥ ቃል ወደገባላቸው ወደ ከነዓን ምድር ያመራል። በመጨረሻ ታሪኩ ስለ ጥቂቱ የያዕቆብ ቤተሰብ (70 ሰዎች) እንዴት ወደ ግብፅ እንደሄዱና ቁጥራቸው ወደ 2 ሚሊዮን አድጎ ታላቅ ሕዝብ እንደሆኑ ይነግረናል። ሕዝቡ ግን ባልተጠበቀ ሁኔታ የግብፅን የባዕድ አምልኮት ባሕል ለመዳ፤ የጣዖት አምልኮአቸውንም ተማሩ (ዘጸ. 32፡1-10)። እናም ግብፅን እንደራሳቸው አገር አድርገው መቁጠር ጀመሩ (ዘኁ. 11፡4-6)።

6ኛ ጥያቄ፡ በዚህ ዘመን ያለን ክርስቲያኖች በምድር ላይ በእንግድነት እንድንኖር የሚገባን ቢሆንም እንኳ ብዙ ጊዜ የባዕድ አምልኮዎችን ልማድ የምንለማመደው እንዴት ነው? (ዕብ. 11፡13 ና 1ኛ ጴጥ. 1፡1 ተመልከት)።

የፔንታቴክ አብዛኛው ታሪክ የሚያተኩረው የተመረጡት የእግዚአብሔር ሕዝብ ማለት እስራኤላውያን ከዓመታት የባርነት ቆይታ በኋላ ወደ ተስፋይቱ ምድር እንዴት እንደተመለሱ ነው። የፔንታቴክ ታሪክ የሚያበቃው በዘዳግ. 34 ስለ ሙሴ ሞት በተጻፈው ትረካ ነው።

3ኛ ቀን በፔንታቴክ ውስጥ የሚገኙ የሥነ ጽሑፍ ዓይነቶች

ፔንታቴክ በአንድ ጸሐፊ (ሙሴ) የተጻፈ የቅዱሳት መጻሕፍት አንድ ክፍል ቢሆንም፣ በውስጡ አራት የተለያዩ የሥነ-ጽሑፍ ዓይነቶች ይገኛሉ። ከፔንታቴክ አንድ የተወሰነ ክፍል ወስደን ለመተርጎም በምናጠናበት ጊዜ በሚገባ እንተረጉመው ዘንድ የሥነ-ጽሑፍ ዓይነት

ወሰንን በዚያው መልክ መተርጎም ይገባል። በፔንታቴክ ውስጥ አራት ዋና ዋና የሥነ-ጽሑፍ ዓይነቶች ይገኛሉ።

1. የታሪክ ጽሑፎች፡- በብሉይ ኪዳን ውስጥ በብዛት የምናገኘው የሥነ -ጽሑፍ ዓይነት የታሪክ ጽሑፍ ወይም ትረካ ነው። መጽሐፍ ቅዱሳችንን በአጠቃላይ በሚመለከትም ይህ እውነት ነው። የብሉይ ኪዳንን ሥነ ጽሑፍ ስንመለከት ከመቶ አርባው እጅ (40%) ትረካ ነው። በታሪክ ጽሑፎች ውስጥ የቅዱሳት መጻሕፍት ጸሐፊው ማንኛውም ሰው በሚረዳው በቀላል ቋንቋ ታሪኩን ይተርካል። የሚናገረውም ምን እንደተፈጸመ ነው። ይህም ሆኖ መጽሐፍ ቅዱስን ልዩ የሚያደርገው የሚናገረው ታሪክ ተራ ያለመሆኑ ነው። ታሪኮቹ የተጻፉት በድሮ ጊዜ ምን እንደተፈጸመ ሊነግሩን ብቻ አይደለም።

7ኛ ጥያቄ፡ ሮሜ 15:4 እና 1ኛ ቆሮ. 10:11 አንብብ። የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች ዛሬ ለእኛ ያላቸው ዓላማ ምንድን ነው?

አንዳንድ ምሁራን የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክን «የደኅንነት ታሪክ» ብለው ይጠሩታል። ሌሎች ደግሞ «የእግዚአብሔር ታሪክ» ይሉታል። የታሪክ ጽሑፎች ዋና ዓላማ እግዚአብሔር በፍጥረት ውስጥና በሕዝቡ መካከል ሲሠራ ማሳየት ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ዳር እስከ ዳር የምናየው አንድ ዋና ዓላማ እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ በተለያዩ ሰዎች ሕይወትና በልዩ ነገድ ውስጥ ሲሠራ ደኅንነትን እየገለጠ መሆኑን ነው፤ ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ የሚናገረው ከዚህ በፊት ስለተፈጸሙት እውነተኛ ታሪካዊ ክስተቶች ቢሆንም ጸሐፊው ስለ እነርሱ በሚጽፍበት ጊዜ ሁለት ዓላማዎችን ይዞ ነበር። የመጀመሪያው፡ ባለፈው ጊዜ ምን እንደተፈጸመ በትክክል መናገር ሲሆን፤ ሁለተኛው ደግሞ፡ የእግዚአብሔር ሰዎች ባለፉት ጊዜያት ከኖሩት ሰዎች አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ምሳሌነት በመማር እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ሕይወት እንዴት መኖር እንደሚችሉ ለማሳየት ነው። ለምሳሌ፡- ሳምሶን በአሉታዊ ምሳሌነቱ ትምህርት ልናገኝበት ለምንችለው ታሪክ አንድ ጥሩ ምሳሌ ነው (መሳ. 13-16)። ክርስቲያኖች እንደመሆናችን፤ ሳምሶን በፍትወተ ሥጋ ኃጢአት በመውደቁ ሕይወቱን እንዴት እንዳጠፋ በመመልከት፤ ሕይወታችንና አገልግሎታችን እንዳይበላሽ በፍትወተ ሥጋ ኃጢአት እንዳንወድቅ መጠንቀቅ እንዳለብን እንማራለን።

8ኛ ጥያቄ፡ ሀ) አንዳንድ ክርስቲያን መሪዎች ሳምሶን በወደቀበት አኳኋን የሚወድቁት እንዴት ነው? ለ) ከሳምሶን ሕይወት መጥፎ ምሳሌነት ምን ሊማሩ ይገባ ነበር?

ከታሪኮች በኋላ ምሳሌነትም ልንማር ይገባል። ለምሳሌ፡ አብርሃም ይስሐቅን ለመሠዋት ከፈቀደበት ታሪክ፡ እግዚአብሔር ከማንኛውም ነገር ይልቅ ከቤተሰባችንም በላይ እንዴት እርሱን መውደድ እንዳለብን እንደሚፈልግ እንማራለን (ዘፍ. 22)።

የብሉይ ኪዳንን ታሪካዊ ክፍሎች የምንተረጉምባቸው በርካታ መመሪያዎች አሉ። ከዚህ በታች የተሰጡት እግዚአብሔር ከታሪክ ውስጥ ምን ሊያስተምረን እንደሚፈልግ ለመረዳት እንድንችል ሁል ጊዜ በአእምሮአችን ውስጥ ልንጠብቃቸው ከሚገቡን ነገሮች ጥቂቶቹ ናቸው።

1. የብሉይና የአዲስ ኪዳን ታሪኮችን መረዳት የሚገባን በሦስት የተለያዩ ደረጃዎች ነው፤ (ቀጥሎ ያለውን ሥዕል ተመልከት)። በመጀመሪያ፡ እያንዳንዱ ታሪክ ከፍተኛ ደረጃ አለው። ታሪኩ በዚህ ደረጃው ስለ እግዚአብሔር ሰፊ ነገር ያስተምረናል። በዚህ ደረጃ ጸሐፊው ሊነግረን የሚፈልገው፡ እግዚአብሔር በአንድ ሕዝብ ወይም በግለሰቦች ሕይወት ውስጥ ሊሠራ ያለውን ዓለም አቀፋዊ ዕቅድ ነው። አብዛኛው የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ስለ እግዚአብሔር አካላዊ ሕልውና፡ ዓለምን ስለ መፍጠሩ፡ ስለ ሰው ልጅ ከፋትና በእግዚአብሔር ስለ መቤዝተ አስፈላጊነት አንዳንድ ነገሮችን ያስተምረናል። ይህ ከፍተኛ ደረጃ እግዚአብሔር ሁሉን ነገር ለማስተካከል ስለ ሚሰጠው መሢሕም ይናገራል።

9ኛ ጥያቄ፡ አንድ የብሉይ ኪዳን ታሪክ ምረጥ። ይህ የመረጥከው ታሪክ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይና ዓላማ፡ ከሰው ልጅ ጋር አብሮ ስለ መሥራቱ፡ ለሰው ልጅ ኃጢአተኛነት ወይም እግዚአብሔር የሰውን ልጅ ለመዋጀት ስላለው ዕቅድ ምን ያስተምረናል?

ሁለተኛው፡ የታሪኩ መካከለኛ ክፍል ነው። ይህ ደረጃ ማዕከላዊ የሚያደርገው በብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ሕዝብ የነበሩትን እስራኤልን ነው። በአዲስ ኪዳን ይህ ደረጃ የሚያተኩረው በኢየሱስና በቤተ ክርስቲያን ጅማራ ላይ ነው። የብሉይ ኪዳን ታሪክ የሚያተኩረው በእስራኤል ሕዝብ አካባቢ ነው። የእስራኤል ሕዝብ በአብርሃምና በዘሮቹ

እንዴት እንደተጀመረ በዘፍጥረት እናነባለን። ከዘጸአት ጀምሮ እስከ 2ኛ ዜና ባለው ክፍል ደግሞ እግዚአብሔር ለእስራኤል ሕዝብ የተስፋይቱን ምድር እንዴት እንደሰጣቸው፣ በዳዊት በኩል የተሳካላቸው ሕዝብ አድርጎ እንዴት እንደለወጣቸው፣ ሕዝቡ እንዴት በኃጢአት እንደወደቁና እግዚአብሔር እንደቀጣቸው እንመለከታለን። አብዛኛውን ጊዜ የብሉይ ኪዳን ታሪኮች እግዝአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር እንዴት ይሠራ እንደነበረ ያመለክታሉ። ስለዚህ አንድን ታሪክ በምናጠናበት ጊዜ እግዚአብሔር ስለ እስራኤል ሕዝብ ምን እንደሚል መገመት አለብን።

10ኛ ጥያቄ፡ ሌላ የብሉይ ኪዳን ታሪክ ምረጥ። ያ ታሪክ በእስራኤል ሕዝብ አጠቃላይ ታሪክ ላይ ምን የሚጨምረው ነገር አለ?

ሦስተኛው፡ የእስራኤልን ሕዝብ ታሪክ የተሟላ የሚያደርጉት የግለሰቦች ታሪኮች አሉ። የአብርሃም፣ የሙሴ፣ የዳዊት፣ ወዘተ ታሪኮች ተጽፈው ይገኛሉ። ከእነዚህ ታሪኮች በርካታ መንፈሳዊ እውነቶችን እንማራለን።

እያንዳንዱ የግለሰብ ታሪክ የመጽሐፍ ቅዱስ ትረካ የተመሠረተበት ነው። ጸሐፊው የእያንዳንዱን ግለሰብ ታሪክ ሲጽፍ ትልቅ ዓላማ ነበረው። ሊነግረን የፈለገው የእስራኤልን ሕዝብ ታሪክ ቢሆንም፣ የእያንዳንዱ ግለሰብ ታሪክ የሚጫወተው ትልቅ ሚና አለው፤ ነገር ግን ከዚህም በላይ ጸሐፊው ሊነግረን የፈለገው ስለ እግዚአብሔርና ከሰዎች ጋር ስላለው ግንኙነት ነው።

ስለ እግዚአብሔር ማስተማር

ስለ እስራኤል ማስተማር

ስለ ግለሰቦች ማስተማር

2. የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች በትምህርት ቤት እንደምናጠናቸው ዓይነት የጥንት ሰዎች ታሪክ ብቻ አይደሉም። ይልቁንም እግዚአብሔርን ለመግለጥና ለሰዎች በሰዎች በኩል ምን እንዳደረገ የሚነግሩን ናቸው። የመጽሐፍ ቅዱስ ትኩረት በእግዚአብሔር ላይ እንጂ ሰዎች ባደረጉት ነገር ላይ አይደለም።

3. በብሉይ ኪዳን የታሪክ ጽሑፎች ውስጥ የቃላትን ተምሳሌታዊ ትርጉም መፈለግ የለብንም። ታሪኩን ልክ ተጽፎ እንዳለ በቀጥታ

ለመረዳት መሞከር ያሻል። ይህም ማለት ድርጊቱ በተፈጸመበት ታሪካዊ መሠረት ልንረዳው ያስፈልጋል ማለት ነው። ለመረዳት የማንችላቸው ባሕላዊ ነገሮች ካሉ ለመረዳት መሞከር አለብን። አንድን ታሪክ ከመተርጎማችን በፊት ባሕላዊ ነገሮችን ስለ መረዳት አስፈላጊነት ጥሩ ምሳሌ የሚሆንን ቦዲዝ በምሽት መሳናጸፊያውን በሩት ላይ ስለማኖሩ የሚናገረው ታሪክ ነው። በአይሁድ ባሕል ይህ አንድ ሰው የማግባት መግለጫ ነው (ሩት 3:9)። እነዚህን የተለያዩ ባሕላዊ ተግባሮች ለመረዳት ካልቻልን፤ በታሪኩ ውስጥ ልንረዳቸው የማንችላቸው በርካታ ነገሮች ይኖሩና የእግዚአብሔርን ሥራና በታሪኩ ውስጥ በተመለከተው መንገድ አንድን ነገር የፈጸመበትን ምክንያት ምን እንደሆነ ሳንረዳ እንቀራለን። ታሪኩን ለማሟላት አንዳንድ ነገሮችን በመገመት የራሳችንን አስተሳሰብ እንዳንጨምር መጠንቀቅ አለብን።

4. አንዳንድ ጊዜ የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች ዋናውን ትምህርት በቀጥታ አያስተምሩም። እንደ አንዳዶቹ የመጽሐፍ ቅዱስ የግስተማሪያ ክፍሎች፡ (ለምሳሌ፡- ሮሜ) እግዚአብሔር እንድናውቀው የሚፈልገውን ነገር በቀጥታ አይናገሩም። ይልቁንም በታሪኩ ውስጥ ያለውን ትምህርት የምናገኘው በተዘዋዋሪ መንገድ ነው። ብዙውን ጊዜ ታሪኮቹ በሌላ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል የሚገኙ ቀጥተኛ ትምህርቶችን ይገልጻሉ። ለምሳሌ፡- በዳዊትና በቤርሳቤህ ታሪክ ውስጥ ዝሙት ስሕተት እንደሆነ በቀጥታ አልተናገረም። ይህ በዘጸ. 20:14 ላይ በቀጥታ ተነግሯል። ይህ ታሪክ ግን በተዘዋዋሪ መንገድ እግዚአብሔር ዝሙትን እንደሚጠላ ያስተምራል።
5. እያንዳንዱን ታሪክ ለሥነ-ምግባር ወይም ለግስተማሪያነት ከመፈለግ ይልቅ አንድ ታሪክ የሌላ ትልቅ ታሪክ ክፍል አካል መሆኑንና ዋናው ትኩረቱም የትልቁን ታሪክ ዋና ትምህርት ማግኘት እንጂ ትንሹ ታሪክ ላይ እንዳልሆነ ልናስታውስ ያስፈልገናል።
6. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙ ታሪኮች እያንዳንዳቸው መንፈሳዊ መመሪያን ለማስተማር የተመረጡ ናቸው። የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች ሊጠቀሙባቸው የሚችሉ በርካታ ታሪኮች ነበሩ። አንድን ታሪክ በተለይ የመረጡበት ምክንያት ምንድን ነው? ምክንያቱም

እነዚያ ታሪኮች የሥነ ምግባር ወይም መንፈሳዊ ትምህርት ለማስተማር የተመረጡ ነበሩ፤ ስለዚህ አንድ ታሪክ በባሕላዊ መልኩ አንድ ጊዜ በግልጽ ከተረዳነው በኋላ ከታሪኩ የሚገኘውን ዋና መንፈሳዊ ትምህርት መፈለግ አለብን። ይህ ትምህርት ብዙ ጊዜ የሚገኘው በታሪኩ ውስጥ የሚገኙ ሰዎች ባደረጉት ምርጫ ወይም በፈጸሙት ተግባር ነው። ታሪኩን በመረዳት ሂደት ውስጥ ራሳችንን በውስጡ በማስገባት በዚያን ጊዜ የምንኖር ብንሆን ኖሮ ምን ይሰማን ወይም ምን እናደርግ ነበር? ብሎ መጠየቅ ብዙ ጊዜ በጣም ጠቃሚ ነው።

7. በትረካው ጽሑፍ ውስጥ ጸሐፊው የተፈጸመውን ነገር በትክክል የሚገልጽ መሆኑን መገንዘብ መልካም ነው። እርሱ ይህ ጥሩ ነው ላይል ይችላል። ለምሳሌ፡- በዘፍ. 38 ይሁዳ ሴተኛ አዳሪ ናት ብሎ ከገመታት ሴት ጋር እንደ አመነዘረ እናነባለን። ይህ ስሕተት እንደሆነ ከሌሎች የቅዱሳት መጻሕፍት ትምህርቶች በግልጽ እንረዳለን። የጸሐፊው ትኩረት ግን ድርጊቱን መግለጥ ነው እንጂ የሰውዬውን ተግባር መደገፉ አልነበረም፤ ስለዚህ የመጽሐፍ ቅዱስን ታሪክ በምንመዝንበት ጊዜ ጸሐፊው ዝም ብሎ የተፈጸመውን ድርጊት መግለጥ (ለምሳሌ የአንድን ግለሰብ ኃጢአት) ወይም እነዚያ ታሪኮች የተከበሩና ልንከተላቸው የሚገባን መሆናቸውን እያስተማረን እንደሆነ መገንዘብ አለብን።

11ኛ ጥያቄ፡ ዘፍ. 9:20-27 አንብብ። ሀ) በእነዚህ ቁጥሮች የተነገረው ታሪክ ምንድን ነው? ለ) በዚህ ታሪክ ውስጥ ልንረዳቸው የሚያስፈልጉ ባሕላዊ ነገሮች የትኞቹ ናቸው? ሐ) የዚህ ታሪክ የሥነ-ምግባር ትምህርት ምንድን ነው? መ) የሥነ-ምግባር ትምህርቱ የተገኘው ከአዎንታዊ ነው ወይስ ከአሉታዊ ተግባር? አብራራ። ሠ) ጸሐፊው በቀጥታ ስሕተት መሆኑን የማያሳየው፡ ነገር ግን ከሌላ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል የምንረዳው ምን ድርጊት ተገልጧል?

2. ግጥምና ቅኔ፡- በፔንታቴክ ውስጥ የጥንት የዕብራውያን ሥነ-ግጥምና ቅኔ ተሠራጭቶ እናገኛለን። ሥነ-ግጥምና ቅኔ በተለያዩ ባሕሎች ውስጥ የተለያየ ገጽታ ስላለው፡ አይሁድ እንዴት እንደሚጠቀሙበት ልንገነዘብ ያስፈልጋል። ቆየት ብለን እንደ መዝሙረ ዳዊትና መጽሐፈ ምዕሌ ያሉትን መጻሕፍት

በምናጠናበት ጊዜ ሥነ - ግጥምና ቅኔ እንዴት እንደሚተረጎሙ የሚያስረዱ ሕግጋትን እንመረምራለን። ስለ ግጥምና ቅኔ ልንረዳው የሚገባ አንድ ዋና ነገር ብዙ ጊዜ የሚጻፈው በተምሳሌታዊ መግለጫ መልክ እንጂ በቀጥታ አለመሆኑን ነው። ለምሳሌ በመዝሙረ ዳዊት ዛፎች ለእግዚአብሔር ሲዘምሩ እንመለከታለን (መዝ. 96: 12 ተመልከት)። እኛ በምንዘምረው ዓይነት ዛፎች እንደማይዘምሩ እናውቃለን፤ ነገር ግን እኛ በቃላችን እግዚአብሔርን እንደምናመሰግን ዛፎችም እርሱ ፈጣሪያቸው በመሆኑ ያመሰግኑታል። ስለሆነም በሥነ - ግጥምና ቅኔ ቋንቋ፥ ቃላት ራሳቸው ተምሳሌታዊ ይሆኑና ከምልክቱ ወይም ከምሳሌው ጋር ተመሳሳይ የሆነ አንድ ተግባር ወይም እውነት ይጠቁማሉ። ሥነ - ግጥምና ቅኔን በምንተረጎምበት ጊዜ ምልክቶቹን ከእውነተኛ ትርጉም ወይም ከተሰወረ እውነት መለየት አለብን።

12ኛ ጥያቄ፥ ዘጸ. 15: 1-18 አንብብ ሀ) ሙሴ ወደ እግዚአብሔር በዘመረው ዝማሬ ውስጥ የሚገኙትን ተምሳሌቶች ዘርዝር። ለ) እነዚህ ተምሳሌቶች ምን ያስተምሩናል?

በእነዚህ ቁጥሮች ሙሴ መዝሙሩን የእግዚአብሔርን ታላቅነትና ክብር ለመግለጥ ይጠቀምበታል። በመዝሙሩ ውስጥ በርካታ ተምሳሌቶችን ይጠቀማል። ለምሳሌ፡- እግዚአብሔር የፈርዖንን ሠራዊት ሊያሸንፍ እንደቻለ አንድ ታላቅ ተዋጊ አድርጎ ያቀርበዋል። ከታሪኩ እንደምናስታውሰው ግን የፈርዖንን ሠራዊት ድል ለማድረግ እግዚአብሔር የተጠቀመው በታላቅ ውኃ ነው። እግዚአብሔር ቀኝ እጅና አፍንጫ እንዳለው ሆኖ ቀርቦ እናየዋለን። ከመጽሐፍ ቅዱስ እንደምንረዳው ግን እግዚአብሔር መንፈስ ስለሆነ እንደ እኛ ሥጋዊ አካል ሊኖረው አይችልም። ሙሴ እግዚአብሔር እንዴት ታላቅ እንደሆነና ለእስራኤል ለመሥራት ሲል ኃይሉን እንዴት እንደተጠቀመበት ለመግለጥ ሰብአዊ አባባሉን በሥነ - ግጥምና በቅኔ መልክ አቅርቧል።

3. ትንቢት፡- በፔንታቴክ ውስጥ ተሰራጭተው የሚገኙ የተለያዩ ትንቢቶች አሉ። ከእነዚህ ትንቢቶች አንዳንዶቹ በቀጥተኛ ቋንቋ የቀረቡ ሲሆን (ምሳሌ፡- ዘፍጥ. 15: 13)፥ ሌሎቹ ደግሞ በተምሳሌነት ወይም በሥነ - ግጥምና በቅኔ መልክ

ቀርበዋል(ምሳሌ:- ዘፍ. 49:8-12)። በብሉይ ኪዳን የሚገኙ ትንቢቶች አብዛኛዎቹ በሥነ ግጥምና በቅኔ መልክ የቀረቡ ናቸው። ትንቢት በሥነ- ግጥምና በቅኔ መልክ ቀርቦ ተምሳሌታዊ የሆነ መግለጫ መያዙ ለመተርጎም በጣም ከባድ ያደርገዋል። በብሉይ ኪዳን ትንቢት ሁለት የተለያዩ ትርጉሞች አሉት። በመጀመሪያ፡ ትንቢት የሚለው ቃል በማንኛውም ጊዜ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ቀጥተኛ ትምህርትን ለመስጠት ወይም ፈቃዱን ለመግለጥ አንድን ሰው ተጠቅሞ የሚያመጣው መልእክት ነው። በብሉይ ኪዳን የሚገኙ አብዛኛዎቹ ትንቢቶች ስለ ወደፊቱ ነገር የሚናገሩ አይደሉም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር በዚያ ዘመን ለነበሩ ሰዎች እነርሱ ምን እንዲያደርጉ ይፈልግ እንደ ነበር የሚገልጥ መልእክት ነው። ሁለተኛ፡ በአንዳንድ ትንቢቶች እግዚአብሔር ወደ ፊት ምን እንደሚሆን እስቀድሞ ይገልጣል። በዘፍጥረት 49 እግዚአብሔር መሢሐ የሚመጣው ከይሁዳ ነገድ እንደሚሆን አስቀድሞ ለመናገር ያዕቆብን ተጠቅሞበታል፤ ስለዚህ የትንቢት መልክ ወዳለው የቅዱሳት መጻሕፍት ክፍል ስንደርስ የትኛው የወደፊትን ነገር እንደሚያመለክትና የትኛው ደግሞ በዚያን ጊዜ ለሚሆነው ጉዳይ የተለየ ትእዛዝ እንደሆነ መለየት ያስፈልገናል። እንዲሁም ያ ትንቢት የተሰጠው ለምን እንደሆነም በግልጽ መወሰን አለብን። ይህ ትንቢት የተነገረው በዚያን ጊዜ ለነበረ አንድ ሰው፡ ወይም ቡድን ነውን? ወይስ ዛሬ ካለን ሰዎች ሕይወት ጋርም የሚዛመድ ነው? ብለን መጠየቅና ለዚህ መልስ ለማግኘት መቻል አለብን። ከኢሳይያስ እስከ ሚልክያስ ያሉትን የነቢያት መጻሕፍት ስናጠና ይህንን በጥልቀት እንመለከተዋለን።

4. ሕግ:- የፔንታቴክ አብዛኛው ክፍል «ሕግ» የተባለ የተለየ ዓይነት ሥነ-ጽሑፍ ነው። በአንዳንድ ረገድ የምድራችን ሕግጋት ድንጋጌዎች የሆኑት ደንቦች ዝርዝር ነው። አንዳንዶቹ ከዘጸአት እስከ ዘዳግም ባሉት መጻሕፍት ውስጥ ከእግዚአብሔር የተሰጡ ከ600 የሚበልጡ ሕግጋት እንዳሉ ገምተዋል።

እግዚአብሔር ለአይሁድ ይህን ሁሉ ሕግ የሰጠበት ምክንያት ምንድን ነው? የመጽሐፍ ቅዱስ ሕግ በእግዚአብሔርና በአይሁድ ሕዝብ መካከል ያለ ቃል ኪዳን አንዱ ክፍል ነበር። እግዚአብሔር እውነተኛ የአይሁድ

ንጉሥ እንደመሆኑ መጠን ሕይወታቸውን በሙሉ የሚገዙበትና የተለዩ «ቅዱስ» ሕዝብ ሆነው ለመኖር የሚችሉባቸውን የተለያዩ ግልጥ ሕግጋት ሰጣቸው። የእግዚአብሔር ልጆች እንደመሆናቸው መጠን ቅዱስ የሆነውን እግዚአብሔርን መምሰል ነበረባቸው።

13ኛ ጥያቄ፡ ቅድስና ዛሬ ለእኛ የሚያስፈልገው እንዴት ነው?

እግዚአብሔር፡ አይሁድ የሕይወታቸውን የተለያዩ አቅጣጫዎች በሙሉ እንዲነካ ግንኙነታቸውን በእርሱ ላይ እንዲመሠርቱ ይፈልግ ነበር። እስራኤላውያን በእግዚአብሔር ፊት የተቀደሰ ሕይወት እስከኖሩና እግዚአብሔር የሰጣቸውን የቃል ኪዳን ግዴታዎች እስካሟሉ ድረስ፡ ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት ይኖራቸው ነበር። ከዚያም እግዚአብሔር አምላካቸው ይሆንና ሥጋዊም ሆነ መንፈሳዊ ፍላጎታቸውን በማሟላት ከጠላቶቻቸው ሁሉ ይጠብቃቸው ነበር። ስለዚህ እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ለአይሁድ የሰጣቸው ሕግጋት የማይነካው የሕይወታቸው ክፍል አልነበረም። ከኅረቤቶቻቸው፡ ከመሪዎቻቸው ከመንግሥታቸውና ከራሱ ከእግዚአብሔር ጋር እንዴት መኖር እንዳለባቸው የሚናገር ነበር።

14ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ከእግዚአብሔር ጋር ያለን ኅብረት ሕይወታችንን በሙሉ የሚነካው እንዴት ነው? ለ) በኢየሱስ ላይ ያለ እምነትህ ከቤተሰብህ፡ ከኅረቤትህ፡ ከመንግሥትህ፡ ከሥራህና ወዘተ ጋር ያለህን ግንኙነት እንዴት እንደለወጠ ከራስህ ሕይወት ምሳሌ ሰጥ።

እግዚአብሔር በፔንታቴክ ውስጥ ለአይሁድ የሰጣቸው ሕግጋት ሦስት ዋና ዋና የሕይወት ክፍሎችን የሚመለከቱ ነበሩ። በመጀመሪያ፡ የመንግሥት ወይም የሕዝብ ሕጎች ነበሩ። እነዚህ ሕጎች፡- የጋብቻ፡ የቤተሰብ፡ የውርስ፡ የኅብረት ባለቤትነት መብት፡ የባሪያ፡ የቀረጥ፡ የደመወዝ ወዘተ ናቸው። ሁለተኛ፡ የሥነ-ምግባር ሕግጋት የነበሩ ሲሆን እነዚህም፡- የነፍስ ግድያ፡ ዝሙት፡ ያለፈቃዷ ሴትን የመድፈር፡ የሌብነት፡ የሐሰት ምስክር የመሳሰሉት ናቸው። ሦስተኛ፡ የሃይማኖት፡ የሥርዓት ሕግጋት ሲሆኑ እነዚህ ሕግጋት እስራኤላውያን እንዴት እግዚአብሔርን ማምለክ እንዳለባቸው፡ መሥዋዕት ማቅረብ እንዳለባቸው፡ በሥርዓት ቅዳሴ እንዴት ንጹሐን መሆን እንዳለባቸውና

ሃይማኖታዊ በዓላቸውን መቼ ማክበር እንደሚገባቸው ወዘተ የሚናገሩ ናቸው።

15ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በአሁኑ ጊዜ የኢትዮጵያ መንግሥት በተለይ የሚቆጣጠረው የትኞቹን ዓይነት ሕግጋት ነው? ለ) በኢትዮጵያ ያሉ ልዩ ልዩ ሃይማኖቶች የትኞቹ ዓይነት ሕግጋት ናቸው ያሉዋቸው? ሐ) በኢትዮጵያ ውስጥ በሚገኙ የተለያዩ ሃይማኖቶች ውስጥ አንዳንድ የሥነ ምግባርና ሃይማኖታዊ ሕግጋት የሚለያዩት እንዴት ነው?

በፔንታኮክ ውስጥ የሚገኙት ሕግጋት የሚከፈሉት በሦስት ዋና ዋና ክፍሎች ቢሆንም በዓይነታቸው ግን አምስት ናቸው። እነርሱም ፡-

1. በተለያዩ ሁኔታዎች ውስጥ ለሚነሡ ጉዳዮች የሚሆኑ ሕግጋት፡ እነዚህ ሕግጋት ብዙ ጊዜ «እንዲህ ቢሆን ... እንዲህ ይደረግ» የሚሉ ቃላት ይገኙባቸዋል።

16ኛ ጥያቄ፡ ዘጸ. 22:22-24 ተመልከት። ሀ) ይህ ሕግ የሚጠቅሳቸው ልዩ ሁኔታዎች ምንድን ናቸው? ለ) የተጠቀሱት ቅጣቶችስ ምንድን ናቸው?

2. ቀጥተኛ ትእዛዛትን በመስጠት እግዚአብሔር ምን እንድናደርግ እንደሚፈልግ የሚናገሩ ሕግጋት፡- እነዚህ ሕግጋት አዎንታዊ (አድርግ ...) እና አሉታዊ (አታድርግ ...) የሚሉ ትእዛዛት ሊሆኑ ይችላሉ።

17ኛ ጥያቄ፡ ዘጸ. 20:3-17 አንብብ። ሀ) በእነዚህ ቁጥሮች የሚገኙትን አዎንታዊ ትእዛዛት ዘርዝር። ለ) በእነዚህ ቁጥሮች የሚገኙትን አሉታዊ ትእዛዛት ዘርዝር።

3. ሊሆኑ ስለሚችሉ መላምታዊ ነገሮች የሚናገሩ ሕግጋት፡ እነዚህ ሕግጋት ሊሆኑ ስለሚችሉ ተግባራት ምሳሌዎችን ይሰጣሉ፤ ነገር ግን የምናከናውናቸውን ተግባራት በሚመለከት መከተል የሚገባን ብቸኛ ሁኔታዎች አይደሉም። ለምሳሌ በዘሌ. 19:14 እግዚአብሔር እንዲህ የሚል ትእዛዝ ሰጥቷል፡- «ደንቆሮውን አትሳደብ፤ በዕውርም ፊት ዕንቅፋት አታድርግ፤ ነገር ግን አምላክህን ፍራ» የዚህ ሕግ ዓላማ እነዚህን የተለዩ ሁኔታዎች መቆጣጠር ብቻ አይደለም። ለምሳሌ፡- ይህ ማለት ዕውሩን

መስደብና ደንቆሮው ፊት ዕንቅፋት ማድረግ ተፈቅዷል ማለት ነው? አይደለም። በዚህ ሕግ እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን ዕውሮችና ደንቆሮዎች የሚገባቸውን ስፍራ ባለመስጠት ከማጉላላት ይልቅ ሊያከብሩአቸው እንደሚገባ ማሳየቱ ነበር። ይህ ሕግ ከእኛ ይልቅ ጉድለት የገጠማቸውን ሰዎች በሚገባ ያለማክበርን የሚቃወም ነው።

4. እጅግ የከፋ በደል ከመፈጸም ጋር የተያያዙና ወንጀሉን በፈጸመው ሰው ላይ የሞት ፍርድ የሚያስከትሉ ሕግጋት ናቸው።

18ኛ ጥያቄ፡ ዘጸ. 21፡14-17 አንብብ። የማይታዘዘው ሰው እንዲገደል እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን ያዘዛቸውን ልዩ ልዩ ዑኔታዎች ዘርዘር።

5. በምሥጢር የተፈጸመና ለማረጋገጥ አስቸጋሪ የሆኑ ጉዳዮችን የሚመለከት ሕግ፡ ብዙ ጊዜ ለእነዚህ ሕግጋት የሚሰጠው ቅጣት «እርግማን» ነበር። በምሥጢር የተፈጸመን ነገር መቆጣጠር ለሰው ልጅ አስቸጋሪ ስለሆነ እግዚአብሔር ራሱ ጥፋተኛውን መቅጣት አለበት። እነዚህን ሕግጋት የተላለፉትን ሰዎች እግዚአብሔር እንደሚቀጣቸው (እንደሚረግማቸው) ቃል ገብቶ ነበር። አንድ ሰው እነዚህን ሕግጋት ሲተላለፍ ቢያዝ፡ የሚደርሱበት የተለያዩ ቅጣቶች ቢኖሩም፡ የእነዚህ ዓይነት ሕግጋት ትኩረት ሕጉን የተላለፉ ሰዎች በሰው ባይያዙም እንኳ ሊቀጣቸው የሚችለው እግዚአብሔር እንደሚያያቸው ለመግለጥ ነበር።

19ኛ ጥያቄ፡ ዘጸ. 27፡17-26 አንብብ። ሀ) ሕግጋቱን በተላለፈ ሰው ርግማን እንደሚደርስበት የሚናገሩትን የተለዩ ሕጎች ዘርዘር። ለ) ሰው ኃጢአታችንን ሊያይ ባይችልም እንኳ እግዚአብሔር አይቶ ይቀጣናል። ይህ እውነት ኃጢአትን ከማድረግ እና ቅጣትን እንደምናመልጥ ከማሰብ እንዴት ይጠብቀናል? የብሉይ ኪዳን ሕግጋት ለክርስቲያኖች ጥቅማቸው ምንድን ነው?

20ኛ ጥያቄ ፡ ሀ) ብዙውን ጊዜ እኛ ልንታዘዛቸው አይገባንም ብለን የምናስባቸው፡ የኦርቶዶክስ ክርስቲያኖች ግን የሚጠበቋቸውን ሕግጋት ዘርዘር። ለ) የሰባተኛ ቀን አክባሪዎች አድጼንቲስት ልንጠብቃቸው ይገባል የሚሉአቸውን የብሉይ ኪዳን ሕግጋት ዘርዘር።

ስለ እነዚህ ሕግጋት ልንጠይቀው የሚገባ እንድ ዋና ጥያቄ «በአዲስ ኪዳን ዘመን የምንኖር ሰዎች ለእነዚህ የብሉይ ኪዳን ሕግጋት ልንሰጣቸው የሚገባ ስፍራ ምንድን ነው?» የሚል ነው። የብሉይ ኪዳን ሕግጋት ለእኛ ባላቸው ስፍራ የክርስቲያኖች አመለካከት የተለያየ ነው። በግልጽ ስሕተት የሆኑ ሁለት ዓይነት አመለካከቶች አሉ። የመጀመሪያው፡ የብሉይ ኪዳን ሕግጋት በሙሉ ዛሬ እኛንም ይገዙናል የሚለው አሳብ የተሳሳተ ነው። ከአዲስ ኪዳን ትምህርቶች በግልጽ እንደምንመለከተው ስለ ምግብ የተነገሩ ሕግጋት ዛሬ እኛን አይገዙም። በብሉይ ኪዳን ሥጋቸው እንዲበላ የተፈቀዱ የተወሰኑ እንስሶች ነበሩ (ማር. 7: 14-23፤ የሐዋ. 10: 9-16)። እንዲሁም ቅዳሜን እንደ አምልኮ ቀን የመጠበቅ ሕግ እንደማይገዛን ተገልጾልን (ቆላ. 2: 16-17)። እነዚህን ሕግጋት መጠበቅ ባይከፋም፤ በክርስቲያን ላይ ሊሠለጥኑ የሚችሉ ግን አይደሉም።

ሁለተኛው አመለካከት ደግሞ፤ የትኞቹም የብሉይ ኪዳን ሕግጋት በአሁኑ ጊዜ እኛን የሚመለከቱ አይደሉም የሚለው የተሳሳተ አቋም ነው። አንዳንድ ክርስቲያኖች እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳንና በአዲስ ኪዳን ከሕዝቡ ጋር የተገናኘባቸው መንገዶች ፍጹም የተለያዩ ናቸው ብለው ያስተምራሉ። በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የተገናኘው «በሕግ» አማካይነት ሲሆን በአዲስ ኪዳን ደግሞ ከክርስቲያኖች ወይም ከቤተ ክርስቲያን ጋር የሚገናኘው «በጸጋ» ነው። ይህ አመለካከት የትኞቹንም የብሉይ ኪዳን ሕግጋት መከተል የለብንም ለማለት ከሆነ የተሳሳተ ነው።

የብሉይ ኪዳን ሕግጋት ዛሬ በእኛ ሕይወት ውስጥ ሊኖራቸው ስለሚገባ ስፍራ አዲስ ኪዳን ምን እንደሚል በምንመረምርበት ጊዜ የሚከተሉትን እውነቶች እናገኛለን፡-

1. የብሉይ ኪዳን ሕግጋት በሙሉ ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው የጻፉአቸው የእግዚአብሔር ቃል ክፍል ናቸው። እንደቀሩት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ለትምህርትና፤ በጽድቅ ላለው ልምምድ የሚጠቅሙ ናቸው (2ኛ ጢሞ. 3: 16)።
2. እግዚአብሔርን የሚገደው ሕግጋትን በውጫዊ ገጽታቸው መጠበቁ ብቻ አይደለም፤ ይልቁንም የልብን አሳብና መሻት ጭምር ይመረምራል። ለምሳሌ፡- እግዚአብሔር «አታመንዝር» የሚለውን ሕግ ሲሰጥ የከለከለው በጋብቻ ያልተጣመሩ ሰዎች

የሚፈጽሙትን ፍትወት ብቻ ሳይሆን ሰውን ወደምንዝርና ሊመራ የሚችለውን ጽኑ የፍትወት ሥጋ ፍላጎት አሳብ ጭምር ነበር (ማቴ. 5:27-30)። እግዚአብሔርን ከልብ መታዘዝና ትእዛዛቱንም መጠበቅ ያለብን በውጫዊ አሳብ ብቻ ሳይሆን ከውስጥ በሆነ እውነተኛ ዝንባሌና ስሜትም ጭምር ነው።

ብዙውን ጊዜ ክርስቲያኖች አብልጠው የሚያስቡት ሰዎች እንደ ፍቅር፣ ደስታ፣ ሰላም፣ ራስን መግዛት፣ ወዘተ (ገላ. 5:22-23) ካሉት ውስጣዊ ነገሮች ይልቅ ውጫዊ የሆኑት የመጽሐፍ ቅዱስና የቤተ ክርስቲያን ሕግጋትን እንዲጠብቁ ነው። ይህም «ሕግ አጥባቂነት» በመባል ይታወቃል። እግዚአብሔር የሰጠንን ሕግ እንድንጠብቅ የሚፈልግ መሆኑ ግልጽ ቢሆንም፣ የምንጠብቃቸው በተገቢ ምክንያቶች ወይም በእውነተኛ ውስጣዊ ዝንባሌዎች መሆኑን ማረጋገጥም ይፈልጋል።

21ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ሰዎች እግዚአብሔርን ደስ በሚያስኝ ዝንባሌ ሊጠብቁቸው የሚችሏቸውን የመጽሐፍ ቅዱስ ወይም የቤተ ክርስቲያን ሕግጋት ዘርዘር። ለ) እግዚአብሔርን በትክክለኛ ዝንባሌ መታዘዝና በተሳሳተ አመለካከት መታዘዝ መካከል ያለው ልዩነት ምንድን ነው?

3. ሕጉ «ቅዱስ፣ ጻድቅና መልካም» ነው (ሮሜ 7:12 ተመልከት)። ስለሆነም ይህ ዛሬም ለክርስቲያን ልምምድ ጠቃሚ ነው። ኢየሱስ ሕግን ሊፈጽም እንጂ ሊሸር እንዳልመጣ ተናግሮአል (ማቴ. 5:17-20)። ስለዚህ ለክርስቲያን የብሉይ ኪዳንን ሕግ ማወቅና መረዳት በጣም አስፈላጊ ነው፤ ነገር ግን ሕግን ራሱን በመጠበቅና በመስጠት ረገድ እግዚአብሔር ባለው ዓላማና ዕቅድ መካከል ግልጽ የሆነ ልዩነት ማድረግ አለብን።

4. ከሕግ ሁሉ የሚበልጠውና ሕግን በሙሉ የሚፈጽመው የፍቅር ሕግ ነው (ማቴ. 22:35-40 ተመልከት)። የፍቅር ሕግ ሁለት አቅጣጫዎች አሉት። በመጀመሪያ፣ ፍቅር ወደ እግዚአብሔር ማመልከት አለበት። እግዚአብሔርን በሙሉ ኃይላችን ልንወደው ይገባናል። እግዚአብሔርን እንደምንወደው የምንገልጽበት መንገድ ትእዛዛቱን መጠበቅ ነው (1ኛ ዮሐ. 5:1-5)። ሁለተኛ፣ የፍቅር ሕግ ወደ ሰዎችም ማመልከት አለበት። በሙሉ ልባችን እግዚአብሔርን ከወደድንና ፍቅራችንን ለሰዎች ከገለጥን የእግዚአብሔርን ሕግጋት ሁሉ እየፈጸምን ነው ማለት ነው።

22ኛ ጥያቄ፡ ዘጸ. 20፡1-17 አንብብ። ሀ) ለእግዚአብሔርና ለሌሎች ያለን ፍቅር ዓሥርቱን ትእዛዛት የሚፈጽመው እንዴት ነው? ለ) ሌሎች አንዳንድ የቤተ ክርስቲያን ሕግጋትና ትእዛዛትን እንዲጠብቁ ትኩረት ከማድረግ ፈንታ እግዚአብሔርንና ሰዎችን የበለጠ እንዲወዱ እንዴት ማበረታታት እንችላለን?

23ኛ ጥያቄ፡ ገላ. 3፡21-25 አንብብ። ሀ) እነዚህ ጥቅሶች ስለ ብሉይ ኪዳን ሕግጋት ዓላማ ምን ያስተምሩናል? ለ) የብሉይ ኪዳን ሕግጋት ሰውን የሚገዙት እስከ ምን ድረስ ነበር?

5. ከብሉይ ኪዳን ሕግ ዋና ዋና ዓላማዎች አንዱ ለሰው ልጆች በሙሉ ኃጢአተኝነታቸውና በእግዚአብሔር ላይ ያለማቋረጥ ማመፃቸውን ማሳየት ነበር። በእያንዳንዱ ሰው ልብ ውስጥ በተፈጥሮ ያደረገውን ክፉ ነገር ልክ እንደ መስተዋት ሆኖ ለማሳየት ነው። ሕግ ሰዎች ሁሉ ኃጢአተኞች መሆናቸውንና በመልካም ሥራቸው ራሳቸውን ማዳን እንደማይችሉ በግልጽ ያሳያል። እነዚህም ወደ ክርስቶስ ፈታቸውን እንዲመልሱና ከኃጢአታቸው ለመዳን በእርሱ ብቻ እንዲታመኑ ይገፋፋቸዋል።

24ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በዚህ ዘመን ሰዎች መዳን ይችሉ ዘንድ ይህንን እውነት ማወቅ ያለባቸው ለምንድን ነው? ለ) ዛሬ ብዙ ሰዎች ወደ መንግሥተ ሰማያት መግባት ይችሉ ዘንድ ሕግን ለመጠበቅ እንዴት ይሞክራሉ? ሐ) ወደ መንግሥተ ሰማያት ለመግባት የሚያበቃ መልካም ተግባር ለመፈጸም ወይም ሕግን ለመጠበቅ የማንችለው ለምንድን ነው?

ለእስራኤላውያንም ሆነ ለመላው ዓለም ያለው የሕግ ዋና ዓላማ ወደ ኢየሱስ ወይም ወደ እግዚአብሔር ጸጋ እንዲመለከቱ መገፋፋት ነው (ገላ. 3፡24 ተመልከት)።

6. ብዙዎቹ የብሉይ ኪዳን ሕግጋት የክርስቶስ ኢየሱስን መምጣትና በኢየሱስ በማመን እንዴት መዳን እንደሚቻል ያመለክታሉ።

25ኛ ጥያቄ፡ ሉቃ. 24፡25-27 አንብብ። ኢየሱስ መሞትና ከሞት መነሣት እንዳለበት ለደቀመዛሙርቱ ለመግለጽ የተጠቀመው በምንድን ነው?

በብሉይ ኪዳን የተፈጸሙ ብዙ ታሪካዊ ድርጊቶች፤ ሰዎችና ነገሮች ሁሉ ወደ ኢየሱስ ክርስቶስ ያመለክታሉ። እርሱ የአምሳላቸው ፍጻሜ ነው። ለምሳሌ አዳም የክርስቶስ አምሳል ነው (ሮሜ 5:14-19 ተመልከት)። የፋሲካ በዓል የክርስቶስ የመስቀል ሞት አምሳል ነው (1ኛ ቆሮ. 5:7)። ደግሞም የብሉይ ኪዳን የክህነት አገልግሎት የሊቀ ካህናችን የኢየሱስ ምሳሌ ነው (ዕብ. 7-9)።

የብሉይ ኪዳን ሕግጋትን በምናጠናበት ጊዜ እንዴት ልንተረጉማቸው ይገባል?

1. የእነዚህ ሕጎች ውጫዊ ሁኔታ ለአንድ የተለየ ሰው፤ ወይም ቡድን፤ ወይም ሰዎችን ሁሉ የሚመለከት ነውን? ብለን ልንጠይቅ ይገባል። ሕጉ የተሰጠው ለአንድ የተለየ ሰው ወይም ቡድን ከሆነ የሕጉን ውጫዊ አፈጻጸም መከተል አያስፈልገንም፤ ነገር ግን ከሕይወታችን ጋር ልናዛምደው የምንችል የሕጉ ውስጣዊ ዓላማ ብዙ ጊዜ ይኖራል።
2. እግዚአብሔር ያንን ሕግ በተለይ የሰጠበትን ምክንያት ለመወሰንም መሞከር አለብን። እግዚአብሔር ውስጣዊ የሆኑ የሕግ ዓላማዎችና ውጫዊ አፈጻጸማቸውንም በሚመለከት ጉዳይ አለው። ብዙ ጊዜ እግዚአብሔር ሕጉን የሰጠበት ዓላማ ከሕይወታችን ጋር ሊዛመድ ይችላል።
3. በብሉይ ኪዳን ከተሰጡት ሕግጋት መካከል እንደገና እንታዘዛቸው ዘንድ በአዲስ ኪዳን የተሰጡ ልዩ ትእዛዛት መኖራቸውን መመልከትና ማረጋገጥ አለብን። በብሉይ ኪዳን የሚገኝ ሕግ በአዲስ ኪዳን ደግሞ ከተሰጠ ዛሬም ልንታዘዘው እንደሚገባ እርግጠኞች እንሆናለን (ለምሳሌ፡- ዝሙት፤ መግደል፤ መዋሸት፤ ወዘተ)።
4. ከብሉይ ኪዳን ሕግጋት መካከል በአዲስ ኪዳን ልንታዘዛቸው አስፈላጊ እንዳልሆነ የተጠቀሱ ሕጎች እንዳሉም ልንመለከት ያስፈልጋል። ለምሳሌ፡- ኢየሱስ ስለ ምግብ የተሰጡ ሕግጋት አስፈላጊ እንዳልሆኑ ተናግሯል። የዕብራውያን መልእክት ደግሞ ከኢየሱስ ሞት በኋላ እንስሳትን የመሠዋት ሥርዓት አስፈላጊ እንዳልሆነ ያስተምራል።

5. የተለያዩ የብሉይ ኪዳን ሕግጋት ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ፣ ከእርሱ ጋር ስላለንና ከሰዎች ጋር ሊኖረን ስለሚገባ ግንኙነት የሚናገሩት ነገር አለን? ብለን ልንጠይቅ ያስፈልጋል።

6. ያ የተሰጠን ሕግ የኢየሱስ ክርስቶስ፣ የደኅንነት፣ ወይም የሌላ የአዲስ ኪዳን ጠቃሚ እውነት አምሳል እንደሆነ ለማወቅ መመርመር ያስፈልገናል፤ ነገር ግን ይህንን ስናደርግ በጣም መጠንቀቅ አለብን። የትኛው የብሉይ ኪዳን ክፍል የክርስቶስ አምሳል እንደሆነ፣ የትኛው እንዳልሆነ ለማወቅ የአዲስ ኪዳን ትምህርት ማረጋገጫ ብዙ ጊዜ ያስፈልገናል። በአንዳንድ ሰዎች ዘንድ የክርስቶስ አምሳል ባልሆኑት ነገሮች ውስጥ የክርስቶስን አምሳል የመፈለግ ዝንባሌ አለ።

26ኛ ጥያቄ፡ ዘጸ. 23ን አንብብ። ሀ) እነዚህን ስድስት ደረጃዎች በመጠቀም ልንጠብቃቸው የሚገባንን ሕግጋት ዝርዝር። ለ) ልንጠብቃቸው የማያስፈልጉ ሕግጋትን ዝርዝር ደግሞ ጻፍ። ሐ) አንዳንዶቹን መጠበቅ ሌሎቹን ደግሞ አለመጠበቅ የሚያስፈልግ ለምን እንደሆነ የሚመስልህን ምክንያት ጻፍ።

4ኛ ቀን፡ - የአሪት ዘፍጥረት መግቢያ

27ኛ ጥያቄ፡ «ዘፍጥረት» የሚለውን ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ውስጥ ተመልከት። ስለ ጸሐፊው፣ ስለ ተጻፈበት ዓላማና ስለ መጽሐፉ አስተዋጽኦ ያገኘኸው ነገር ምንድን ነው?

ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ልናጠናቸውና ልንረዳቸው ከሚገቡን እጅግ ጠቃሚ መጻሕፍት አንዱ ዘፍጥረት ነው። ብዙ ክርስቲያኖች በዘፍጥረት ውስጥ የሚገኙትን ታሪኮች ቢያውቁም እንኳ፣ አብዛኛዎቹን ጥልቅ ትምህርቶች ግን አያጠናቸውም። የዚህ መጽሐፍ ዓላማ ዘፍጥረትን በጥልቀት ማጥናት ባይሆንም፣ በመጽሐፉ ውስጥ የምናገኛቸውንና የተተኮረባቸውን ዋና ዋና የሥነ- መለኮት ትምህርቶች ለመመልከት እንሞክራለን። አሪት ዘፍጥረትን ከሌላ የትመማ መጽሐፍ ማጥናት ትችላለህ።

የአሪት ዘፍጥረት ስያሜ

ለአሪት ዘፍጥረት የተሰጠው ስም የመጣው ከግሪኩ መጽሐፍ ቅዱስ እንደሆነ ቀደም ሲል አጥንተናል። ዘፍጥረት የሚለው ቃል በመጽሐፉ የመጀመሪያ ሁለት ምዕራፎች ላይ እግዚአብሔር ነገሮችን ሁሉ ስለ

መፍጠሩ በሚናገረው መሠረተ አሳብ ላይ ያተኩራል። እንደግሪኩ ስያሜ መጽሐፉ የሚያተኩረው በተለያዩ ነገሮች «አጀማመር» ላይ ነው።

28ኛ ጥያቄ፡ ከዚህ ቀደም ኦሪት ዘፍጥረትን በግል ካነበብከው በመነሣት አጀማመራቸው በመጽሐፉ የሆነ የተለያዩ ነገሮችን ዘርዘር።

በዘፍጥረት ውስጥ የቀረውን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍላችንን ለመረዳት በጣም ጠቃሚ የሆኑ የብዙ ነገሮችን አጀማመር እንመለከታለን። ለምሳሌ፡- የፍጥረታትን አጀማመር እንመለከታለን። እግዚአብሔር ፈጣሪ ስለሆነ እርሱ የፍጥረታት ሁሉ ባለቤትና ተቆጣጣሪ ነው። በዘፍጥረት ውስጥ የወንድና የሴትን፣ የጋብቻን፣ የኃጢአትን፣ ስለ ኃጢአት የሚቀርብ መሥዋዕት፣ የተለያዩ ከተሞችን፣ የነፍስ ግድያን፣ የሥልጣኔ፣ የነገድና የነሣዎችን፣ የተለያዩ ቋንቋዎችን አጀማመር፣ ወዘተ እናያለን። አብዛኛዎቹም በኦሪት ዘፍጥረት በመጀመሪያዎቹ 11 ምዕራፎች ውስጥ ይገኛሉ።

ከብሉይ ኪዳን ታሪክ አንጻር ስናየው ግን በጣም አስፈላጊ ክስተት የሆነው የእስራኤል ሕዝብ አጀማመር ነው። የኦሪት ዘፍጥረት አብዛኛው ክፍል (ምዕራፍ 12-50) ስለ እስራኤል ሕዝብ አጀማመር የሚናገር ነው። ይህም ሕዝብ እግዚአብሔር የመረጠው ነው።

የኦሪት ዘፍጥረት ጸሐፊ

29ኛ ጥያቄ፡ሀ) የኦሪት ዘፍጥረት ጸሐፊ እንደሆነ በይበልጥ የሚገመተው ማን ነው? ለ) እንደ አንዳንድ ምሁራን አስተሳሰብ ዘፍጥረት የተጻፈው እንዴት ነው? (ትም. 2 ክልስ)። ሐ) ሙሴ የሚለውን ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ተመልክተህ ስለ ሕይወቱ በአጭሩ ጻፍ። መ) ኦሪት ዘፍጥረትን ለመጻፍ ሙሴ የተለየ ብቃት ያገኘው እንዴት ነው?

በዘመናት ሁሉ ሙሴ ዘፍጥረትን ጨምሮ የፔንታቴክ ጸሐፊ መሆኑ ይገመት እንደነበር ቀደም ሲል ተመልክተናል። ጸሐፊው ሙሴ እንደሆነ በዘፍጥረት ባይጠቀስም እንኳ የቀሩቱ የፔንታቴክ መጻሕፍት ግን ሙሴ እንደጻፈው ያሳያሉ። አምስቱ የሙሴ መጻሕፍት በሙሉ እንደ አንድ ክፍል ስለሚቆጠሩ፣ ዘፍጥረትንም የጻፈው ሙሴ መሆን አለበት። ሙሴ ዘፍጥረትን አልጻፈውም ብለን የምናምንበት አንዳችም ምክንያት የለም።

ይልቁንም ሙሴ በዘፍጥረት ውስጥ የምናገኘውን ነገር ለመጻፍ በተለየ ሁኔታ ተዘጋጅቶ ነበር።

ለአይሁድ በብሉይ ኪዳን ዘመን ከነበሩ እጅግ ታላላቅ ሰዎች አንዱ ሙሴ ነበር። ከግብፅ ባርነት አውጥቶ ወደ ተስፋይቱ ምድር የመራቸው ሙሴ ነበር። ለእስራኤል ሕዝብ ሕግን ለመስጠት እግዚአብሔር የተጠቀመበት ሰው ሙሴ ነበር። አይሁድ የመጀመሪያዎቹን አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ዘወትር «የሙሴ ሕግ» ብለው የሚጠሩት ስለዚህ ነበር። ሙሴ ነቢይ፣ ካህን፣ ሕግ ሰጭ፣ ፈራጅ፣ አማላጅ፣ እረኛ፣ ተአምራት አድራጊና የአይሁድ ሕዝብ የፖለቲካ መሥራች ነበር።

ሙሴ የተወለደው ሌዊ ከተባለው የእስራኤል ነገድ እግዚአብሔርን ከሚፈሩ ወላጆች ነበር። ነገር ግን የተወለደው እጅግ አስቸጋሪ በሆነ ጊዜ ነበር። የእስራኤል ሕዝብ በግብፃውያን ባርነት ሥር ወድቆ፣ ግብፃውያንም እስራኤላውያን የሆኑ ወንዶች ልጆች ሁሉ በሚወለዱበት ጊዜ እንዲገደሉ ሕግ ያወጡበት ጊዜ ነበር። ግብፃውያን ይህንን ያደረጉበት ምክንያት እስራኤላውያን በቁጥር እጅግ ብዙ ይሆኑና ከዚህ ቀደም ሐይክሰሳውያን እንዳደረጉት ሊገለብጡን ይሆናል ብለው ፈርተው ስለ ነበር ነው። በእምነታቸው ጽናት የሙሴ ወላጆች ሊደብቁት እስከሚችሉበት ጊዜ ድረስ አሳደጉት። ሊደብቁት ከማይችሉበት ጊዜ ላይ ሲደርሱ ግን እግዚአብሔር እንደሚታደገው በመተማመን በዓባይ ወንዝ ዳር አስቀመጡት። የግብፅ መሪ የነበረው የፈርዖን ሴት ልጅ ባገኘችው ጊዜ ወደ ቤቷ ወስዳ እንደ ግብፃዊ አሳደገችው።

የሙሴ ሕይወት እያንዳንዳቸው 40 ዓመታት በሆኑ ሦስት ክፍሎች ሊከፈል ይችላል።

1. 40 ዓመታት በግብፅ - በፈርዖን ቤት ውስጥ፡- በእነዚህ 40 ዓመታት ውስጥ ሙሴ በሁለት የተለያዩ ባሕሎች ትምህርት አደገ። በመጀመሪያ፣ በአይሁድ ሃይማኖትና ከአባቶች በተወረሰ ትምህርት አደገ። ይህ የሆነው ለጊዜውም ቢሆን ያሳድጉት ዘንድ ኃላፊነቱ በተሰጣቸው በእኅቱ ማርያምና በእናቱ ነበር (ዘጸ. 2:7-10)። ሁለተኛ፣ ሙሴ እንደፈርዖን ልጅ ሆኖ የማደግ ዕድል በማግኘቱ በዚያ ዘመን ሊኖር የሚችለውን ትምህርት ሁሉ ቀሰም ነበር (የሐዋ. 7:22 ተመልከት)። ግብፅ በዚያን ዘመን እጅግ የሠለጠነች አገር

ለለነበረች፡፡ ሙሴ እጅግ የተማረ ሰው ነበር ማለት ነው። እስጢፋኖስ ሙሴ «በቃልና በሥራው ሁሉ የበረታ ሆነ» ይላል።

ሙሴ ይህንን ሁሉ ትምህርት በመቅሰሙ፡፡ እግዚአብሔር በኋላ ዘፍጥረትን ጨምሮ የመጀመሪያዎቹን አምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እንዲጽፍ ተጠቀመበት። አይሁዳውያን ከነበሩት ወላጆች ስለ ወገኖቹ እንደሰማ ጥርጥር የለውም። ወደ ኋላ ተመልሶ እስከ አዳምና ሔዋን፡ ፍኅ፡ በተለይም አብርሃም፡ ይስሐቅ፡ ያዕቆብና ዮሴፍ ያለውን የሕዝቡን አፈ ታሪኮችን ያውቅ ነበር። በግብፅ ታላላቅ ቤተ መጻሕፍት ስለአለፈው ጊዜ የሚናገሩ ታሪኮችን የማየት ዕድልም ገጥሞት ነበር። ይህ ታሪክ የዓለምን አፈጣጠር፡ በፍኅ ዘመን የነበረውን የጥፋት ውኃ፡ የዓለምን መከፋፈል ወዘተ የሚጨምር ነው። ሙሴ ዘፍጥረትን ለመጻፍ በጣም ብቁ ሰው ነበር።

በእነዚህ 40 ዓመታት ሙሴ እስራኤላዊ እንጂ ግብፃዊ እንዳልሆነ አልዘነጋም ነበር። ካደገ በኋላ አንድ ውሳኔ ለማድረግ ተገደደ። ውሳኔውስ ዓለማዊ የሆነ ዕድል ባለበት በፈርዖን ቤት ለመቆየት? ወይስ እግዚአብሔር የተለዩ የቃል ኪዳን ሕዝቡ አድርጎ ከመረጣቸውና አሁን ባሮች ከሆኑት ሕዝብ ጋር ማበር ይሆን?

30ኛ ጥያቄ፡ ዕብ. 11:24-26 አንብብ። ሀ) ሙሴ ያደረገው ምርጫ ምን ነበር? ለ) ዛሬ ይህንን ምርጫ ማድረግ ያለብን እንዴት ነው? ምሳሌ ሰጥ።

ሙሴ እስራኤልን ከግብፅ ባርነት ነፃ ለማውጣት የተመረጠ መሪ እንደነበር ተረድቶ ነበር (የሐዋ. 7:25)። ነገር ግን የእግዚአብሔርን ጊዜ ከመጠበቅ ይልቅ በራሱ ኃይል ነፃ ሊያወጣቸው ሞከረ። ስለዚህ አንድን ሰው ከገደለ በኋላ የፈርዖንን ቤት ትቶ ከግብፅ መሸሽ ግድ ሆነበት።

2. 40 ዓመታት በምድያም ምድረ በዳ፡- በሰው አመለካከት የሚቀጥሉት 40 ዓመታት የባከኑ ይመስላሉ። ሙሴ በጣም የተማረ ሰው ቢሆንም በግ ማገድ ጀመረ። በእግዚአብሔር አመለካከት ግን በሙሴ ሕይወት ይህ በጣም አስፈላጊ ጊዜ ነበር። ምድረ በዳውና በግ ማገዱ እግዚአብሔር ሙሴን የእስራኤል ሕዝብ መሪ ወይም እረኛ ለማድረግ የሚያስተምርበት ቦታና ሥራ ነበር። በምድረ በዳው እግዚአብሔር በትምህርቱና በችሎታው የነበረውን ትምክሕት በማስወገድ ሙሴን

ትሑት አደረገው። ሙሴ ትሑት ከሆነና እግዚአብሔር በሕይወቱ እንዲሠራ በእርሱ ብቻ ከታመነ፤ ታላቅ ሥራን ይሠራ ዘንድ የእግዚአብሔር መገልገያ ለመሆን ተዘጋጅቷል ማለት ነው።

31ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እግዚአብሔር ሙሴን በኃይል ይገለገልበት ዘንድ ትሑት ሊያደርገው ያስፈልገበት ምክንያት ምንድን ነው ብለህ ታስባለህ? ለ) የእግዚአብሔርን ሕዝብ በምንመራበት ጊዜ በችሎታችንና በእውቀታችን ስለ መመካት ይህ ምን ያስተምረናል? ሐ) ከሙሴ ለ40 ዓመታት በምድረ በዳ መኖር ስለ ቤተ ክርስቲያን አመራር ምን ለመማር ትችላለህ?

3. 40 ዓመታት የእግዚአብሔርን ሕዝብ ከግብፅ ወደ ከነዓን መምራት፡ - አንድ ቀን እግዚአብሔር ሙሴን በሚቃጠል ቁጥቋጦ ውስጥ ተገናኘውና ወደ ግብፅ ተመልሶ እስራኤላውያንን ከግብፅ ነፃ በማውጣት እንዲመራቸው ጠራው። ሙሴ ወደ ግብፅ ለመመለስ ቢፈራም፤ በመጨረሻ ከእግዚአብሔር ጋር ተስማማ። እግዚአብሔር ሙሴን በፈርዖን ፊት ስለ እርሱ ሆኖ ይናገር ዘንድ ተገለገለበት። ሙሴ ያደረገው በፈርዖን ቤተ መንግሥት በመሆኑ በፈርዖን ዘንድ እውቅናን ማትረፉ አያጠራጥርም። አሥር ታላላቅ ተአምራዊ መቅሠፍቶችን በግብፅ ላይ በማምጣት እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ነፃ አውጥቶ በሙሴ አማካይነት 40 ዓመታት በምድረ በዳ መራቸው። በእነዚህ 40 ዓመታት ውስጥ እግዚአብሔር ሙሴን ፊት ለፊት ተገናኘው። እግዚአብሔር ለሙሴ ከዘጸአት እስከ ዘዳግም ድረስ የተጻፈውን ሕግ ሰጠው። ሙሴን አሪት ዘፍጥረትን፤ ዘጸአትን፤ ዘሌዋውያንን፤ ዘኮልቁንና ዘዳግምን እንዲጽፍ እግዚአብሔር ተጠቅሞበታል። ይህ ሁሉ ቢሆንም እንኳ ሙሴ ለእግዚአብሔር ስላልታዘዘ ወደ ተስፋይቱ ምድር እንዳይገባ ታገደ (ዘኁ. 20:1-13)። ሕዝቡን እስከ ከነዓን ድንበር ድረስ አደረሳቸው። የተስፋይቱን ምድር በተራራ ጫፍ ላይ ሆኖ ከተመለከታት በኋላ ሞተ።

32ኛ ጥያቄ በቤተ ክርስቲያን መሪዎች ሕይወት ውስጥ እግዚአብሔር እንዴት ኃጢአትን አክብሮ እንደሚያየው ይህ ምን ያስተምረናል?

የአሪት ዘፍጥረት ታሪክ ቅደም ተከተልና አስተዋጽኦ

33ኛ ጥያቄ፡ የሚከተሉትን ጥቅሶች ተመልከት ዘፍ. 2:4፤ 5:1፤ 6:9፤ 10:1፤ 11:10፤ 11:27፤ 25:12፤ 25:19፤ 36:1፤ 9፤ 37:2። ሙሴ፡- «የ.....ታሪክ ይህ ነው» የሚላቸውን የተለያዩ ነገሮችን ዘርዝር።

ሙሴ አሪት ዘፍጥረትን በሚጽፍበት ጊዜ ግልጽ የሆነ አስተዋጽኦ ነበረው። መጽሐፉን ያቀናበረው «የ...ይህ ነው» በሚሉት ቃላት ዙሪያ ነበር። ብዙ ምሁራን ይህንን አከፋፈል የአሪት ዘፍጥረትን አስተዋጽኦ ለመንደፍ ይጠቀሙበታል።

1. መግቢያ፡- የነገሮች ሁሉ አፈጣጠር (ዘፍጥ. 1:1-2:3)
2. ከአይሁድ አባቶች በፊት የነበረው ዘመን (ዘፍ. 2:4-11:26)

ሀ) የሰማይና የምድር መፈጠር ታሪክ (ዘፍ. 2:4-4:26)

ለ) የአዳም ትውልድ እና የልጆቹ ታሪክ (ዘፍ. 5:1-6:8)

ሐ) የኖኅ ታሪክ (ዘፍ. 6:9-9:29)

መ) የሴም፣ የካምና የያፌት ታሪክ (ዘፍ. 10:1-11:9)

ሠ) የሴም ትውልድ ታሪክ (ዘፍ. 11:10-26)

3. የአይሁድ አባቶች ዘመን (ዘፍ. 11:27-50)

ሀ) የታራ ትውልድ ታሪክ (ዘፍ. 11:27-25:11)

ለ) የእስማኤል ትውልድ (ዘፍ. 25:12-18)

ሐ) የይስሐቅ ትውልድ ታሪክ (ዘፍ. 25:19-35:29)

መ) የዔሳው ትውልድ ታሪክ (ዘፍ. 36:1-37:1)

ሠ) የያዕቆብ ትውልድ ታሪክ (ዘፍ. 37:2-50:26)

ሙሴ አሪት ዘፍጥረትን በዚህ ዓይነት ቢያቀናብረውም ለማስታወስ ቀላል የሆነ ሌላ የቅንብር መንገድ አለ። የሚከተለውን አስተዋጽኦ እየደጋገምህ አጥና ወይም በቃልህ ያዝ፡-

1. ከአይሁድ አባቶች በፊት የነበረው ዘመን (ዘፍ. 1-11)

ሀ. ፍጥረት (ዘፍ. 1-2)

ለ. የሰው ልጅ በኃጢአት መውደቅ (ዘፍ. 3-5)

ሐ. የጥፋት ውኃ በዓለም ላይ (ኖጎ) (ዘፍ. 6-9)

መ. የባቢሎን ግንብና የሰው ዘር መለያየት (ዘፍ. 10-11)

2. የአይሁድ የእምነት አባቶች ዘመን (ዘፍ. 12-50)

ሀ. አብርሃም (ዘፍ. 12-25)

ለ. ይስሐቅ (ዘፍ. 24-26)

ሐ. ያዕቆብ (ዘፍ. 27-36)

መ. ዮሴፍ (ዘፍ. 37-50)

ከዚህ በላይ ባለው አስተዋጽኦ ውስጥ ሁለት ነገሮችን ልብ በል፡- በመጀመሪያ፡ ዘፍጥረት በሁለት ዓባይነት ክፍሎች፡ ማለትም በዘፍጥረት 1-11 እንዲሁም በዘፍጥረት 12-50 እንደተከፈለ ልብ በል። የመጀመሪያው ክፍል የሚናገረው ስለ ጥንት ዘመን ሲሆን፡ ፍጥረታትን የመፍጠር ተግባር የተፈጸመው መቼ እንደሆነና ይህ ክፍል ዘመን ምን ያህል ዓመታት እንደፈጀ ለማወቅ አንችልም። ዘፍ. 12-50 ደግሞ የሚናገረው ስለ አይሁድ ሕዝብ መመሥረትና ያንን ሕዝብ ስለ ጀመሩት አራቱ የእስራኤል አባቶች ታሪክ ነው።

ሁለተኛ፡ እያንዳንዱ ክፍል በአራት ንዑሳን ክፍሎች መከፈሉን ልብ በል። ከዘፍ. 1-11 ያለው የመጀመሪያው ክፍል ፍጥረትን፡ ውድቀትን፡ የጥፋት ውኃንና የባቢሎንን ግንብ የሚያጠቃልሉ አራት ክፍሎች አሉት። ከዘፍ. 12-50 ባለው ክፍል ደግሞ ትኩረት የተሰጣቸው አራት ዋና ዋና ሰዎች አሉ። ይህንን የዘፍጥረትን አስተዋጽኦ ብትከተል በመጽሐፉ ውስጥ የሚገኘውን ታሪክ ለማስታወስ ይረዳሃል።

የአሪት ዘፍጥረት ልዩ ባሕርያት

በአሪት ዘፍጥረት ውስጥ መጽሐፉን የበለጠ ለመረዳት ማዕከላዊ የሆኑና ሙሴ ያካተታቸው አንዳንድ ልዩ ነገሮች አሉ።

1. ዘፍጥረት፡ እግዚአብሔር ከሰዎች ጋር ባለው ግንኙነት ዓላማውን ወደ ፍጻሜ ብዙ ጊዜ ለማድረስ ከተለመደው ባሕላዊ ሁኔታና ተግባር

ተቃራኒ በሆነ አቅጣጫ እንደሚጓዝ ያሳያል። ይህ በተለይ የታየው እግዚአብሔር ከበኩሩ (ከመጀመሪያው ልጅ) ይልቅ ሁለተኛውን በመምረጡ ነው። በኢትዮጵያ ውስጥ እንዳሉት በርካታ ባሕሎች አይሁድ የመጀመሪያ ልጅ ልዩ እንደሆነ በማመን፣ ከአባቱ ንብረት የሚበዛውን ክፍል መውረስ እንዳለበት ይስማሙ ነበር። እግዚአብሔር ግን በዚህ ሰው ሠራሽ ባሕል ራሱን አልወሰነም። ለምሳሌ፡- በዘፍጥረት ውስጥ እግዚአብሔር ከቃየን ይልቅ ሴትን፣ ከያሬት ይልቅ ሴምን፣ ከእስማኤል ይልቅ ይስሐቅን፣ ከዔሳው ይልቅ ያዕቆብን፣ ከቀሩት ወንድሞቻቸው ይልቅ ይሁዳንና ዮሴፍን፣ ከምናሴ ይልቅ ኤፍሬምን ሲመርጥ እንመለከታለን። ይህ ሁሉ የሚያስተምረን እግዚአብሔር በእኛ ባሕላዊ ግንዛቤ መሠረት ብቻ ለመሥራት የሚወሰን አለመሆኑን ነው። ይልቁንም ከእኛ ጋር ባለው ግንኙነት ሉዓላዊ ነው። የተለያዩ ግለሰቦችን የሚመርጠውና በአንዳንዶቹ በኃይል የሚሠራው በሌሎቹ ደግሞ ያንኑ ያህል በኃይል የማይሠራው እግዚአብሔር ራሱ ነው። ይህም እግዚአብሔር በሕይወታችን ላይ ባለው ኃይልና የበላይ ተቆጣጣሪነት ከፍተኛ አድናቆትን እንድንሰጠው የሚያደርግ እንጂ በአእምሮአችን ውስጥ ቅንዓትን የሚፈጥር መሆን የለበትም።

34ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ብዙ ክርስቲያኖች ሌሎች ክርስቲያኖች ባለጸጎች መሆናቸውን ወይም እግዚአብሔር ከእነርሱ ይልቅ በኃይል እየተጠቀመባቸው መሆኑን ሲገነዘቡ የሚቀኑት ለምንድን ነው? ለ) ሕይወታችንን ለእግዚአብሔር ዕቅድ አሳልፎ ስለመስጠት የሚያስተምረን ነገር ምንድን ነው? ሐ) በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በጣም አስፈላጊው ነገር፣ እግዚአብሔር ለሰጠን ስጦታዎችና ችሎታዎች ወይም ሥራዎች ታማኝ መሆን ነው። ወይስ በሰዎች ላይ ታላቅ መሪ መሆን? መልስህን አብራራ።

2. በኦሪት ዘፍጥረት ውስጥ ተምሳሌታዊ ትርጉም ያላቸው አንዳንድ ቁጥሮች ይገኛሉ። የሚከተሉትን ቁጥሮች ተመልከት፡-

ሀ) አሥር - በኦሪት ዘፍጥረት ውስጥ አሥር ዋና ዋና ክፍሎች አሉ፤ (አሥር ጊዜ «የ ... ይህ ነው» ታሪኮች) እንዲሁም በዘፍጥረት 5 ና 11 «አሥር» ትውልዶችን የሚጠቅሱ ትንተናዎች እናገኛለን። ለአይሁድ አሥር የምሉዕነት ተምሳሌት ነው።

ለ) ሰባት - ሰባት የፍጥረታት ሥራ የተከናወኑባቸው ቀናት ከመኖራቸውም፤ በምዕራፍ 4 ውስጥ በሚገኘው የትውልዶች ታሪክ ውስጥ የሚገኙ ሰባት ስሞች፤ በጥፋት ውኃ ታሪክ ውስጥ የሚገኙ በርካታ ሰባት ቁጥሮች፤ ለአብርሃም የተገቡ ሰባት ቃል ኪዳኖች፤ በግብፅ ውስጥ የደረሱ ሰባት የጥጋብና ሰባት የራብ ዓመታት እናገኛለን እንዲሁም 70 (7 ጊዜ 10) የኖገና የያዕቆብ ዝርያዎች ናቸው። ሰባት ብዙ ጊዜ የፍጹምነት ምሳሌ ነው።

ሐ) አሥራ ሁለት - የያዕቆብና የእስማኤል ነገዶች እያንዳንዳቸው አሥራ ሁለት ነገዶች ነበሩ (ዘፍ. 25: 16፤ 49: 28)።

መ) አርባ፡- በጥፋት ውኃ ታሪክ ውስጥ የተለያዩ የ40 ቁጥር ክፍፍሎች እናያለን (ዘፍ. 6-9)። በኋላም እስራኤላውያን 40 ዓመታት በምድረ በዳ እንደተንከራተቱ እናነባለን።

አንድ ሰው ብሉይ ኪዳንን በሚያጠናበት ጊዜ እነዚህ ቁጥሮች ለአይሁድ የተለዩ እንደሆኑ ግልጽ እየሆነለት ይመጣል። ለምሳሌ 40 ቁጥር የፍርድና የፈተና ጊዜ ይመስላል (ለምሳሌ፡- ኢየሱስ በምድረ በዳ ለ40 ቀናት ተፈትኖአል)። ሰባት ማለት ደግሞ የተሟላ ወይም ፍጹም ማለት ነው፤ (ለምሳሌ፡- በዮሐንስ ራእይ መንፈስ ቅዱስ ሰባቱ የእግዚአብሔር መናፍስት ተብሎ ተጠርቷል)።

3. በዮሐንስ ራእይ የመጨረሻ ምዕራፎች የሚገኙት በተለይም መንግሥተ ሰማያትን የሚገልጡት ሥዕላዊ መግለጫዎች ከአረት ዘፍጥረት የመጀመሪያ ሦስት ምዕራፎች ስለ ዔደን ገነት ከተነገሩ መግለጫዎች የተወሰዱ መሆናቸው ትኩረትን የሚስብ ነው። እነዚህ መጻሕፍት የተጻፉት በ1500 ዓመታት ልዩነት መካከል ቢሆንም ይህን የመሰለ ግንኙነት በመካከላቸው መታየቱ፤ እግዚአብሔር የመጽሐፍ ቅዱስ ሁሉ ጸሐፊ መሆኑን የሚያሳይ ነው።

የአረት ዘፍጥረት ዋና ዓላማ

የመጽሐፍ ቅዱስን አጠቃላይ ዓላማ ብንመለከት፤ ኢየሱስ ክርስቶስን መግለጥ ነው ለማለት እንችላለን። እርሱ «የእግዚአብሔር ቃል» ነው (ዮሐ. 1: 1-4፤ ዕብ. 1: 1-3)። «ኢየሱስ ክርስቶስ በብሉይ ኪዳን ተሰውሮአል፤ በአዲስ ኪዳን ግን ተገልጦአል» የሚል አንድ አባባል አለ።

በሌላ አባባል የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በትንቢቶች አማካይነት የኢየሱስን መምጣት አሻግረው ተመለከቱ። እንዲሁም በሰዎች፣ በድርጊቶችና በነገሮች ሁሉ ውስጥ የመሢሐ መምጣት ሥዕላዊ መግለጫ ነበር። ስለሆነም ከኦሪት ዘፍጥረት ጀምሮ የኢየሱስ ክርስቶስን መገለጥ አጀማመር እናያለን። በዘፍጥረት ስለ ኢየሱስ የተነገሩ ትንቢቶችን አጀማመር እንመለከታለን። በአንዳንድ ታሪኮች ውስጥም የተደበቁ የኢየሱስ ተምሳሌቶች ወይም ሥዕላዊ መግለጫዎች አሉ። ብሉይ ኪዳንን ስናጠና እነዚህም ትንቢቶችና አምሳያዎች መፈለግ አለብን። ይህ ከኦሪት ዘፍጥረት ጀምሮ እስከ ዮሐንስ ራእይ የሚቀጥል «የደኅንነት መስመር» በመባል ይታወቃል።

ነገር ግን ሙሴ ፔንታቴክን የጻፈበት ዋና ዓላማ በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር ያደረገውን «ቃል ኪዳን» ለመግለጥ ነበር። ፔንታቴክና መጽሐፍ ቅዱስን ለመረዳት መሠረታዊ የሆነው አሳብ ይህ ቃል ኪዳን ነው፤ ስለዚህ የኦሪት ዘፍጥረት ማዕከላዊ እውነቶች የሚያተኩሩት ቃል ኪዳንን በሚመለከት አሳብ ላይ ነው። ዘፍጥረት 1-11 ከተለዩ ሕዝቦች ጋር ቃል ኪዳን ያስፈለገበትን ምክንያት ይናገራል። የሰው ልጅ በአጠቃላይ ፈጣሪውን ክዶ ኃጢአትን እንዴት እንደመረጠ ይናገራል። ዘፍ. 12-50 ደግሞ እግዚአብሔር ከአንድ ሰውና ከቤተሰቡ ጀምሮ አይሁድ ተብሎ የተጠራ አንድን የተለየ ሕዝብ እንዴት እንደመረጠ ይገልጻል። እግዚአብሔር ዓለምን ወደ ራሱ ለመመለስ የፈለገው በእነርሱ በኩል ነበር።

35ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለው የቃል ኪዳን አሳብ ዛሬ በቤተ ክርስቲያን ወይም በአዲስ ኪዳን የሚታየው እንዴት ነው? ለ) የእስራኤል ሕዝብና የቤተ ክርስቲያን ዓላማ የሚመሳሰለው እንዴት ነው? ሐ) እግዚአብሔር አብርሃምን በመረጠው ጊዜ የነበረውን ዓላማ ዛሬ ቤተ ክርስቲያን እንዴት እየፈጸመችው ነው?

5ኛ ቀን፡ -

የዚህን ሳምንት ትምህርት ክልስና ለሳምንታዊው ስብሰባ ዝግጅት ይረዳህ ዘንድ የውይይት ጥያቄዎችን በመመልከት ተዘጋጅ።

ሳምንታዊ የሰብሰባ ጊዜ

1. ሳምንታዊ የአምልኮ ጊዜ

2. ጸሎት

3. የትምህርቱ ክለሳ

4. ውይይት

ሀ. 1) ክርስቲያኖች ፔንታኬን የጻፈው ሙሴ ነው የሚሉት ለምንድን ነው?

2) አንዳንድ ምሁራን ፔንታኬን ሙሴ ስለ መጻፉ የሚጠራጠሩት ለምንድን ነው?

3) አስቀድመው በአእምሮአቸው የተቀረፁ አስተሳሰቦች ስለ ፔንታኬን በሚኖራቸው ግንዛቤ ላይ ተጽዕኖ የሚያሳድረው እንዴት ነው?

4) የተለያዩ ክርስቲያኖች ስለ አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ መሠረታዊ ትምህርቶች አስቀድሞ በአእምሮአቸው ያወቁት አሳብ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙትን ነገሮች ለመተርጎም እንዴት ተጽዕኖ ያደርግባቸዋል? (ለምሳሌ፡- ሕግ፣ ትንቢት፣ ጥምቀት ወዘተ።)

5) ይህ ነገር ብዙም አስፈላጊ ባልሆኑት መሠረታዊ ትምህርቶች ላይ ባለን አመለካከት የበለጠ ትሑታን እንድንሆን እንዴት ይመራናል?

ለ. 1) በፔንታኬን ውስጥ የሚገኙ አራት የተለያዩ ዓይነት ሥነ-ጽሑፎች ምንድን ናቸው?

2) ስለ እያንዳንዱ ዓይነት ከመጽሐፍ ቅዱስ ምሳሌ ስጥ።

3) ከአራት ዘፍጥረት ውስጥ ታሪካዊ የሆነ አንድ ክፍል ምረጥ። የአተረጓጎም ሕግጋት በዚህ ክፍል ላይ ተግባራዊ የሚሆኑት እንዴት ነው?

ሐ. 1) በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኙ የተለያዩ ሕግጋት የትኞቹ ናቸው? አንዳንድ ምሳሌዎችን ጥቀስ።

2) የብሉይ ኪዳንን ሕግጋት በኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙ የመንግሥትና ልዩ ልዩ ሃይማኖታዊ ሕግጋት ጋር አወዳድር። ተመሳሳይነታቸውንና ልዩነታቸውን ግለጽ።

3) የብሉይ ኪዳን ሕግ ዓላማ ምንድን ነው?

4) በዚህ ዘመን ያሉ አንዳንድ ክርስቲያኖች አንዳንድ የብሉይ ኪዳን ሕግጋትን ዓላማ በተሳሳተ መንገድ የሚረዱት እንዴት ነው?

5) ሕግን የመተርጎሚያ መመሪያዎችን ተጠቅመህ ዘጸአ. 20:3-17ን ተርጉም።

6) ዛሬ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሕግጋት ዓላማ ምንድን ነው?

7) እነዚህ ሕግጋት በተሳሳተ መንገድ ወደ «ሕግ አጥባቂነት» ሊያመሩ የሚችሉት እንዴት ነው?

መ. 1) ኦሪት ዘፍጥረትን በመጻፍ ሙሴ ብቃት ያለው ሰው የሆነው ለምንድን ነው?

2) እግዚአብሔር መሪዎችን ለማዘጋጀት ስለሚጠቀምበት መንገድ ከሙሴ ሕይወት ውስጥ ከእያንዳንዱ የ40 ዓመታት ክፍፍል ምን እንማራለን?

ሠ. 1) እግዚአብሔር ለአይሁዳውያን ባሕል ተቃራኒ በሆነ መንገድ በመሄድ በኩር ያልሆኑትን ወንዶች ልጆች የመረጠበት ምክንያት ምን ይመስልሃል?

2) እግዚአብሔር ዛሬም ቢሆን በሕይወታችንና በቤተ ክርስቲያናችን ውስጥ በሚሠራው ሥራ ለባሕላችን ተቃራኒ በሆነ መንገድ የሚሄድበትን አንዳንድ ሁኔታ ግለጽ።

ረ. 1) በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለው የቃል ኪዳን ጉዳይ ዛሬ በቤተ ክርስቲያን ወይም በአዲስ ኪዳን ውስጥ የሚታየው እንዴት ነው?

2) የአስራኤል ሕዝብና የቤተ ክርስቲያን ዓላማ የሚመሳሰለው እንዴት ነው?

3) እግዚአብሔር አብርሃምን በመረጠው ጊዜ የነበረውን ዓይነት ዓላማ ዛሬ ቤተ ክርስቲያን በምን አኳኋን እየፈጸመችው ነው?

5. ጸሎት

እርሳችሁ የሚገኙበትን ቤተ ክርስቲያን በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

እኛም እንዲሁ በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

እኛም እንዲሁ በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

እኛም እንዲሁ በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

እኛም እንዲሁ በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

እኛም እንዲሁ በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

እኛም እንዲሁ በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

እኛም እንዲሁ በሰላምና በብሔራዊ ጥራት ለመገንባት እና ለመጠቀም ለእኛ እንዲረዱና ለእኛ እንዲረዱን ጸሎት እናድርጋለን።

ትምህርት 4

1ኛ ቀን:- ዘፍጥረት 1-11

በዚህ ሳምንት የአሪት ዘፍጥረትን ትምህርት በቀጥታ ወደ ማየት እናዘነብላለን። በየዕለቱ ተማሪው ከአሪት ዘፍጥረት የተወሰኑ ክፍሎችን እንዲያነብ መመሪያ ይሰጠዋል። ስለዚህ ጥናትህን ከመቀጠልህ በፊት ለየዕለቱ የተሰጠህን ክፍል አንብብ። በኮርሱ (በትምህርቱ) መጨረሻ የተሰጠህን የንባብ ክፍል በሙሉ አንብቦህ ስለ መጨረስህ ትጠየቃለህ። የዚህ ኮርስ (ትምህርት) ጥናት አንዱ ግብ ተማሪዎች ብሉይ ኪዳንን በሙሉ በቅደም ተከተል እንዲያነቡ ለማድረግ ነው።

1ኛ ጥያቄ ዘፍጥረት 1-11 አንብቦህ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ:-

- ሀ) በስድስት ቀናት ውስጥ በእያንዳንዱ ቀን ምን እንደተፈጠረ ከምዕራፍ 1 ዘርዘረህ ጻፍ። ለ) ከምዕራፍ 2 በባልና ሚስት መካከል ስለሚኖረው ግንኙነት ምን እንማራለን? ሐ) ከምዕራፍ 3-11 ኃጢአት በዓለም ላይ ያመጣው ነገር ምንድን ነው? መ) የእነዚህን ምዕራፎች ዋና ዋና ትምህርቶች ዘርዘር። ሠ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ እግዚአብሔር የምንማራቸውን ነገሮች ጥቀስ። ረ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ ሰው የምንማራቸውን ዋና ዋና ትምህርቶች ጥቀስ። ሰ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ ደኅንነትና በእምነት ስለመራመድ የምንማራቸውን ዋና ዋና ትምህርቶች ጥቀስ። ሸ) ከእነዚህ ምዕራፎች ለመረዳት የሚያስችግሩ የተለያዩ ነገሮችን ጥቀስ።

2ኛ ቀን:-

መጽሐፍ ቅዱስ የሳይንስ ማስተማሪያ ወይም የታሪክ መጽሐፍ አይደለም። መጽሐፍ ቅዱስ ሳይንስንም ሆነ ታሪክን የሚመለከት መረጃ የያዘ ቢሆንም ዓላማው ግን ይህ አይደለም። የመጽሐፍ ቅዱስ ዓላማ እግዚአብሔር ራሱንና ፈቃዱን ለሰው ልጅ መግለጥ ነው። እግዚአብሔር ዛሬም ቢሆን ለሰው ልጆች የሚናገርበት ዋናው መንገድ መጽሐፍ ቅዱስ ነው። አንዳንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት መረጃ ሳይንስንና ታሪክን የሚመለከት ጉዳይ ቢኖረውም፣ ሳይንስና ታሪክ መርምረው ያገኙት አብዛኛው ነገር በመጽሐፍ ቅዱስ አልተካተተም። ሆኖም መጽሐፍ ቅዱስ

የገለጠው ነገር ሁሉ በሳይንቲስቶችና በታሪክ አዋቂዎች ዛሬ ባይታመን እንኳ፤ ሊታመንና ተቀባይነት ሊያገኝ ይገባል። ክርስቲያኖች እንደመሆናችን ከሰዎች አስተሳሰብና አመለካከት ይልቅ የእግዚአብሔርን ቃል መምረጥ አለብን።

ዘፍጥረት 1-2 የዓለም አፈጣጠር

እንደምናውቀው ዘፍጥረት 1:1 እንደ ዮሐ. 1:1 ወደ ጊዜና ወደ ታሪክ መጀመሪያ ይመልሰናል። ይህ የእግዚአብሔር መጀመሪያ ሳይሆን፤ የተፈጠሩ ነገሮች ሁሉ መጀመሪያ ነው። እግዚአብሔር ዘላለማዊ ስለሆነ መጀመሪያ የለውም።

ዘፍጥረት 1-2 የፍጥረታት ታሪክ አጠር ባለ መልክ አጠቃልሎ ያቀርባል። ዘፍጥረት 1 ፍጥረትን ሁሉ በመገምገምና በእያንዳንዱ ቀን የተፈጠረውን ነገር በመናገር የፍጥረታትን ታሪክ ያሳየናል። ከፍጥረታት ሁሉ በመጨረሻ የተፈጠረው የሰው ልጅ ምን ያህል ከሁሉ የላቀ ፍጡር መሆኑንም ያመለክታል። ዘፍጥረት 2 የሚያተኩረው ወንድና ሴት ሆኖ በተፈጠረው በሰው ልጅ ላይ ሲሆን፤ ይኖርበት ዘንድ ስለተዘጋጀለት ዔደን ተብሎ ስለሚጠራው ሰፍራም ይናገራል።

በዘፍጥረት 1 እግዚአብሔር ነገሮች ሁሉ እንዴት እንደተፈጠሩ ለማሳየት አይፈልግም። ለምሳሌ መላእክት ወይም ሰይጣን የተፈጠሩት እንዴትና መቼ እንደሆነ የሚናገር ነገር የለም። ይልቁንም በቀላል ቋንቋ እግዚአብሔር የሁሉ ነገር ፈጣሪ እንደሆነ ተገልጧል። ስለዚህ የተፈጠሩ ነገሮች በሙሉ የፈጣሪያቸው የእግዚአብሔር ንብረት ናቸው።

2ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እግዚአብሔር ፈጣሪያችን ስለሆነ ስለ እርሱ ሊኖረን የሚገባ አመለካከት ምን ዓይነት ነው? ለ) እግዚአብሔር ፈጣሪያችንን ልናከብር የምንችልባቸውን መንገዶች ግለጥ።

በዓለም ላይ የምናያቸው ነገሮች በሙሉ ስለተገኙባቸው መንገዶች የሚናገሩ አምስት የተለያዩ አመለካከቶች አሉ። ከእነዚህ መካከል ሁለቱ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን የማይቀበሉ ክርስቲያን ያልሆኑ ሰዎች አመለካከቶች ናቸው።

ክርስቲያን ባልሆኑ ሰዎች የሚንፀባረቁ ሁለት አመለካከቶች

1. የተፈጠሩ ነገሮች በሙሉ ፈጣሪዎቻቸው የሆኑ የተለያዩ አማልክት የሥራ ውጤቶች ናቸው። ይህ አመለካከት እውነተኛውን አምላክ የማያውቁ የጥንት ሰዎች የሚያንፀባርቁት ነው። ለምሳሌ፡- በብዙ አማልክት የሚያምኑ አንዳንድ ጣዖት አምላኪዎች፡- ምድር የፀሐይ አምላክና የሴት ጨረቃ አምላክ ልጅ ነው ብለው ያምኑ ነበር። በተጨማሪም የሰው ልጅ ከአማልክት መካከል የአንዱ ዝርያ ነው ብለው ያምኑ ነበር። ይህም የቀድሞዎቹ ባቢሎናውያን፣ ግሪኮች፣ ሮማውያንና ከነዓናውያን አመለካከት ነበር። ዛሬም የብዙ አፍሪካውያን አመለካከት ሲሆን ሂንዱዝም በተባለው በምሥራቃውያን እምነት ውስጥም የሚታይ ነው።

እግዚአብሔር የፍጥረታትን ታሪክ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲካተት ያደረገበት አንዱ ምክንያት እርሱ ብቻ የሁሉ ነገር ፈጣሪ እንደሆነ ለማሳየት ነው። ዛሬ እግዚአብሔር እስራኤላውያንንና እኛን አንድ እውነተኛ አምላክ ብቻ እንዳለ ሊያስተምረን ይፈልጋል። እግዚአብሔር «በምድርና በሰማይ ያሉ» ነገሮች ሁሉ ፈጣሪ ነው። ለሰው ልጅ ትክክለኛ ቦታው ራሱን ለእግዚአብሔር አሳልፎ በመስጠት ፈጣሪውና ጌታው መሆኑን ተረድቶ እርሱን በማክበር መኖር ነው።

2. የተፈጠሩ ነገሮች በሙሉ የተፈጥሮ «አዝጋሚ ለውጥ» (ኢቮሉሽን) ውጤቶች ናቸው። ይህ ፅንሰ አሳብ ብዙዎቻችን በመንግሥት ትምህርት ቤት የተማርነው ነው። አዝጋሚ ለውጥ እንዴት እንደተፈጸመ የሚያስረዱ በርካታ የተለያዩ ንድፈ አሳቦች ቢኖሩም፣ ይህ አመለካከት የሚያስተምረው ከብዙ ቢሊዮን ዓመታት በፊት አንድ ታላቅ ፍንዳታ ተፈጽሞ ፀሐይ፣ ከዋክብት፣ ሌሎች ፕላኔቶች፣ ወዘተ. ተፈጠሩ። በአንድ ባልታወቀ ምክንያት ሕይወት መጀመሪያ ከተፈጠረው ፕላኔት ይወጣ ጀመር። ከዚያም በመጀመሪያ ዕፅዋት፣ ቀጥሎም እንደ አሜባ ያሉ በጣም ጥቃቅን እንስሳት ተገኙ። እነርሱም ቀስ በቀስ እንቁራሪት ወደ መሳሰሉ እንስሳት ተለወጡ። እነዚያ ደግሞ ቀስ በቀስ ወደ ጡት አጥቢ እንስሳት ተለወጡ በማለት ነው፤ ስለዚህ በቀላል አማርኛ ሰው ከፍተኛው የአዝጋሚ ሂደት ለውጥ ውጤት ነው። ይህ አመለካከት ለእግዚአብሔርና እርሱ ለፈጠራቸው ፍጥረታት ሁሉ ምንም ቦታ አይሰጥም።

ሕዝ. 28:11-17)። በእግዚአብሔርና በሰይጣን መካከል በተደረገው ጦርነት የመጀመሪያዋ ምድር ወደ ባዶነትና ጨለማ ተለወጠች በማለት ግምታዊ አስተሳሰባቸውን ይሰጣሉ።

ስለዚህ ይህ አመለካከት ያላቸው ሰዎች፡ ዘፍጥረት ምዕራፍ አንድን ምርኩዝ በማድረግ እግዚአብሔር ዓለምን እንደገና ጠግኖአል ወይም አድሶአል በማለት ያስተምራሉ።

ይህ አመለካከት ሙሉ በሙሉ እንደማይሆን አድርጎ ለመቃወም ባይቻልም ሁለት ዓላማት ስለ መፈጠራቸው መጽሐፍ ቅዱስ የሚሰጠው ማስረጃ የለም።

3. ዘፍጥረት 1 የሚናገረው እግዚአብሔር ዛሬ በዓለም ላይ የሚገኙትን ነገሮች ሁሉ እንዴት እንደፈጠረ ነው። ቁሳዊ የሆኑትን ነገሮች በሙሉ እግዚአብሔር በስድስት ቀናት ውስጥ የፈጠራቸው ናቸው። የተፈጠሩትም ከምንም ነው (ዕብ. 11:3 ተመልከት)። ይህ አመለካከት በዘመናት ሁሉ አብዛኞቹ ክርስቲያኖች ያመኑበት ሲሆን ከሌሎች ሁሉ በተሻለ ሁኔታ ከመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ጋር የሚስማማ ነው።

ማንም ሰው እነዚህን አመለካከቶች «ማረጋገጥ» አይችልም። ይልቁንም ክርስቲያኖችም ሆኑ ክርስቲያን ያልሆኑ ሰዎች የሚከተሉአቸው እነዚህ አመለካከቶች እምነትን ወይም ሊያዩ የማይችሉትን ነገር መቀበልን ይጠይቃል። የማያምኑ ሰዎችን ሁሉ ማርካት በሚቻልበት መንገድ ክርስቲያኖች ሊገልጹዋቸው የማይችሉዋቸው አንዳንድ ነገሮች ቢኖሩም፡ በዕብ. 11:3 እንደምናነበው እግዚአብሔር የሁሉ ነገር ፈጣሪ መሆኑን የምንቀበለው «በእምነት» ነው። ይህ ማለት እኛ የእርሱ ፍጥረት ነን። እርሱ ፈጣሪ በመሆኑ በእኛ ላይ ሙሉ ሥልጣን አለው። እኛም ለእርሱ በመገዛት መኖር አለብን።

6ኛ ጥያቄ፡ ሕይወታችንን በሙሉ ለእግዚአብሔር ለመስጠትና እርሱን ሙሉ በሙሉ ለመታዘዝ የምንችገረው ለምንድን ነው?

እስካሁን ባለን እውቀት አንጻር እግዚአብሔር ዓለምን በስድስት ቀናት እንደፈጠረ ማመን ከሁሉም የሚሻል ነገር ይመስላል። እግዚአብሔር እንደሌለና ነገሮች ሁሉ የአዝጋሚ ለውጥ ውጤቶች እንደሆኑ የሚያምኑ ሰዎችን አጥብቀን መቃወም ያለብን ቢሆንም፡ እኛ

ስለ ፍጥረታት አፈጣጠር ካለን አመለካከት ለየት ያለ እምነት ያላቸውን ክርስቲያኖች መቀበል አለብን። ደኅንነታችን የተመሠረተው ስለ ፍጥረታት ባለን ትክክለኛ አመለካከት ሳይሆን፤ በኢየሱስ ክርስቶስ ላይ ባለን እምነት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ፍጥረት የሚናገረው ታሪክ እኛ ለማወቅ የምንፈልገውን ነገር ሁሉ የሚያብራራ ሳይንሳዊ ዘገባ አይደለም። የፍጥረት ታሪክ የተገለጠበት ዓላማ እግዚአብሔር ፈጣሪ እንደሆነና እኛ የእርሱ ልዩ ፍጥረቶች እንደሆንን በግልጽ ለማስተማር ነው።

ይሁን እንጂ የእግዚአብሔርን ቃል ትክክለኛነት በምንም ዓይነት ሁኔታ ከመጠራጠር መጠንቀቅ አለብን። የእግዚአብሔርን ቃል ከለወጥንና እርሱ በግልጽ ከሚያስተምረን ነገር የተለየ አመለካከት ካለን፤ መሠረታችንን አጣን ማለት ነው። ስለ ፍጥረት አፈጣጠር መጽሐፍ ቅዱስ የሚሰጠው ትምህርት የተሳሳተ ከሆነ ስለ እግዚአብሔር ማንነት፤ ስለ ኢየሱስ ማንነትና እኛን እንዴት እንዳዳነን፤ ወዘተ. የሚሰጠው ትምህርትም የተሳሳተ ሊሆን ይችላል ማለት ነው። እኛም ሆንን ሌሎች ክርስቲያኖች የምንከተለው ማንኛውም አመለካከት በእግዚአብሔር ቃል ላይ በሚገባ የተመሠረተ መሆን አለበት።

ዘፍ. 1: 1-2 የፍጥረት ታሪክ መግቢያ ነው። በመግቢያው ውስጥ እግዚአብሔር የፍጥረት ሁሉ ምንጭ እንደሆነ ይገልጻል። የቀረው የፍጥረት ሥራም እንዴት እንደተከናወነ የሚገልጽ አስተዋጽኦ ይሰጣል። እግዚአብሔር ምንም ቅርፅ የሌላትን ዓለም ወስዶ ቅርፅ ሰጣት። እንዲሁም ባዶና አንዳች ያልነበረባትን ዓለም ወስዶ በተለያዩ ነገሮች ሞላት። የፍጥረታት ታሪክ እንዴት እንደተደራጀ የሚያሳየውን የሚቀጥለውን ሠንጠረዥ ተመልከት፡-

ቀን	ቅርፅን ለመስጠት የተሠሩ ነገሮች	ቀን	ምድርን ለመሙላት የተፈጠሩ ነገሮች
1ኛ ቀን	እግዚአብሔር ብርሃንን ፈጥሮ ከጨለማ ለየው	4ኛ ቀን	እግዚአብሔር ፀሐይን ጨረቃንና ከዋክብትን ፈጠረ
2ኛ ቀን	እግዚአብሔር በምድር የነበረውንና በጠፈር የነበረውን ውኃ ለየ	5ኛ ቀን	1. እግዚአብሔር ባሕርን በልዩ ልዩ እንስሳት ሞላ 2. እግዚአብሔር ሰማይን በእዕዋፍ ሞላ

3ኛ ቀን	1. እግዚአብሔር በምድር የነበረውን ውኃ ለየና የብስን ሠራ	6ኛ ቀን	1. እግዚአብሔር በየብስ ላይ የሚኖሩ እንስሳትን ፈጠረ
	2. በደረቅ ምድርም ላይ ተክል እንዲበቅል አደረገ		2. እግዚአብሔር ሰውን በራሱ እምሳል ፈጠረ።

ከዚህ ሠንጠረዥ የሚከተሉትን ነገሮች አስተውል፡- አንደኛ፡ እግዚአብሔር ሁሉን ነገር የፈጠረባቸው ስድስት ቀናት ነበሩ። ሁለተኛ፡ የፍጥረትን ሥራ የሚመለከቱ ሁለት ዋና ዋና ክፍሎች አሉ። የመጀመሪያው ክፍል እግዚአብሔር ለምድር ቅርፅን እንደሰጠ የሚናገር ሲሆን፤ ሁለተኛው ክፍል ደግሞ እግዚአብሔር የፈጠረውን ነገር በተለያዩ ነገሮች እንደሞላ ይናገራል። ሦስተኛው፡ የሁለቱ ክፍሎች እያንዳንዱ ቀን የተያያዘ ነው። ለምሳሌ፡- 1ኛና 4ኛ ቀናት በሰማይ ሰላላ ብርሃናት መፈጠር ይናገራሉ። 2ኛና 5ኛ ቀናት እግዚአብሔር ባሕርንና ጠፈርን ሲያዘጋጃቸውና ሲሞላቸው እናያለን። 3ኛና 6ኛ ቀናት ደረቅ ምድርን የማዘጋጀትና የመሙላት ሥራ የተከናወነባቸው ቀናት ናቸው። ይህም ዓለምን የመፍጠር ሥራ ግልጽ የሆነ ቅንብር ተደርጎለት እንደ ነበር ያሳየናል።

እግዚአብሔር ሰውን በፈጠረ ጊዜ ይህ ሥራ የሥላሴ ተግባር ነበር። በዘፍ. 1:2 እግዚአብሔር በመንፈስ ቅዱስ ሥራ አማካይነት የመፍጠርን ተግባር እንዳከናወነ እናነባለን። እግዚአብሔር «እንፍጠር» እያለ ራሱን በብዙ ቁጥር ሲጠራ እንመለከታለን (ዘፍ. 1:26)። ይህንን በተለያዩ መንገዶች መረዳት ቢቻልም፤ እግዚአብሔር ሦስት አካላት አሉት። እነርሱም እግዚአብሔር አብ፤ እግዚአብሔር ወልድ፤ እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ሲሆኑ፤ አዲስ ኪዳን በሚሰጠው በዚህ ትምህርት መሠረት ሥላሴ ፍጥረትን በሚመለከት አብረው እንደወሰኑና ሦስቱም በመፍጠር ሥራ ውስጥ እንደተሳተፉ እናያለን።

የሰው ልጅ መፈጠር

7ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በዘፍጥረት 1 ስለ ሰው ልጅ መፈጠር የሚናገሩ ስንት ቁጥሮችን ታገኛለህ? ለ) ስለ ሰው ልጅ አፈጣጠር እግዚአብሔር ይህን የመሰለ ሰፋ ያለ ገለጻ የሰጠው ለምን ይመስልሃል? ሐ) የሰውን ልጅ አፈጣጠር የሚናገረው ታሪክ ስለ ሌሎች አፈጣጠር ከተነገረው ታሪክ

የሚለየው እንዴት ነው? መ) ሰው «በእግዚአብሔር አምሳል» ተፈጠረ ማለት ምን ማለት ይመስልሃል?

አብዛኛው የፍጥረት ታሪክ የሚያተኩረው አዳምና ሔዋን ተብለው በሚጠሩት በመጀመሪያዎቹ ሰዎች መፈጠር ላይ ነው። በዘፍ. 1 ሙሴ፥ እግዚአብሔር ወንድና ሴትን እንዴት እንደፈጠረ ባጭሩ ይገልጣል። ወንድና ሴት ሁለቱም የተፈጠሩት በእግዚአብሔር አምሳል ነው።

ሰው የተፈጠረው በእግዚአብሔር አምሳል ነው ማለት ምን ማለት ነው? ከዚህ ዐረፍተ ነገር በርካታ ጠቃሚ እውነቶችን እንመለከታለን፡-

1. ሰው ከእንስሳት የተለየ ነው። በአንዳንድ በኩል ሲታይ ሰው በሥጋዊ አካሉ ከእንስሳት ጋር የሚመሳሰል ቢሆንም፥ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረ ስለሆነ ከእንስሳት የተለየ ነው።
2. ሰው እግዚአብሔር ከፈጠራቸው ፍጥረታት ሁሉ የተሻለ ነው። ከማናቸውም ፍጥረታት ሁሉ በጣም ተፈላጊ ነው።
3. ሰው በእግዚአብሔር አምሳል ተፈጠረ። እግዚአብሔር እንደ እኛ ዓይነት ሥጋዊ አካል ስለሌለው አካላዊ አለመሆኑ ግልጽ ነው። ይልቁንም አምሳልነቱ በሚከተሉት ነገሮች ነው፡-

ሀ. እግዚአብሔርም ሆነ ሰው ሁለቱም ስብዕና አላቸው። ይህም ማለት ያስባሉ፥ ያዝናሉ፥ ያቅዳሉ።

ለ. እግዚአብሔርና ሰው ሁለቱም ክፉና ደጉን የመለየት የሥነ-ምግባር እውቀት አላቸው። በመሆኑም ክፉውን ወይም ደጉን የመምረጥ ችሎታ አላቸው። ሰው በመጀመሪያ በተፈጠረበት ጊዜ እንደ እግዚአብሔር ቅዱስ፥ ጻድቅ፥ ወዘተ ነበር።

ሐ. እግዚአብሔርና ሰው ሁለቱም ገዥዎች ናቸው። እግዚአብሔር በፍጥረቱ ሁሉ ላይ ገዥ ነው። ሰውም የእግዚአብሔር ፍጥረታት ሁሉ ገዥ ነው።

መ. እግዚአብሔርና ሰው ሁለቱም «መንፈስ» አላቸው። እግዚአብሔር መንፈስ ነው (ዮሐ. 4፡24 ተመልከት)። ሰውም ዘላለማዊ የሆነ መንፈስ አለው።

4. ወንድና ሴት ሁለቱም እኩል የእግዚአብሔር አምሳልነት አላቸው። ወንድ ከሴት የተለየ የእግዚአብሔር አምሳልነት የለውም፤ የእግዚአብሔርን አምሳልነት በተመለከተ ሴትም ከወንድ ያነሰ የአፈጣጠር ልዩነት የላትም።

እኛ ሁላችንም በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠርን ስለሆንን በእግዚአብሔር ፊት ምን ያህል ክብር አለን?

ዘፍ.2 የሚያተኩረው በሰው ልጅ አፈጣጠር ላይ ነው። የመጀመሪያዎቹ ወንድና ሴት አዳምና ሔዋን ይኖሩበት ስለ ነበረው እጅግ ውብ ስፍራ ስለ ዔደን ገነት እናነባለን። እንደተገለጸው ከሆነ ዔደን ገነት መስጴጦምያ አካባቢ የነበረች ስፍራ ትመስላለች። እንዲሁም ሴት እንዴት ከወንድ ጎን እንደተሠራችም በዚህ ምዕራፍ ይናገራል።

በወንድና በሴት የአፈጣጠር ታሪክ እግዚአብሔር ለወንዶችና ለሴቶች ሁሉ በጋብቻ ውስጥ ያለው አሳብ ምን እንደሆነ እንመለከታለን። ሁለቱም በእግዚአብሔር አምሳል ስለተፈጠሩ፣ እኩልነት መኖር አለበት። አንድ ሥጋ ስለሚሆኑ፣ አንድነት መኖር አለበት። ሳይለያዩ እስከሞት ድረስ በአንድነት መቆየት አለባቸው። የቅርብ ጓደኛዎች መሆን አለባቸው። ቅርብነታቸው ከተለመደው ቤተሰባዊ አቀራረብ ማለት አባትና እናት ከልጆቻቸው ጋር ካላቸው ግንኙነት እጅግ የበለጠ መሆን አለበት። ወንድ በመጀመሪያ ስለተፈጠረ ሚስት ለባሏ ታዛዥ መሆን ይገባታል።

ባልና ሚስት በኅብረታቸው ውስጥ አንዳችም የተሰወረ ነገር ሳይኖር ሙሉ በሙሉ ግልጥ መሆን አለባቸው። ይህም «ራቂታቸውን ነበሩ፤ አይተፋፈሩም ነበር» ከሚለው ቃል የሚታወቅ ነው።

8ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በዘፍጥረት 2 የተገለጸው የጋብቻ ሁኔታ ብዙ ሰዎች በጋብቻ ውስጥ የተለመደ ነው ብለው ከሚያስቡት ነገር በምን ይለያያል? ለ) የአንተ ወይም የወላጆችህ ጋብቻ በዘፍጥረት 2 ለትክክለኛ ጋብቻ ምሳሌነት ከቀረበው ከአዳምና ሔዋን ጋብቻ ጋር እንዴት የነጻጸራል?

3ኛ ቀን፡ - የአዳምና የሔዋን ኃጢአት

9ኛ ጥያቄ፡ ከዘፍ. 3 በሰው መጀመሪያ ኃጢአት በተሳተፉት ላይ የደረሰባቸውን እርግጥን ዘርዝር።

ዘፍ. 3 ስለ ሰው የመጀመሪያ ኃጢአት ይናገራል። ይህም በእግዚአብሔር ላይ የፈጸመው የመጀመሪያው ዓመፅ ነበር። እግዚአብሔር በመጀመሪያ አዳምና ሔዋንን ሲፈጥር፣ በሥነ-ምግባር ፍጹም ነበሩ። የኃጢአት ተፈጥሮ ስለሌለባቸው ኃጢአት ሊያደርጉ የሚችሉበት ምክንያት አልነበረም። ምሁራን ይህንን «የንጽሕና ደረጃ» ብለው ይጠሩታል፤ ምክንያቱም በዚህ ጊዜ አዳምና ሔዋን ኃጢአት ምን እንደሆነ እንኳ አያውቁም ነበር። እግዚአብሔር አዳምና ሔዋንን በዔደን ገነት ባኖረ ጊዜ ከፍሬው እንዳይበሉ የከለከላቸው አንድ ዛፍ ነበር። ይህ ፍሬ «መልካሙንና ክፉውን ከሚያስታውቅ ዛፍ» የሚገኝ ነበር።

ሰይጣን በእግዚአብሔር ላይ ያመፀው አስቀድሞ ነበር። አዳምና ሔዋንም በእግዚአብሔር ላይ እንዲያምፁ በማድረግ ፍጥረታትን ሁሉ ሊያበላሽ ቆረጠ፤ ስለዚህ ሰይጣን ወደ ሔዋን ቀረበ። ስለ እግዚአብሔር ትእዛዝ የተምታታ አሳብ እንዲኖራት አደረገ። ከዚህም በኋላ ሔዋንን ትእዛዙን በሰጣት በእግዚአብሔር ዓላማና ባህርይ ላይ እንድትጠራጠር አደረጋት። አዳምና ሔዋን ሁለቱም የተከለከለውን ፍሬ በሉ። በመጀመሪያ የተታለለችውና በኃጢአት በመውደቅ ለእግዚአብሔር ያልታዘዘችው ሔዋን ብትሆንም አዳምም በኃጢአት የወደቀው እያወቀ ነው። እግዚአብሔርን በመታዘዝ ፈንታ ሔዋንን መከተል መረጠ። አንዳንድ ምሁራን፡- ሔዋን በተታለለች ጊዜ አዳም አብርክት ነበር፤ ሆኖም ከስሕተት እንድትርቅ ሊያደርጋት አልፈለገም ይላሉ።

10ኛ ጥያቄ ፡ ኃጢአት በምናደርግበት ጊዜ አዳምና ሔዋን ከሠሩት ኃጢአት ጋር የሚመሳሰለው እንዴት ነው?

የመጀመሪያው የሰው ልጅ ኃጢአት ፈጣሪ በሆነው እግዚአብሔር ላይ ማመፅ ነበር። ፈጣሪያቸው የሆነው ጌታ ፍሬውን እንዳይበሉ የመከልከል ሙሉ መብት ነበረው፤ ነገር ግን የራሳቸውን ፍላጎት ለማድረግ ስለፈለጉ ዓመፁ። በእያንዳንዱ ኃጢአት ውስጥ ያለው ተመሳሳይ ዝንባሌ ይህ ነው። እያንዳንዱ ኃጢአት በእግዚአብሔር ላይ የሚደረግ ዓመፅ ነው። ለእግዚአብሔር ራስን ባለመስጠት ለትእዛዙ አልገዛም ማለት ነው። ፈጣሪያችን ለሆነው ለእግዚአብሔር ትእዛዛት ራሳችንን ከማስገዛት ይልቅ በራሳችን ሕይወት ላይ ለመሠልጠን የምናደርገው ጥረት ነው።

የመጀመሪያው የአዳምና ሔዋን ኃጢአት ለብዙዎች የሚደርሱ አስጨናቂ ውጤቶችን አስከተለ።

1. አዳምና ሔዋን ከእግዚአብሔር ጋር የነበራቸውን ግንኙነት ወዲያውኑ አቋርጦ ከእግዚአብሔር እንዲደበቁ አደረገ።

2. በአራት ነገሮች ላይ ቅጽበታዊ ፍርድ አመጣ፡-

ሀ. በእባቡ ላይ አካላዊና ተምሳሌታዊ ፍርድን አመጣ። እባብ ተፈጥሮው ተለውጦ በሆዱ የሚሳብ እንስሳ ሆነ። በእባብ ተመስሎ የቀረበው ሰይጣን ተፈርዶበት የመጨረሻ ሽንፈቱ ተነገረ።

ለ. ሔዋንና ሴቶች ሁሉ ተፈረደባቸው። ከዚህ የተነሣ ልጅ መውለድ አስጨናቂ ሂደት ሆነ። ሴቶች ከባሎቻቸው ጋር የነበራቸው የእኩልነት ግንኙነት ተለውጦ ለባሎቻቸው የሚገዙ ሆኑ።

ሐ. አዳምና ወንዶች ሁሉ ተፈረደባቸው። ሥራቸው ቀላልና የሚያስደስት መሆኑ ቀረና የቤተሰቦቻቸውን ሁሉ ፍላጎት ለማርካት በማያቋርጥ ፍልሚያ ውስጥ ገቡ።

መ. ፍጥረት ተረገመ። የሰው ልጅ ወዳጅ መሆኑ ቀረና ጠላት ሆነ። ለእሾህ፣ አሜከላ፣ ራብ፣ የመሬት መንቀጥቀጥና ሌሎች አጥፊ ነገሮች መከሰቻ ሆነ።

3. የመጀመሪያውን እንስሳ መገደልና በመጨረሻም የሰዎች ሁሉ ሞትን አስከተለ። አንዳንድ ሰዎች እግዚአብሔር «ደም ሳይፈስ ስርየት የለም» (ዕብ. 9:22) የሚለው መንፈሳዊ መመሪያ የጀመረው በዚህ ጊዜ ነው ይላሉ። እግዚአብሔር ለአዳምና ለሔዋን ራቂትነታቸውን ለመሸፈን ቁርበት ማልበስ ብቻ ሳይሆን፣ ለኃጢአታቸውም እንስሳን ሠዋ። በብሉይ ኪዳን ለጊዜውም ቢሆን ኃጢአቱን ይሸፍን የነበረው የእንስሳ ደም ነበር። በአዲስ ኪዳን ግን ኢየሱስ ለኃጢአት የሚሆን የመጨረሻ መሥዋዕት ሆነ (ዕብ. 9:22፣ 26-27 ተመልከት)።

4. ከእነርሱ በኋላ በሰው ልጆች ሁሉ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ አስከተለ። አዳምና ሔዋን ከእነርሱ በኋላ ለሚወለዱ ሰዎች በሙሉ ራስ በመሆናቸው በሰው ልጆች ላይ ፍርድን አመጡ። ይህ ፍርድ የሰዎችን ሕይወት በምድር ላይ አስቸጋሪ ከማድረጉ ሌላ ሥጋዊ ሞት የሰው ልጆች ሁሉ የመጨረሻ ዕጣ መሆኑን እርግጠኛ አደረገው። ይህም ማለት ልጆቻቸው ሁሉ በእግዚአብሔር ላይ ያለማቋረጥ

ወደማመፅ የሚወስዳቸውን የኃጢአት ባሕርይ ጭምር ወረሱ ማለት ነው።

5. አዳምና ሔዋንን ከዔደን ገነት እንዲባረሩ አደረጋቸው። ይህ እርምጃ የጸጋም የፍርድም እርምጃ ነው። ከሕይወት ዛፍ ፍሬ ወስደው በመብላት በኃጢአት ለዘላለም እንዳይኖሩ እግዚአብሔር በጸጋና በፍርድ ከዔደን ገነት አባረራቸው።

11ኛ ጥያቄ፡ የእነዚህ ኃጢአቶች ውጤት ዛሬ በሕይወትህ እንዴት ይታያል?

በአዲስ ኪዳን፡ ክርስቶስ ኃጢአት ያመጣቸውን ነገሮች ማስወገድ ጀምሮ እናያለን። በባልና በሚስት መካከል የነበረው ግንኙነት መስተካከል ነበረበት። በመጨረሻም ዘላለማዊ መንግሥቱ ሲጀመር ይህንን እርግማን ሁሉ እግዚአብሔር እንደሚያስወግድ በዮሐንስ ራእይ ውስጥ እንመለከታለን (ራእ. 21-22)።

ዘፍጥረት 4-11 የኃጢአት በመላው ዓለም መሠራጨት

ከዘፍጥረት 4-11 ባለው ክፍል ውስጥ ሦስት ዋና ዋና ክንዋኔዎች አሉ። አንደኛ፡ አዳምና ሔዋን የመጀመሪያውን ክፋትና ኃጢአት ከሠሩበት ሰዓት ጀምሮ መስፋፋቱንና ከእነርሱ በኋላ የሚመጡትን ዝርያዎቻቸውን በሙሉ ማጥፋቱን ቀጠለ። ሁለተኛ፡ ከአዳም ጀምሮ እስከ አብርሃም ድረስ ያለውን የደኅንነት መስመር ማሳየት ነው። ሦስተኛው፡ እንደ ዓለም ፈቃድ መኖርን ትተው በእግዚአብሔር ፊት በጽድቅ የኖሩ የተለያዩ ሰዎችን ማሳየት ነው።

1. ኃጢአትና ፍርድ በሰው ዘር ላይ እንዴት እንደመጣ ተጠቅሶ እናገኛለን።

በእነዚህ ምዕራፎች ሁሉ የኃጢአትና የሞት ዋና አሳብ እንዴት እንደተጠቀሰ አስተውል።

ሀ. በዘፍ. 4 ቃየን በተገቢው መንገድ ለእግዚአብሔር መሥዋዕትን ማቅረብ እንዴት እምቢ እንዳለ እናነባለን። አንዳንዶች እግዚአብሔር ያልተቀበለው ደም የሌለበት ስለ ነበረ ነው ይላሉ፤ ነገር ግን እግዚአብሔር የቃየንን መሥዋዕት ያልተቀበለበት መሠረታዊ ምክንያት እርሱን የማምለኪያ ትክክለኛ መንገድ

ሰላልነበረው ነው። እግዚአብሔር ባዘዘው መሠረት አምልኮውን አላቀርብም አለ። ይህም የመጀመሪያውን ነፍስ ግድያ አስከተለ። ቃየን ወንድሙ አቤልን ገደለ።

12ኛ ጥያቄ፡ ዛሬ እግዚአብሔርን በተሳሳተ ዝንባሌ ወይም ውስጣዊ አሳብ ማምለክ እንዴት ይቻላል?

ለ. የቃየንን ዝርያዎች የማያቋርጥ ዓመፅ እንመለከታለን። የቃየን ዝርያዎች ለሥልጣኔ ለእድገትና ለበርካታ ከተሞች መቆርቆር ምክንያት የሆኑ ቢሆንም፡ ብዙ ሚስቶችን ማግባት ጀመሩ። እንዲያውም ላሜሕ አንድ ወጣት ሰው በመግደሉ ጉራውን ነዛ (ዘፍ. 4:23-24)።

** ማስታወሻ፡- (ብዙ ሰዎች ቃየን እና ሴት ከየት ሚስት እንዳገኙ በማስብ ይደነቃሉ። የኦሪት ዘፍጥረት ታሪክ ብዙ ጊዜ ትኩረት የሚያደርገው በወንዶች ልጆች እንጂ በሴቶች ልጆች ላይ በደረሰው አይደለም፤ [ከዘፍ. 5:4]። እንደምንረዳው አዳምና ሔዋን ወንዶች ልጆች ብቻ ሳይሆኑ፡ ሴቶች ልጆችም ነበሯቸው፤ ስለዚህ ቃየንና ሴት የራሳቸውን እሳቶች እንዳገቡ መገመቱ ትክክል ነው። ይህ ነገር ከብዙ ዓመታት በኋላ ከግብፅ እስከ ወጡበት ጊዜ ድረስ በእግዚአብሔር የተከለከለ አልነበረም [ዘሌ. 18])።

ሐ. ከአዳም እስከ ኖሳ ያለው የትውልዶች ታሪክ በተተነተነበት- በዘፍ. 5 በተደጋጋሚ የሚነገር አንድ ቃል አለ። ይህም ቃል «ሞት» የሚል ነው። ለበርካታ ዓመታት ቢኖርም እንኳ የሰው ልጅ መጨረሻው ያው ሞት ነው።

መ. በዘፍጥረት 6 የእግዚአብሔር ልጆች የሰውን ሴቶች ልጆች በማግባት ኃጢአት እንደሠሩ እንመለከታለን። ይህ ለመረዳት በጣም አስቸጋሪ የሆነ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ነው፤ ስለዚህ ጉዳይ ምንነት የሚቀርቡ በርካታ አሳቦች አሉ፡-

- 1) «የእግዚአብሔር ልጆች» የሚለው ቃል ተፈጥሮአዊ ደረጃቸውን ትተው የሰውን ሴቶች ልጆች ስለ አገቡ መላእክት የሚናገር ሊሆን ይችላል። ይህንን አመለካከት ለመቀበል በጣም አስቸጋሪ የሚያደርገው መላእክት እንደማያገቡ ኢየሱስ ማስተማሩ ነው (ማር.

12:25)። ሥጋዊ አካል የሌላቸው መንፈሳዊ ፍጥረታት ስለሆኑ ሴቶችን እንዴት ሊያገቡ ይችላሉ?

2) «የእግዚአብሔር ልጆች» የሚለው ቃል የፖለቲካ መሪዎችን ያመለክታል የሚሉም አሉ። (የጥንት ሰዎች መሪዎቻቸውን «አምላክ» ብለው ይጠሩ ነበር።) ኃጢአቱም፡- እነዚህ መሪዎች ከሴቶች ጋር የፍትወተ ሥጋ ፍላጎታቸውን ለመፈፀም የጋብቻን ቅድስና በመተላለፍ ብዙ ሴቶችን ማግባት መጀመራቸው ነው። በዚህም የሕዝቡን የሥነ-ምግባር መሠረት አበላሹት።

3) «የእግዚአብሔር ልጆች» ፈሪሃ-እግዚአብሔር ያላቸው፣ የተለዩና ሴት የተባለው ሰው ዘሮች ነበሩ። « የሰዎች ሴቶች ልጆች » የቃየን ዝርያዎች ነበሩ። ኃጢአቱ፡- ዛሬ ክርስቲያኖች የማያምኑትን እንዳያገቡ እንደተነገራቸው ሁሉ እግዚአብሔርን የሚፈሩ ሰዎች እግዚአብሔርን ከማይፈሩት ጋር ጋብቻ መመሥረታቸው ነበር (1ኛ ቆሮ. 7:39፤ 2ኛ ቆሮ. 6:14)። ይህ ነገር የእግዚአብሔር ቤተሰቦች የሆኑ ሰዎች ምግባረ ብልሹ እንዲሆኑና ብዙ ሰዎች በእግዚአብሔር ላይ ካላቸው እምነት እንዲቀቁ መንገድ ከፍቷል።

ከእነዚህ አመለካከቶች የትኛው እንደሚሻል ማወቅ በጣም አስቸጋሪ ነው። ከሁሉ የሚሻለው ምርጫ 1ኛው ወይም 3ኛው አመለካከት ይመስላል። እያንዳንዱ አመለካከት የራሱ ችግር አለው። ዛሬም ቢሆን ከኃጢአታቸው በስተኋላ ያለው አሳብ ግልጥ ነው። እነዚህ የእግዚአብሔር ልጆች ከሚያገቡአቸው ሴቶች መንፈሳዊ መመዘኛን ከመፈለግ ይልቅ፣ ስለ አካላዊ ውበትና ስለ ፍትወተ ሥጋ ፍላጎት ብቻ ያስባሉ።

13ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ዛሬ ሰዎች የትዳር ጓደኛ በሚመርጡበት ጊዜ ያላቸው ተመሳሳይ አመለካከት ምንድን ነው? ለ) አንድ ክርስቲያን የሚያገባው በመልክ ቁንጅናና ከጥሩ ቤተሰብ በመገኘት ብቻ ከሆነ ስሕተት የሚሆነው ለምንድን ነው? ሐ) የትዳር ጓደኛን የመምረጫ እጅግ ጠቃሚ መመዘኛዎች የትኞቹ ናቸው?

በአሪት ዘፍጥረት 6 የሚገኘው ታሪክ በተፈጸመ ጊዜ ክፋትና ኃጢአት እጅግ ተስፋፍቶ ስለ ነበር እግዚአብሔር ሰውን በመፍጠሩ ተጸጸተ። ከእግዚአብሔር ጋር ትክክለኛ በሆነ ግንኙነት ይኖር የነበረ አንድ ሰው ኖሳ ብቻ ነበር፤ ስለዚህ ከዘፍ. 6-9 ባለው ክፍል እግዚአብሔር

የሰውን ዘር ለማጥፋት ስለተጠቀመበት የጥፋት ውኃ እናነባለን። የጥፋት ውኃ ዓላማ በክፉው የሰው ልጅ ላይ ለመፍረድና የእግዚአብሔር ሰው የሆነው ኖኅ በአዲስ መልክ እንዲጀምር ለማድረግ ነበር። ልክ እንደ አዳም ኖኅ የሰው ዘር ሁሉ ራስ ሆነ። ዛሬ በምድር ላይ ያሉ ሰዎች በሙሉ የተገኙት ከኖኅ ነው።

ሠ. ከዘፍ. 10-11 ክፍል ክፋት በጥፋት ውኃ ሊጠፋ እንዴት እንዳልቻለ እናያለን። ኖኅ የእግዚአብሔር ሰው ቢሆንም፤ እርሱና ቤተሰቡ የክፋት ባሕርይ ነበረባቸው። በመጀመሪያ፤ ኖኅ ጠጥቶ ሰከረና ጨዋነት በጎደለው መንገድ እራቁቱን ሆነ። ከዚያም የኖኅ ልጆች ከነበሩት አንዱ የሆነው ካም የአባቱን እርቃነ-ሥጋ አየ። ከዚህ የተነሣ የካም ልጅ የነበረውና የእስራኤል ሕዝብ ጠላት የሆኑት የከነዓናውያን አባት ከነዓን በኖኅ ተረገመ።

** (ማስታወሻ፡- አንዳንድ ሰዎች የተረገመው ከነዓን እንጂ ካም ስላልሆነ ከነዓንም በኖኅ ላይ ኃጢአት ሠርቷል የሚል አስተሳሰብ አላቸው። በምንም ሁኔታ ይሁን ኖኅ በነቢይነት የከነዓን ዘር የሴምና የያፌት ዘሮች ባሪያ እንደሚሆን አስቀድሞ ተናገረ፤ ነገር ግን ይህን ታሪክ ነጮች ጥቁሮችን ለመግዛት ሊጠቀሙበት አይገባም)።

ሁለተኛ፡- የኖኅ ዝርያዎች በሙሉ ብዙ ሳይቆዩ በኃጢአት ውስጥ ተዘፈቁ። በትዕቢታቸውና ሐሰተኞች አማልክትን ለማምለክ በመፈለጋቸው የባቢሎንን ግንብ ለመሥራት ተነሡ። ይህም ምድርን እንዲሞሉ ያዘዛቸውን እግዚአብሔር በተዘዋዋሪ መንገድ አንታዘዝም ማለት ነበር፤ ዳሩ ግን ለመበታተን አልፈለጉም ነበር (ዘፍ. 9:7፤ 11:4 ተመልከት)። አሁን ደግሞ እግዚአብሔር ቋንቋቸውን ደባልቆ እንዲበተኑ በማድረግ በሰው ልጆች ላይ ፈረደባቸው። በዘፍ. 10 በምድር የሚገኙ የሰው ዝርያዎች ሁሉ ከየት እንደመጡ ተጽፏል። ነጮችና የምሥራቅ ሰዎች የመጡት ከያፌት ዘር ነው። ዓረቦችና አይሁድ የመጡት ከሴም ዘር ነው። አፍሪካውያን ደግሞ የመጡት ከካም ዘር ነው።

14ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ኃጢአት በኖኅና በቤተሰቦቹ የመቀጠሉ እውነታ ኃጢአት ከትውልድ ወደ ትውልድ ስለ መተላለፉ ምን ይነግረናል? ለ) ዛሬ የኃጢአት ባሕርይ ከወላጆች ወደ ልጆች የመተላለፉን እውነታ እንዴት እናየዋለን?

2. ከአዳም እስከ አብርሃም ያለው እግዚአብሔርን የሚፈራው ትውልድ።

የእነዚህ ምዕራፎች ሁለተኛ ዓላማ ደግሞ የአብርሃምን የዘር ሐረግ ወደ ጓላ በመመለስ እስከ መጀመሪያው ሰው እስከ አዳም ድረስ ማሳየት ነው። በዘፍጥረት 5 ሙሴ አሥር ትውልዶችን በመዘርዘር ከአዳም እስከ ኖሳ ድረስ ያለውን የትውልድ አመጣጥ አሳይቷል። በዘፍ. 11:10-32 ደግሞ ሙሴ የአዳምን የዘር ሐረግ የኖሳ ልጅ እስከሆነው እስከ ሴም ከዚያም እስከ አብርሃም ድረስ ያሳያል። እርሱም የተመረጠና እሥራኤል ተብሎ የተጠራው የእግዚአብሔር ሕዝብ ራስ ነው። «አባት» የሚለው የዕብራይስጥ ቃል አያትን ወይም ቅድመ አያትን የሚያሳይ ስለሆነ እነዚህ ቁጥሮች አሥር ትውልዶችን ይሁን ወይም አንዱ የሌላው ዘር መሆኑን ብቻ የሚያሳዩ የሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ከስምምነት ላይ መድረስ አልቻሉም።

3. የዓለምን መንገድ ለመከተል እምቢ ያሉና ጻድቃን የሆኑ ሰዎች ምሳሌ፡-

አብዛኛው የዚህ ክፍል ታሪክ ትኩረት በዓለም ላይ ኃጢአት እየተሰፋፋ ስለመምጣቱ ቢሆንም፤ ስለ ኃጢአትና ፍርድ በሚናገሩ ታሪኮች ውስጥ የተለዩ ሕዝቦች ታሪኮች ተሰውረው እናገኛለን። እነዚህም ሦስት የተለያዩ ሰዎች በብዙኃኑ ሕዝብ መካከል ያለውን ኃጢአት ተቋቁመው በእግዚአብሔርም ፊት የጽድቅን ሕይወት የኖሩ ናቸው።

የመጀመሪያው ሄኖክ ነበር። ስለ ሄኖክ ሕይወት የተጻፈልንና የምናውቀው ነገር «አካሄዱን ከእግዚአብሔር ጋር ማድረጉ» ነው፤ ስለዚህም እግዚአብሔር ሞትን ሳያይ ወደ ሰማይ ወሰደው። እርሱም ሞትን ሳያይ ወደ መንግሥተ ሰማያት የተወሰደ የመጀመሪያ ሰው ነው።

ሁለተኛ፡ ኖሳን እናገኛለን። ስለ ኖሳ «በትውልዱ ጻድቅ ፍጹምም ሰው ነበር» ተብሎለታል (ዘፍ. 6:9)። ስለሆነም ቀሪውን የሰውን ዘር በሙሉ ካጠፋው ውኃ እግዚአብሔር እርሱንና ቤተሰቡን አድኖአል። የጥፋት ውኃንና እግዚአብሔር ኖሳን እንዴት እንደጠበቀው የሚናገረውን ታሪክ ከዘፍጥረት 6-9 ባለው ክፍል እናገኛለን። በታሪኩ ውስጥ የሚከተሉትን ነገሮች ተመልከት፡-

1. የኖኅ መርከብ መጠን 140 ሜትር ርዝመት 23 ሜትር ስፋትና 13.5 ሜትር ከፍታ ያለው ነበር። ይህም ማለት ርዝመቱ ከእግር ኳስ ሜዳ ከፍታውም ሦስት ፎቅ ካለው ሕንጻ የሚበልጥ ነበር። ሦስት ወለሎች ወይም ፎቆች ነበሩት። መርከቡ አንድ በርና አንድ መስኮት ብቻ ነበረው። እስከ 1900 ዓ.ም. ድረስ ሰዎች እንዲህ ዓይነት ትልቅ መርከብ መሥራት አለመጀመራቸውን ማወቅ የሚያስገርም ነው። በአሁኑ ጊዜ በውቅያኖስ ላይ ዕቃ ጫኝ ተሸከርካሪዎችን የሚሸከሙ መርከቦች መጠናቸው ከዚያ የሚተካከል ነው። ኖኅ መርከቡን ለመሥራት 120 ዓመታት ፈጅቶበታል። ኖኅ ምንም ዝናብ ባያይና በሐይቅ (በባሕር) አካባቢ ካለመኖሩ የተነሣ ብዙ ውኃ ምን እንደሚመስል ባያውቅም እንኳ እግዚአብሔር እንዲሠራ ያዘዘውን ነገር በታማኝነት በመፈጸም መርከቡን ሠራ።

15ኛ ጥያቄ፡ እግዚአብሔር አንድን ነገር እንድናደርግ የጠየቀን ለምን እንደሆነ ባልተረዳንበት ሰዓት እንኳ እርሱን በመፍራት ልንታዘዘው እንደሚገባ የኖኅ ተግባር እንዴት ጥሩ ምሳሌ ይሆነናል?

2. የመርከቡ መሠራት ዓላማ በጥፋት ውኃ ጊዜ የኖኅን ቤተሰብና (8 ሰዎች) በምድር ላይ ከነበሩ እንስሳት በሙሉ አንድ አንድ ለማዳን ነበር። ሳይንቲስቶች ዛሬ በምድር ላይ ካሉ እንስሳት ሁሉ አንድ አንድ ቢገቡ መርከቡ ሊይዛቸው እንደሚችል አረጋግጠዋል። በአዲስ ኪዳን መርከቡ እግዚአብሔር ልጆቹን የመቤዝቱ ምሳሌ ነው (ዕብ. 11:7፤ 2ኛ ጴጥ. 2:5)። ደግሞም የጥምቀት ምሳሌ ነው (1ኛ ጴጥ. 3:20-21)።
3. ኖኅና ቤተሰቡ በመርከቡ ውስጥ ለ377 ቀናት ቆዩ። (ከአንድ ዓመት በላይ ማለት ነው)። በእነዚህ ሁሉ ጊዜያት እግዚአብሔር ለእርሱና ለእንስሳቱ ሁሉ የሚያስፈልጋቸውን ነገር ይሰጣቸው ነበር።
4. ውኃው ምድርን ሁሉ ሸፍኖ ነበር። አንዳንድ ክርስቲያኖች የጥፋት ውኃው በመስጴጦምያ አካባቢ ብቻ በመሆን በዚያን ጊዜ በታወቀው ዓለም የነበሩትን ነገሮች ብቻ እንዳጠፋ አድርገው ቢያስቡም እንኳ ውኃው የሸፈነው ምድርን በሙሉ እንደሆነ ከታሪኩ በግልጽ እንመለከታለን። በጥንት ዘመን በሁሉም አህጉር ታላቅ ጥፋትን ያስከተለ ውኃ እንደነበር የሚያሳዩ ምልክቶች መገኘታቸው የሚያስገርምና የዚህን ታሪክ እውነተኛነት የሚያረጋግጥ ነው።

የመጽሐፍ ቅዱስን ታሪክ ባያውቁም እንኳ በዓለም ላይ የሚገኙ በርካታ ሕዝቦች በባሕላቸው፤ ዓለም እንዴት በውኃ እንደጠፋች የሚናገር ታሪክ አላቸው።

5. በጥፋት ውኃው መጨረሻ ላይ እግዚአብሔር ከኖኅ ጋር ቃል ኪዳን አደረገ። ቃል ኪዳኑን ከመስጠቱ በፊት አንዳንድ ትእዛዛትን ሰጠው (ዘፍ. 9: 17)።

ሀ. ምድርን ለመሙላት መባዛት ነበረባቸው፤

ለ. እንስሳት ሁሉ ለሰው ልጅ ለምግብነት ተሰጡት፤

ሐ. ኖኅ ደም እንዳይበላ ታዘዘ፤

መ. የሌላውን ሰው ነፍስ በግድየለሽነት የሚያጠፋ ሁሉ ይገደሉ ነበር።

ነገር ግን እግዚአብሔር ከሰው ልጆችም ጋር ተስፋንና ቃል ኪዳንን አድርጓል። ያም ቃል ኪዳን እግዚአብሔር እንደገና ምድርን በጥፋት ውኃ እንደማያጠፋ የሚናገር ነበር። ቀስተ ደመና እግዚአብሔር ከዚህ በኋላ ምድርን በውኃ ላለማጥፋት የገባውን ቃል ኪዳን እንደሚጠብቅ የሚያሳይ ምልክት ነበር።

16ኛ ጥያቄ፡ 2ኛ ጴጥ. 3: 3-7 አንብብ። ምድር ወደፊት የምትጠፋው እንዴት ነው?

ማስታወሻ፡- አንዳንድ ሰዎች የኖኅን መርከብ በቱርክና በሩሲያ ድንበር ላይ በአራራት ተራራ ጫፍ አግኝተናል ቢሉም እስካሁን ድረስ ግን እውነትነቱ አልተረጋገጠም።

ሦስተኛ፡ የምናገኘው ሰው አብርሃም ነው። እርሱም በመስጴጦምያ ይኖር በነበረ ጊዜ እግዚአብሔር እርሱ ወደሚያሳየው ምድር ይወጣ ዘንድ ያዘዘው ሰው ነበር። ዘፍ. 12-25 በዚህ ልዩ የእግዚአብሔር ሰው ላይ ያተኩራል።

17ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እግዚአብሔርን ከሚፈሩ ሰዎች ሕይወት በክፋት ዓለም ውስጥ ስለመኖር ምን የምንማረው ነገር አለ? ለ) በእኛስ ፊት ይኸው ምርጫ እንዴት ነው? ሐ) ለእኛም የተዘጋጀው ተመሳሳይ ሽልማት ምንድን ነው?

3ኛ ቀን፡ - ዘፍጥረት 12-24 የአብርሃም ታሪክ

ዛሬ የአሪት ዘፍጥረትን ሁለተኛ ዋና ክፍል ማጥናት እንጀምራለን። ዘፍጥረት በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች እንደሚመደብ መመልከታችንን ታስታውሳለህ። ዘፍ. 1-11 የሚያተኩረው ከእስራኤል አባቶች በፊት በነበረው ዘመን ላይ ሲሆን፤ ዘፍ. 12-50 ደግሞ አራቱን የእስራኤል ዋና ዋና አባቶች ታሪክ ያሳየናል። እነርሱም፡ - አብርሃም፣ ይስሐቅ፣ ያዕቆብና ዮሴፍ ናቸው። በዛሬው ትምህርታችን የአይሁድ ሕዝብና በእግዚአብሔር ላይ እውነተኛ እምነት ያላቸው ሰዎች ሁሉ አባት የሆነውን የአብርሃምን ታሪክ እንመለከታለን። በዓለም ታሪክ ውስጥ እንደ አብርሃም እጅግ ጠቃሚ የሆኑ ሰዎች በጣም ጥቂቶች ናቸው። አይሁድም ሆኑ ዐረቦች ሁለቱም በሥጋ አባታችን አብርሃም ነው ይላሉ። እንዲሁም ክርስቲያኖችም አብርሃም መንፈሳዊ አባታችን ነው ይላሉ።

18ኛ ጥያቄ፡ ዘፍ. 12-24 አንብብ። ሀ) ከዘፍ. 12፡1-3 እግዚአብሔር ለአብርሃም ተስፋ የሰጠውን ሰባት በረከቶች ዘርዘር። ለ) በዘፍ. 15 እና 17 ወዘተ እግዚአብሔር ለአብርሃም የሰጠውን ተጨማሪ የተስፋ ቃላት ዘርዘር። ሐ) እነዚህ ቃል ኪዳኖች በብሉይ ወይም በአዲስ ኪዳን የተፈጸሙት እንዴት ነው? መ) አብርሃም በሕይወት ዘመኑ የሄደባቸውን ከተማዎች ወይም ቦታዎች ዘርዘር። እነዚህን ስፍራዎች በመጽሐፉ መጨረሻ ከሚገኘው ካርታ ላይ ተመልከት። ሠ) የአብርሃምን ሕይወት በአጭሩ አጠቃለህ አቅርብ። በእግዚአብሔር ላይ ያለውን እምነት እንዴት እንደገለጸ አስረዳ። በእምነት ስላልተራመደባቸው ጊዜያት ግለጥ ወዘተ። ረ) አብርሃም በእምነት የመኖር ጥሩ ምሳሌ የሆነው ለምንድን ነው? ሰ) የራስህን የእምነት ጉዞ ከአብርሃም ሕይወት የእምነት ጉዞ ጋር አወዳድረህ የሚመሳሰልባቸውንና የሚለያይባቸውን ነገሮች ጥቀስ።

4ኛ ቀን፡ -

ዘፍጥረት 11ን ባጠናንበት ጊዜ ከአብርሃም ቤተሰብ ጋር ተዋውቀናል። የአብርሃም ታሪክ የሚጀምረው በመስጴጦምያ በዑር ከተማ ነው። ዑር በመስጴጦምያ ከሚገኙ ታላላቅ ከተሞች አንዷ ስትሆን፤ የከፍተኛ ሥልጣኔ ማዕከልም ነበረች። ደግሞም ዑር የጣዖት አምልኮ

ማዕከል ነበረች፤ ምክንያቱም ሰዎች የጨረቃን አምላክ ያመልኩ ነበርና ነው።

19ኛ ጥያቄ፡ ኢያሱ 24:2-3 አንብብ። በእነዚህ ቁጥሮች በዑር ስለ ነበረው የአብርሃም ቤተሰብ ሃይማኖታዊ ሕይወት የተጻፈው ምንድን ነው?

ስለ አብርሃም ቤተሰብ ምንም የተለየ ነገር አልነበረም። በዑር እንደነበሩ ሰዎች የአብርሃም አባት ታራና ቤተሰቡም የጨረቃና የከዋክብት አማልክትን የሚያመልኩ ይመስላል። ዳሩ ግን እግዚአብሔር ሉዓላዊ በሆነው ምርጫው የሥልጣኔና የሃይማኖት ብልሹነት ይታይባት የነበረችውን የዑር ከተማ ትቶ ሁሉንም ነገር እንደ አዲስ ወደሚጀምርበት ምድር እንዲሄድ አብርሃምን ጠራው።

የአብርሃምን ሕይወት ለመረዳት የአሪት ዘፍጥረትን የመጀመሪያ ክፍል ማስታወስ አለብን። እግዚአብሔር የአሠራር መንገዱን የለወጠበት ምክንያት ምንድን ነው? ከሰዎች ሁሉ ጋር በእኩልነት ከመሥራት ይልቅ ከአንድ ሰውና ከአንድ ሕዝብ ጋር ለመሥራት ለምን መረጠ? መልሱ ያለው በዘፍጥረት የመጀመሪያ 11 ምዕራፎች ውስጥ ነው።

በአብርሃም ዘመን የዓለም ሁሉ መሠረታዊ ባሕርይ በእግዚአብሔር ላይ ማመፅ እንደነበር ታስታውሳለህ። እንዲከተሉት ለማድረግ እግዚአብሔር ለብዙ ዓመታት ከሰዎች ሁሉ ጋር ለመሥራት ሞክሯል። አሁንም በቀረው የብሉይ ኪዳን ክፍል እግዚአብሔር ዘዴውን ለወጠ። እግዚአብሔር አንድ ሰውና አንድ አነስተኛ ሕዝብ ለዓለም ብርሃን እንዲሆኑ ወሰነ። እግዚአብሔር ከሰዎች ሁሉ ጋር ሊኖረው የሚፈልገውን ግንኙነት በምሳሌነት እንዲያሳዩ የተመረጡ ነበሩ። ሌሎች ሕዝቦች እግዚአብሔር ከእስራኤላውያን ጋር ያለውን ልዩ ኅብረት እንዲመለከቱና ይህ ኅብረት በመንፈሳዊና በሥጋዊ መንገድ የሚያስገኘውን ሽልማት (በረከት) እንዲያዩ ዐቅዶ ነበር። እነዚህ ሕዝቦች ይህን ኅብረት አይተው ከእግዚአብሔር ጋር ወዳለው ልዩ ኅብረት እንዲመጡ የእግዚአብሔር አሳብ ነበር። እስራኤላውያን በዓለም ላይ የእግዚአብሔር ተወካዮች ነበሩ።

የሚያሳዝነው ግን የብሉይ ኪዳን ታሪክ እስራኤል ይህን ኃላፊነቷን መፈጸም አቅቷት መውደቋን የሚያሳይ መሆኑ ነው። በእግዚአብሔር ላይ ዓመፀች። ከዓለም ከመለየት ይልቅ እንደ ዓለም ተመላለሰች።

እግዚአብሔር ዓለምን ለእርሱ ትግርክለት ዘንድ ያሰበውን ዕቅድ ልታሟላ ሰላልቻለች፡ ሥራውን ከቤተ ክርስቲያን ጋር በሚሠራበት በአዲስ ኪዳን ዘመን ለጊዜው ገለል ተደረገች።

20ኛ ጥያቄ፡- ሀ) ለእስራኤል የነበረው ዓላማ ዛሬ እግዚአብሔር እኛ እንድንሆን ከሚፈልገው ነገር ጋር የሚመሳሰለው እንዴት ነው? ለ) እስራኤል በወደቀችበት መንገድ ቤተ ክርስቲያን ብዙ ጊዜ የምትወድቀው እንዴት ነው? ሐ) አንተና ቤተ ክርስቲያንህ በጎብረተሰቡ ውስጥ ይህንን ዓላማ የምታሟሉት እንዴት ነው?

በአዲስ ኪዳን የእግዚአብሔር የግንኙነት መስመር ተለውጦአል። ከዓለም ጋር በስፋት አልሠራም። ከአንድ ሕዝብም ጋር አልሠራም። ይልቁን ከተለያዩ ሕዝቦች መካከል ራሳቸውን ከዓለም ከለዩ ሰዎች ጋር መሥራት ጀመረ። ይህችም ቤተ ክርስቲያን ናት። ክርስቲያኖች የእርሱ ብርሃን እንዲሆኑና ለዓለም እንዲመሰክሩ ነበር። በሕይወታቸው በሚታየው ለውጥ ሰዎችን ወደ እግዚአብሔር መንግሥትና ቤተሰብ ሊሰቡ ያስፈልግ ነበር። የእርሱ ልጆች ነን ብለን ከምናስበው፡ ከእኛ እግዚአብሔር የሚፈልገው ይህንን ነው። ይህንን ዓላማ ለሕይወታችን እያሳካን ነውን?

ሀ) ከላይ የተጠቀሰውን የቤተ ክርስቲያን ዓላማ አንተና ቤተ ክርስቲያንህ የምታሟሉባቸውን መንገዶች ጥቀስ። ለ) የተሻለ «የዓለም ብርሃንና ጨው» (ማቴ. 5:13-16) ለመሆን እንድትችሉ አሁን ከምትሠሩበት መንገድ በተለየ ሁኔታ ልታከናውኑ የምትችሏቸውን አንዳንድ ነገሮች ዘርዝሩ።

እግዚአብሔር በመጀመሪያ ዑርን እንዲለቅ የጠራው ታራን ይሁን ወይም አብርሃምን የምናውቀው ነገር የለም። ጥሪው የመጣው ግን ለአብርሃም ሳይሆን አይቀርም። አብርሃምም በዕድሜ የገፋ አባቱንና የወንድሙን ልጅ ሎጥን ከራሱ ጋር ይዞ ወጣ። የአብርሃም ወንድም የሆነው ናኮር ለጊዜው በዑር የቆየ ቢሆንም በኋላ ግን ወደኖረበት ወደ ካራን ሄደ። አብርሃምና ሣራ፡ ታራና ሎጥ ወደ ከነዓን ለመሄድ 1000 ኪሎ ሜትር ያህል ከተጓዙ በኋላ ወደ ካራን ከተማ ደረሱ። ወደ ከነዓን በሚወስደው መንገድ ላይ የነበረችው የመጨረሻዋ ዋና ከተማ ካራን ነበረች። ከግብፅ በመነሣት በከነዓን በኩል ወደ መስጴጦምያ በሚወስደው መንገድ ላይ ነበረች። ደግሞም የጨረቃ አምላክ የሚመለከባት ከተማ ነበረች። ታራ ምናልባት በእድሜ ስለገፋ፡ ወይም የለመደውን ባሕልና

ሃይማኖትን ትቶ ለመሄድ ባለመፈለጉ ከአብርሃም ጋር በካራን ሰፈረ። በዚህ ስፍራ የኖሩት ለምን ያህል ጊዜ እንደሆነ አይታወቅም፤ ነገር ግን ከታራ ሞት በኋላ አብርሃም የእግዚአብሔርን ጥሪ እንደገና ተቀበለና ወደ ከነዓን ሄደ።

የአብርሃም መጠራት

ዘፍጥ. 12:1-3 በመጽሐፍ ቅዱሳችን ከሚገኙ በጣም አስፈላጊና ጠቃሚ ክፍሎች አንዱ ነው። በብሉይና በአዲስ ኪዳን የነበረው የእግዚአብሔር ዕቅድ የተሠራበት መሠረት ነው። በእግዚአብሔርና በአብርሃም መካከል ለተደረገው ቃል ኪዳንም መሠረት ነው። አብርሃም በሕይወት እስከ ኖረበት ዘመን ድረስ እግዚአብሔር በመጀመሪያ በሰጠው የተስፋ ቃል ላይ በየጊዜው ይጨመርለት ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር አብርሃምን መጀመሪያ ሲጠራው የሰጠው ሰባት ተስፋዎች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለሚገኙ ተስፋዎች ሁሉ መሠረት ናቸው።

የሚቀጥለው ሠንጠረዥ እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባውን ሰባት የተስፋ ቃሎች እንዴት እንደፈጸመ ያሳያል። (እነዚህን ለፈተና አጥናቸው)

ለአብርሃም የተሰጡ ተስፋዎች	የተስፋዎቹ መፈጸም
«ታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁ።»	የእስራኤል ሕዝብ
«እባርክሃለሁ።»	አብርሃም ባለጠጋ ሆነ።
«ስምህን አከብረዋለሁ።»	አይሁድ፣ ዐረቦችና ክርስቲያኖች ሁሉም አብርሃምን እንደ አባታቸው ያከብሩታል።
«በረከተም ትሆናለሁ።»	በአብርሃምና በዘሩ መጽሐፍ ቅዱስ ተጻፈ፤ ጌታ ኢየሱስ ተወለደ፤ ደገንነት ወደ ዓለም መጣ።
«የሚባርኩህን እባርክለሁ።»	በዘመናት ሁሉ አይሁድን የሚባርኩ ሰዎችንና መንግሥታትን እግዚአብሔር ባርክላቸዋል።
«የሚረግሙህን እረግማለሁ።»	በዘመናት ሁሉ አይሁድን የሚያሳድዱ ሰዎችንና መንግሥታትን እግዚአብሔር በተራው አጥፍቶአቸዋል። (ምሳሌ፡- ባቢሎን፣ አሦር)
«የምድር ነገዶች ሁሉ ባንተ ይባረካሉ።»	በአብርሃምና በዘሩ ዓለም ሁሉ ተባርኳል። ይህ በተለይ እውን የሆነው እግዚአብሔር እራሱን ለዓለም የገለጠው በአይሁድ በኩል ስለሆነና የዓለም ሁሉ ለጻፈ ክርስቶስ አይሁዳዊ ስለሆነ ነው።

እግዚአብሔር አብርሃምን ሲጠራው ይጠብቃቸው ዘንድ ሦስት ትእዛዛትን ሰጥቶታል፡- 1) የሚኖርበትን ምድር ትቶ ይወጣ ዘንድ፤ 2) የአባቱን ቤተሰብ ትቶ ይወጣ ዘንድ፤ 3) እግዚአብሔር ወደሚያሳየው ምድር ይሄድ ዘንድ ነበሩ። አብርሃም የለመደውንና የሚያውቀውን ነገር ሁሉ ትቶ ወደማያውቀውና እንግዳ ወደሆነ ስፍራ ለመሄድ ትልቅ የእምነት እርምጃ ወሰደ። አብርሃም ግን ይህንን ትእዛዝ ሙሉ በሙሉ አልጠበቀም። የአባቱን ቤተሰብ ሁሉ ትቶ እንደመሄድ የወንድሙ ልጅ የሆነውን ሉጥን ይዞ ወጣ። አብርሃም የእግዚአብሔርን ትእዛዝ በከፊል መጠበቁ በኋላ በሕይወቱ ላይ ትልቅ ችግር አስከተለበት። ይህም የወንድሙ ልጅ የሆነው ሉጥ ከሌሎች ነገሥታት ጋር ወደ ጦርነት እንዲሄድ ያደረገው የቤተሰብ ክፍፍል ማስከተሉ ነበር።

21ኛ ጥያቄ፡ ዛሬም ቢሆን እግዚአብሔር በከፊል ብቻ እንዴት ልንታዘዘው እንደምንችል ምሳሌ ስጥ።

የአብርሃም ሕይወት በምድር ላይ ለሚኖረን የእምነት ጉዞ ጥሩ ምሳሌ ነው። ማንም ሰው እግዚአብሔርን ፍጹም በሆነ መንገድ መታዘዝ አይችልም። በሕይወታችን ዘመን እግዚአብሔርን የምንታዘዝባቸው ጊዜያት እንዳሉ ሁሉ በእግዚአብሔር ላይ የማንታመንባቸውና ለእርሱ የማንታዘዝባቸው ጊዜያትም አሉ። ስለ አብርሃም ሕይወት በዘፍጥረት የጥናት መጽሐፍ ውስጥ የበለጠ ማጥናት ትችላላህ። ቀጥሎ ግን ልናስታውሳቸው የሚገባን አጠቃላይ ነገሮች ብቻ ቀርቦአል።

1. እግዚአብሔር አስቀድሞ ለአብርሃም በሰጠው ተስፋ በምንም ቅድመ ሁኔታ ላይ ያልተመሠረተ ቃል ኪዳን ገባለት።

ሀ. እግዚአብሔር ከግብፅ ጀምሮ እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ድረስ ያለውን ምድር በሙሉ ለአብርሃምና ለዘሩ እንደሚሰጥ ቃል ገባለት፤ (ዘፍጥ. 15:18)።

ለ. እግዚአብሔር አብርሃምን የብዙ ሕዝብ አባት፤ ሣራን ደግሞ የብዙ ሕዝብ እናት አደርጋችኋለሁ አላቸው፤ (ዘፍጥ. 17:5፤ 15-16)። እግዚአብሔር፡ «ታላቅ አባት» የሚል ትርጉም የነበረውን አብራም የሚለውን የመጀመሪያ ስሙን «የብዙ ሕዝብ

አባት» የሚል ትርጉም ወዳለው ወደ አብርሃም ቀየረው። የሚሰቱንም ስም ከሦራ ወደ ሣራ ቀየረው። ትርጉሙም «ልዕልት» ማለት ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር የሰውን ስም ሲቀይር፤ ሰው ከእርሱ ጋር አዲስ ግንኙነት ጀመረ ማለት ነው።

ሐ. እግዚአብሔር ቃል ኪዳን ለማድረግ የተለመደውን ባሕላዊ መንገድ በመጠቀም ማረጋገጫ ሰጠ (ዘፍጥ. 15)። በጥንት ዘመን ሰዎች ሃይማኖታዊ በሆነ ወይም በሌላ ሥነ - ሥርዓት ቃል ኪዳን ወይም ስምምነት ሲያደርጉ አንድ እንስሳን በማረድ ሥጋውን በትክክል ሁለት ቦታ ቅርጫ ይከፍሉት ነበር። ከዚያ በኋላ ቃል ኪዳኑን የፈጸሙት ሁለት ወገኖች በተከፋፈሉት ቅርጫ መሃል ይራመዱ ነበር። ይህን የሚያደርጉትም የቃል ኪዳን ስምምነታቸውን ቢያጥፉ፤ እነርሱም እንዲገደሉ መስማማታቸውን ለመግለጽ ነበር። አብርሃም ያንን በግልጽ በማየት በእምነቱ ይበረታ ዘንድ፤ እግዚአብሔር የተለመደ ቃል ኪዳን ምልክት ሰጠው፤ ነገር ግን አንድን ነገር ማስተዋል አስፈላጊ ነው። በቃል ኪዳን ምልክት ማድረጊያው መካከል የተረማመደው እግዚአብሔር ብቻ ነበር። ለምን? ምክንያቱም ይህ ቃል ኪዳን በምንም ቅድመ ሁኔታ ላይ የተመሠረተ አልነበረምና ነው። ይህንን ቃል ኪዳን ይፈጽም ዘንድ አብርሃም እንዲያደርገው የተጠየቀው አንዳችም ነገር አልነበረም። ይልቁንም የቃል ኪዳኑ መፈጸም የተመሠረተው እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ በመጠበቁ ላይ ነበር።

መ. ነገሥታት ከአብርሃም ዝርያ እንደሚነሡ እግዚአብሔር ተስፋ ሰጥቶ ነበር፤ (ዘፍጥ. 17:6)። ይህም የሚያመለክተው ዳዊትንና ልጆቹን በተለይ ደግሞ ለአብርሃም በጣም አስፈላጊ የሆነውን ኢየሱስ ክርስቶስን ነበር።

ሠ. እግዚአብሔር ለአብርሃምና ለአይሁድ በአጠቃላይ ከእርሱ ጋር ልዩ የሆነ ግንኙነት ያላቸው መሆኑን የሚያመለክት የሚታይ ምልክት ሰጣቸው (ዘፍጥ. 17)። ይህ ምልክት የእያንዳንዱ ወንድ ልጅ መገረዝ ነበር። በሥጋ አይሁድ የሆነ ማንኛውም ሰው አልገረዝም ቢል በእግዚአብሔርና በአብርሃም ልጆች መካከል

በተደረገው ቃል ኪዳን አይታቀፍም ማለት ነው፤ ስለዚህም የአብርሃም እምነት ስላልነበረው እውነተኛ አይሁዳዊ አልነበረም ማለት ነው።

2. አብርሃምን ያጋጠመው አደጋ፣ የቃል ኪዳንን መፈጸም ሊያስናክለው የሚችል ነበር

ሀ. የአብርሃም የወንድም ልጅ የሆነው ሎጥ የፈጠረው አደጋ።

1. የአብርሃም ብቸኛ ዘመድ የሆነው ሎጥ ወራሹ ነበር (ዘፍጥ. 13-14)፤ ነገር ግን የእግዚአብሔር ዕቅድ የአብርሃምን ርስት የራሱ ልጅ እንዲወርሰው ነበር። ቃል ኪዳን በሎጥ ምክንያት በሁለት መንገዶች አደጋ ላይ ወድቋል። በመጀመሪያ፣ ሎጥ የአብርሃም ወራሽ ነበር። የአብርሃም ርስት ልጁ ወዳልሆነው ወደ ሌላ ሰው ያልፋልን? አብርሃም ልጅ ቢኖረውም እንኳ ወራሹ ማን ይሆናል በሚለው ጥያቄ ውስጥ አከራካሪ ነገር ሊኖር ይችላልን? ነገር ግን ሎጥ የተስፋይቱን ምድር በተወ ጊዜ የአብርሃም ወራሽ የመሆኑ ነገር ቀረ። ሁለተኛው፣ እግዚአብሔር እንደሚያወርሰው ለአብርሃም ተስፋ ሰጥቶት ነበር። ሎጥ የከነዓንን ምድር ለመውረስ ይመርጣልን? ሎጥ የፈለገው ምቹ የሆነ ምድርን ነበር። ከሁሉ የተሻለውን ምድር ለአጎቱ ለአብርሃም ሊለቅለት ሲገባ፣ እጅግ በጣም ጥሩ የመሰለውን ነገር ግን፣ እጅግ ክፉ የነበረውን የሰዶምን ምድር መረጠ። ስለዚህ ሎጥ የተስፋይቱን ምድር ከነዓንን ተወ። በራስ ወዳድነት ያደረገው ምርጫ ከእግዚአብሔር የበረከት ስፍራ ውጭ አደረገው። ለሁለተኛ ጊዜ እግዚአብሔር የከነዓንን ምድር ለአብርሃም ቃል ገባለት። ደግሞም ዝርያዎቹ ሊቆጠሩ እስከማይችሉ ድረስ እንደሚበዙ ተስፋ ሰጠው።

22ኛ ጥያቄ፣ ሥጋዊ ክርስቲያን መላ ሕይወቱን ለእግዚአብሔር አስገዝቶ አልኖርም በሚልበት ጊዜ የሚመርጠው ምርጫ ከሎጥ ምርጫ ጋር የሚመሳሰለው እንዴት ነው?

2. ሎጥ በሰዶም ሲኖር ሳለ በሰሜን ነገሥታት ተማረከና ቃል ኪዳንን አደጋ ላይ ጣለው። በአብርሃም ዘመን፣ በከነዓን ምድር በርካታ የከተማ መንግሥታት ነበሩ። ገናና የሆነችው ከተማም በአካባቢዋ ያለውን ምድር ሁሉ ትማርክና በማስገበር ትገዛ ነበር። የዚያች ከተማ መሪም ንጉሥ ተብሎ ይጠራ ነበር። ይህ ታሪክ በተፈጸመ ጊዜ ሎጥ

ወደ ሰዶም ምድር ተንቀሳቀሰ። በመሐሉ በሙት ባሕር በስተደቡብ መጨረሻ አካባቢ እንደ ነበሩ በሚገመቱ በሰዶምና ገሞራ ከተሞችና በኤላም፣ በጎኢምና እላሳር (በመስጴጦምያ የሚገኙ) ከተሞች መካከል በተደረገው ትግል ሉጥም ተማርኮ ተወሰደ። በዚህ ጊዜ ሰዶምና ገሞራ በሰሜን ነገሥታት እጅ የወደቁ ቢሆንም ዓምፀው ግብር አንከፍልም አሉ፤ ስለዚህ የሰሜን ነገሥታት የደቡብ ነገሥታትን ለመቆጣት መጡ። ደቡቦቹ ተሸነፉና ሉጥን ጨምሮ፣ በርካታ ሰዎች በምርኮ ተወሰዱ። አብርሃምም የወንድሙ ልጅ መማረኩን በሰማ ጊዜ፣ ከእርሱ ጋር የነበሩ ሰዎችን በሙሉ (318 ወንዶች)፣ በከነዓን ምድር ከሚኖሩ አንዳንድ መሪዎች ጋር ይዞ ሄዶ የሰሜን ነገሥታትን በማጥቃት አሸነፋቸው። አብርሃም እነዚህን ነገሥታት ለመውጋት በብዙ መቶ የሚቆጠሩ ኪሎ ሜትሮችን ተጓዘ። ሉጥን ለማዳን ሲል ሕይወቱን አደጋ ላይ ጣለ። ይህም እግዚአብሔር በአብርሃም በኩል ሊጀምረው የነበረውን የተመረጠ ሕዝብን የማዘጋጀት ዕቅድ ሊያበላሽ ይችላል ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር አብርሃምን ጠብቆ ድልን አጎናጸፈው።

23ኛ ጥያቄ ፡ ሉጥ ከአብርሃም ምርጥ የሆነውን መሬት ቢወሰድበትም አብርሃም ቸር ነበር። ከዚህ ምን እንማራለን?

ሙሴ ይህንን ታሪክ ለምን ጻፈው? የሉጥን የሞኝነት ምርጫ በማሳየት፣ ራስ ወዳድነት ክርስቲያንን እንዴት ችግር ውስጥ ሊከተው እንደሚችል ለማሳየት ሊሆን ይችላል። በተጨማሪ ወደ ከነዓን ለመግባት በዝግጅት ላይ ያሉትን እስራኤላውያንን ለማበረታታትም ሊሆን ይችላል። አብርሃም ከእርሱ ጋር የነበሩት ጥቂት ቢሆኑም እንኳ እግዚአብሔር ግን ከእርሱ ጋር ስለነበር ታላቅ ኃይልን ለማሸነፍ ችለ። እስራኤላውያን ወደ ከነዓን ምድር ሊገቡ በተዘጋጁ ጊዜ ቁጥራቸው ከጠላቶቻቸው ቁጥር ያነሰ ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ስለሆነ በቁጥር እጅግ ጥቂት ቢሆኑም እንኳ በርካታ የሆኑትን የእግዚአብሔር ጠላቶቻችን አሸንፈዋል።

24ኛ ጥያቄ፡ ዛሬ በጠላቶቻቸው ብዛት ለተዋጡት ክርስቲያኖች ይህ እንዴት ያበረታታቸዋል?

3. የሉጥ በሰዶምና ገሞራ ላይ ከመጣው ፍርድ ማምለጥ በቃል ኪዳኑ ላይ ትልቅ አደጋ ሊፈጥር የሚችል ነበር፤ (ዘፍጥ. 18-19)። ሉጥ የሰዶምን ኑሮ ስለወደደ ወደ ከተማይቱ ገባ። እግዚአብሔር

በከተማይቱ ላይ በመፍረድ ሊያጠፋት ባለበ ጊዜ ወደ ወዳጁ ወደ አብርሃም በመምጣት ዕቅዱን ገለጠለት (ዘፍጥ. 18)። አብርሃም ስለ ከተማይቱ እግዚአብሔርን አጥብቆ ለመነ፤ ነገር ግን አሥር ጻድቃን እንኳ ስላልተገኙባት እግዚአብሔር ከተማይቱን አጠፋት። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ለአብርሃም ብሎ ሎጥንና ሁለቱን ሴቶች ልጆቹን አዳናቸው። ሎጥ ወደ ከነዓን ተመልሶ የአብርሃም ወራሽ ሆነን? የለም፤ ሎጥ ወደ ከነዓን ከመመለስ ይልቅ በዋሻ ውስጥ መኖርን መርጦ እምቢ አለ።

የሎጥ ታሪክ ለሥጋዊ ክርስቲያን ጥሩ ምሳሌ ነው። ሎጥ ከአብርሃም ጋር በሰላም ቢኖር ኖሮ ከአብርሃም ጋር የእግዚአብሔርን የበረከት ፍሬ በሙሉ በተካፈለ ነበር። በረከቶቹ ግን በአብርሃምና በሎጥ መካከል አለመስማማትን አስከተሉ። በረከቶቹ ወደ ራስ ወዳድነት መሩት። ሎጥ ለሥጋዊና ለጊዜያዊ ጥቅም ሲል ከምድሪቱ ምርጥ ነው ብሎ ያሰበውን ነገር መረጠ። ይህ ምርጫው በነገሥታት እንዲማረክ፤ በመጨረሻም ሚስቱን፤ ንብረቱንና ሀብቱን ሁሉ እንዲያጣ ምክንያት እንደሚሆን አልተገነዘበም። ከሴት ልጆቹ ጋር ኃጢአት በማድረግ የእግዚአብሔርና የእስራኤላውያን ጠላቶች የሆኑ ሕዝቦች የተገኙባቸውን ልጆች ወለደ። የሎጥ ልጆች የሆኑት ሞዓብና ዓሞን፤ ሞዓባውያንና ዓሞናውያን የተባሉ ሁለት ሕዝቦች ሲሆኑ እነርሱም በብሉይ ኪዳን ዘመን ከእስራኤላውያን ጋር ያለማቋረጥ ይዋጉ ነበር።

25ኛ ጥያቄ፡ እግዚአብሔርን ደስ እያሰኙ ከመኖር ይልቅ እራሳችንን ደስ እያሰኘን የመኖርን ውጤት ምንነት ከሎጥ ታሪክ ምን እንማራለን?

ለ. የአብርሃም ሎሌ ኤሊዔዘር በቃል ኪዳን ፍጻሜ ላይ የፈጠረው አደጋ፡- (ዘፍጥረት 15)

በጥንት ዘመን አንድ ሰው ምንም ልጆች ከሌሉት ከሎሌዎቹ አንዱን ወራሽ አድርጎ ይሾመው ነበር። አብርሃም ለዚህ ጉዳይ የሾመው ተወዳጅ አገልጋዩ የነበረውን የደማስቆውን ሰው ኤሊዔዘርን ሳይሆን አይቀርም። የአብርሃም ፍላጎት ግን ከጉልበቱ የወጣው ልጁ እንዲወርሰው ነበር።

ከአብርሃም ታሪክ ውስጥ እጅግ በጣም አስፈላጊው ክፍል ዘፍጥረት 15 ነው። በዚህ ታሪክ ውስጥ እግዚአብሔር ቃል ኪዳንን አደሰ።

እጅግ ጠቃሚ በሆነው በዚህ ታሪክ ውስጥ የሚከተሉትን ነገሮች ተመልከት፡-

1. እግዚአብሔር ለአብርሃም በርካታ ተስፋዎችን በመስጠት ቃል ኪዳንን ጀመረ።

ሀ. እግዚአብሔር ለአብርሃም ልጆቹ በሰማይ እንዳሉ ከዋክብት እንደሚበዙ የተስፋ ቃል ገባለት።

ለ. ከግብፅ ጀምሮ እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ድረስ ያለው የከነዓን ምድር በሙሉ ለአብርሃም ዝርያዎች ተሰጠ።

2. አብርሃም ለእግዚአብሔር በእምነት መልስ ሰጠ። ዘፍጥ. 15:6 እንዲህ ይላል፡- «አብራምም በእግዚአብሔር አመነ፤ ጽድቅም ሆኖ ተቆጠረለት።» አብርሃም የዳነው እንዴት ነበር? አንዳንድ ታላላቅ ነገሮችን ስላደረገ ነውን? ስለተገረዘ ነውን? አይደለም። እግዚአብሔር አብርሃምን የተቀበለውና ጻድቅ ብሎ የጠራው የገባውን የተስፋ ቃሉን ስላመነ ነው።

26ኛ ጥያቄ፡ ዛሬ ለደኅንነት ከሚፈለግብን ነገር ጋር ይህ እንዴት ይመሳሰላል? (ሮሜ 4፡1-25 ተመልከት)።

ሐዋርያው ጳውሎስ ይህንን የአብርሃምን እምነት በመውሰድ፡ እኛም የምንድነው ወይም ጻድቃን ተብለን የምንቆጠረው በምንሠራው መልካም ሥራ (ለድሆች በመስጠት፤ ባለመጣጣት፤ ዝሙትን ባለማድረግ ወዘተ) ሳይሆን በኢየሱስ ክርስቶስ ላይ ባለን እምነት ብቻ እንደሆነ ለመግለጽ ተጠቅሞበታል።

27ኛ ጥያቄ፡ ይህ ትምህርት ወደ መንግሥተ ሰማያት የምንገባው በምንሠራቸው መልካም ተግባራት፤ ማለትም በጥምቀት፤ ለድሆች በመስጠት፤ በመጽም ወዘተ ነው ብለው ከሚያስተምሩ ሰዎች የሚለየው እንዴት ነው?

3. እግዚአብሔር ስለ አብርሃም ዝርያዎች የወደፊት ጉዳይ ተንብዮአል። እግዚአብሔር እስራኤላውያን ወደፊት መጻተኞች እንደሚሆኑ (በተስፋ የእነርሱ ብትሆንም እንኳ በከነዓን ውስጥ ምድር እንደማይኖራቸው) እና ለ400 ዓመታት በባርነት እንደሚቆዩ ለአብርሃም ተናገረ። በሙሴ ዘመን የነበሩ እስራኤላውያን ይህንን

ትንቢት በማወቃቸው ይበረታቱ ነበር፤ ምክንያቱም 400 ዓመታት እየተጠናቀቁ መሆናቸውን ቆጥረው ለመድረስ ይችሉ ነበር።

**** (ማስታወሻ፡- እግዚአብሔር አሞራውያን የኃጢአታቸው ጽዋ ስላልሞላ በጸጋው የንስሐ ጊዜ እንደሰጣቸው ይናገር ነበር። አሞራውያን ከኃጢአታቸው ይመለሱ ዘንድ እግዚአብሔር ለ400 ዓመታት በትዕግሥት ጠበቃቸው። አሞራውያን የከነዓናውያን ሌላ ስም ነው። እነርሱ ግን ከመመለስ ፈንታ በክፋታቸው እጅግ እየባሉ ሄዱ። ስለዚህ በመጽሐፈ ኢያሱ የእግዚአብሔር ፍርድ በአሞራውያን ላይ ይፈጸም ዘንድ እስራኤላውያን መሣሪያ ሆኑ። ሙሉ በሙሉ እንዲያጠፏቸውም ታዘዙ።)**

ሐ. በቃል ኪዳኑ ፍጻሜ ላይ እስማኤል የፈጠረው አደጋ፡- (ዘፍጥ. 16፤ 21:8-21)

ከአብርሃምና ከባሪያይቱ ከአጋር የተወለደው እስማኤል እግዚአብሔር ከአብርሃምና ከሣራ ሊያስገኘው ያቀደውን ተአምራዊ ልጅ የመወለድ ዕቅድ ሊያበላሽው ነበር። እግዚአብሔር በራሱ ጊዜ የሚሠራ መሆኑን በማመን ፈንታ አብርሃም በራሱ መንገድ የራሱን ልጅ በማዘጋጀት እግዚአብሔርን ሊረዳው ሞከረ። በዚያን ዘመን ሰው ከገዛ ሚስቱ ልጅ ማግኘት ካልቻለ ባሪያውን በመገናኘት ልጅ ይወልድ ነበር። በዚህ ዓይነት የተገኘውም ልጅ የልጅነት ሙሉ መብት በማግኘት ወራሽ ይሆን ነበር። አብርሃም ይህ ድርጊቱ የሚያስከትልበትን ኃዘን አልተገነዘበም ነበር። በቤቱ ውስጥ በሣራና በአጋር መካከል ጠብን ፈጠረ። ይህም ማለት የሚወደውን ልጁን እስማኤልን ከቤት ማባረር ነበረበት ማለት ነው። በኋላም በታሪክ እንደምናገኘው፡ የእስማኤል ዝርያዎች የሆኑት ዐረቦች፣ የአብርሃም ልጅ፣ የይስሐቅ ዝርያዎች የሆኑት የአይሁድ ክፉ ጠላቶች ሆኑ።

28ኛ ጥያቄ፡ የራሳችንን አሳብ ወይም መንገድ በመጠቀምና አንድ ነገር በማድረግ እግዚአብሔርን ለመርዳት ስለመሞከር ይህ ምን ያስተምረናል?

መ. አብርሃም እግዚአብሔር ሕይወቱን ለመጠበቅ እንደሚችል አላምንም በማለቱ በቃል ኪዳኑ ላይ የተፈጠረ አደጋ፡-

አብርሃም ታላቅ የእምነት ሰው ቢሆንም፣ ሊወጣው ያልቻለው ደካማ ነጥብ በሕይወቱ ነበር። ይህም ደካማ ነጥብ እግዚአብሔር ሕይወቱን

እንደሚጠበቅ ሊታመንበት አለመቻሉ ነበር። በመጀመሪያ አብርሃምና ሣራ ወደ ግብፅ በወረዱ ጊዜ የተፈጸመ ታሪክ ነው (ዘፍጥ. 12:10-20)። አብርሃም ወደ ግብፅ ይወርድ ዘንድ እግዚአብሔርን ስለመጠየቁ ምንም ማረጋገጫ የለንም። በእግዚአብሔር ላይ እምነት በማጣቱ ሕይወቱን ለመጠበቅ በከፊል ሲዋሽ እናየዋለን። ሣራን ለማግባት ሲሉ ይገድሉኛል ብሎ ስለፈራ ለግብፃውያን እኅቱ እንደሆነች ነገራቸው። ሣራ የአብርሃም አባት ከሌላ ሚስት የወለዳት ስለ ነበረች (ዘፍ. 20:12) ይህ ማለቱ በከፊል እውነት ነው። ሣራ ሚስት እንድትሆነው ወደ ፈርዖን ቤት ተወሰደች። ይህ የሚያሳየው አብርሃም በእግዚአብሔር ላይ እምነት ማጣቱን ብቻ ሳይሆን፤ ቃል ኪዳኑን አደጋ ላይ እንደጣለው ነው። ፈርዖን ሣራን በሚስትነት ቢያስቀራት ኖሮ ለአብርሃም ከሣራ የሚገኝ ልጅና ሕዝብ ሊኖር አይችልም ነበር። እግዚአብሔር በዚህ መካከል ጣልቃ ሊገባና ሣራን ከፈርዖን እጅ ሊያድናት ይገባ ነበር። ይህም አብርሃም በእግዚአብሔር ላይ እምነት ያልጣለበት የመጀመሪያ ጊዜ ነበር።

ከብዙ ዓመታት በኋላ፤ አብርሃም በጌራራ ንጉሥ በአቤሚሌክ ፊት ይህንኑ ስሕተት ደገመው (ዘፍጥ. 20)። አብርሃም ስሕተቱን የሠራው በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ ከሣራ ልጅ እንደሚገኝ እግዚአብሔር ቃል ከገባለት ከጥቂት ጊዜ በኋላ ነበር። ይስሐቅ ከመወለዱ ጥቂት ቀደም ብሎ ሰይጣን ወደ አብርሃም ያመጣው ፈተና ነበር። ወደ ጌራራ ንጉሥ ዘንድ በሄደ ጊዜ ሣራ እኅቱ መሆንዋን ለሰዎቹ ነገራቸው። ይህም ንጉሡ ሣራን ሚስቱ አድርጎ ሊወስዳት ፈለገ። እግዚአብሔር ሣራ የአብርሃም ሚስት መሆንዋን ለንጉሡ በመንገርና በማስጠንቀቅ ቃል ኪዳኑን ከአደጋ ጠበቀው።

29ኛ ጥያቄ፤ ዛሬስ እግዚአብሔር እንደሚጠበቀን በእርሱ በማመን ፈንታ፤ የራሳችንን ሕይወት ወይም ፍላጎታችንን ለመጠበቅ በመሞከር እነዚህን የመሰሉ ተመሳሳይ ፈተናዎች እንዴት እንጋፈጣቸዋለን?

ሠ. ለወራሹ፤ ለይስሐቅ ተገቢ የሆነች ሚስት ያለማግኘት አደጋ፤ (ዘፍጥ. 24)

የአብርሃም የዘር ሐረግ እንዲቀጥል ይስሐቅ ሊያገባና ልጆችን ሊወልድ ይገባው ነበር፤ ነገር ግን ከአብርሃም አጠገብ ይኖሩ የነበሩት ሰዎች ሁሉ በአንዱ እውነተኛ አምላክ የማያምኑ ከነዓናውያን ነበሩ፤ ስለዚህ ይስሐቅ በካራን ካሉ ዘመዶቹ ዘንድ ማግኘት ነበረበት። ምናልባት

ይስሐቅ የካራንን ምድር ወደ ሊቀር ይችላል የሚል ፍርሃት ስለ ነበረው አብርሃም ይስሐቅን ወደዚያ መላክ አልፈለገም። በሌላ በኩል ደግሞ በሰለጠነ ከተማ (በካራን) የኖረች ሴት፥ የነበረችበትን አገር ትታ የማታውቀውን ሰው ለማግባት በመቶ የሚቆጠሩ ኪሎ ሜትሮች ተጉዛ ትመጣለች ብሎ ማሰብም የሚያጠራጥር ነበር፤ ነገር ግን አብርሃም እግዚአብሔር ለልጁ ለይስሐቅ ትክክለኛዋን ሚስት ሊሰጠው እንደሚችል አመነ። አብርሃም አገልጋዩን ላከ፤ እግዚአብሔር ሥራውን ስለ ሠራ ርብቃ ወደ ከነዓን ለመምጣትና የይስሐቅ ሚስት ለመሆን ተስማማች።

30ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ይስሐቅ የማታምን ሴት እንዳያገባ አብርሃም ያደረገው ጥንቃቄ በጣም አስፈላጊ የሆነው ለምንድን ነው? ለ) የገዛ ሚስቶቻችንንም ሆነ የልጆቻችንን ሚስቶች በጥንቃቄ ስለመምረጥ ይህ ታሪክ የሚያስተምረን ነገር ምንድን ነው? ሐ) የማይቻል በሚመስል ሁኔታ ውስጥ እንኳ እግዚአብሔር ትክክለኛ የትዳር ጓደኛ ሊሰጠን ስለመቻሉ ይህ ታሪክ ምን ያስተምረናል?

በአብርሃም ሕይወት ውስጥ ጠቃሚ የሆኑ ሌሎች በርካታ ታሪኮችም አሉ። በተለይ ደግሞ የጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ተምሳሌት የሆኑ ሁለት ታሪኮች አሉ፡-

1. አብርሃም፡ የወንድሙን ልጅ ሎጥን ማርከው ወስደው የነበሩትን የሰሜን ነገሥታት አሸንፎ በሚመለስበት ጊዜ ከአንድ ልዩ ሰው ጋር ተገናኝቶ ነበር። ይህ ሰው በኋላ ኢየሩሳሌም የተባለችው የሳሌም ንጉሥ መልክ ጼዴቅ ነበር። አብርሃም ከጦርነቱ ምርኮ ከሆነው ሁሉ አንድ አሥረኛውን (አሥራት) ለዚህ ንጉሥ ሰጠው። ንጉሡም አብርሃምን ባረከው አከበረውም፤ (ዘፍጥ. 14: 17-24)።

31ኛ ጥያቄ፡ ዕብ. 6:20-7:24 አንብብ። ሀ) በእነዚህ ቁጥሮች መልክ ጼዴቅን ይመስላል የተባለለት ማን ነው? ለ) ከመልክ ጼዴቅ ጋር የሚመሳሰለው በምንድን ነው?

ስለ መልክ ጼዴቅ የምናውቀው ብዙ ነገር ባይኖርም፤ ወደ ዕብራውያን ሰዎች የተላከው መልእክት እርሱ የክርስቶስ ተምሳሌት ነው ይላል። «ተምሳሌት» በመጽሐፍ ቅዱሳችን የሚሰጠው ትርጉም አንድ የተለየ ድርጊት ወይም ሰው ወደፊት ስለሚመጣ ሰው ወይም ስለሚፈጸም ድርጊት ግልጽ የሆነ ምሳሌነት የሚያሳይ ነው። ለምሳሌ፡- የእስራኤል

ሕዝብ ከግብፅ ነፃ የመውጣት ታሪክ ከኃጢአት ነፃ የመውጣት ምሳሌ ነው። አዳም የሁለተኛው አዳም፣ የክርስቶስ ምሳሌ ነው (ሮሜ 5: 14)። በዚሁ ዓይነት፣ መልክ ጼዴቅም የሊቀ ካህናችን፣ የኢየሱስ ክርስቶስ ተምሳሌት ነበር። ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ መልክ ጼዴቅ ንጉሥም ሊቀ ካህንም ነው። መልክ ጼዴቅ ልክ እንደማንኛችንም ሰው በመሆኑ፣ የተወለደና የሞተ ቢሆንም፣ መቼ እንደተወለደና መቼ እንደሞተ አሪት ዘፍጥረት የሚያመለክተው አንዳችም ነገር የለም። ኢየሱስ ክርስቶስም፣ እንደ እግዚአብሔር ልጅ መጀመሪያና መጨረሻ የለውም። እርሱና የሊቀ ካህንነቱ ሥራ ዘላለማዊ ነው።

2. ይስሐቅ የ15 ዓመት ወጣት በሆነ ጊዜ እግዚአብሔር አብርሃምን ከእርሱና ከልጁ የላቀ ማንን እንደሚወድ ለማረጋገጥ ፈተነው። አንድ ልጁን ይዞ በሞርያም ተራራ እንዲሠዋለት እግዚአብሔር አብርሃምን አዘዘው (ዘፍ. 22)

32ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እግዚአብሔር ለአብርሃም ይህንን ፈተና የሰጠው ለምን ይመስልሃል? ለ) ዛሬም ለእኛ ሊሰጠን የሚችለውን ተመሳሳይ የፈተና ዓይነት ጥቀስ።

አብርሃም ይህን ፈተና አልፎአል። ብዙ ኪሎ ሜትሮች ተጉዞ ወደ ሞርያም ተራራ በደረሰና ልጁን ለመሠዋት ቢላውን ባነሣ ጊዜ እግዚአብሔር በይስሐቅ ምትክ የሚሠዋ በግ ሰጠው።

ይህ በብዙ መንገድ የክርስቶስ ኢየሱስ ተምሳሌት ነው። ይስሐቅ የአብርሃም ብቸኛ ወይም ልዩ ልጅ እንደሆነ፣ ኢየሱስ ክርስቶስም የእግዚአብሔር አንድያ ልጁ ነው። (ዮሐ. 3: 16)። አብርሃም ልጁን ይስሐቅን ይሠዋ ዘንድ እንደሰጠ፣ እግዚአብሔር አብም ልጁን ኢየሱስን ለዓለም ኃጢአት መሥዋዕት አድርጎ ሰጠ። ይህም ቢሆን እንኳ በሁለቱ ታሪኮች መካከል ከፍተኛ ልዩነት አለ። እግዚአብሔር አብርሃምን፣ ልጁን እንዲሠዋ የከለከለው ሲሆን፣ የገዛ ልጁ በመስቀል ላይ እንዲሞት ግን ፈቅዷል። አብርሃም ልጁን ለመሠዋት የወሰደው ወደ ሞርያም ማለትም ወደ ጽዮን ተራራ ሲሆን፣ ኢየሱስ ለኃጢአታችን የሞተውም በሞርያም ወይም በጽዮን ተራራ ነው። ይስሐቅ ወጣት ልጅ እንደመሆኑ መጠን አባቱ መሥዋዕት አድርጎ እንዳያቀርበው መከላከል እና እምቢ ማለት ሲችል፣ በጸጥታ በመታዘዝ ለመሠዋት እንደፈቀደ ሁሉ፣ ኢየሱስም

እግዚአብሔር አብ ይሠዋ ዘንድ ለወሰነው ውሳኔ በፈቃደኝነት ታዘዘ። በገዛ ፈቃዱ ሕይወቱን ሰጠ።

3. «የእግዚአብሔር መልአክ» መታየት። በአማርኛ መጽሐፍ ቅዱሳችን፡ በብሉይ ኪዳን፡- «የጌታ መልአክ» ተብሎ የተጠራ ልዩ የሆነ መልአክ መኖሩን መለየት አስቸጋሪ ነው። ይህ መልአክ በዘፍጥረት፡ በዘጸአት፡ በዘጥልቄ፡ በ1ኛና በ2ኛ ሳሙኤል፡ በ1ኛና በ2ኛ ነገሥት እንዲሁም በ1ኛና በ2ኛ ዜና መዋዕል ውስጥ ተጠቅሷል። በኦሪት ዘፍጥረት ይህ መልአክ ከአጋር (ዘፍጥ. 16:7-14፤ 21:16-20)፡ ከአብርሃም (ዘፍጥ. 18፤ 22:10-18) እና ከያዕቆብ (ዘፍጥ. 31:11-13) እንደተገናኘ ተጠቅሷል። ይህ ልዩ የጌታ መልአክ ማን ነው? ስለዚህ መልአክ የተጠቀሱትን የተለያዩ ጥቅሶች ስንመረምር ወደሚከተሉት እውነቶች እንደርሳለን፡-

ሀ. የጌታ መልአክ ከእግዚአብሔር የተለየ ነው። ይህን ስንል የጌታ መልአክ ስለ እግዚአብሔር ስለሚናገር እርሱ ከእግዚአብሔር የተለየ ሰብዕና አለው ማለታችን ነው።

ለ. የጌታ መልአክ ከእግዚአብሔር እንደሆነ ተጠቅሷል። ለምሳሌ፡- አጋር ከጌታ መልአክ ጋር ከተነጋገረች በኋላ እግዚአብሔርን አየሁት አለች፤ (ዘፍጥ. 16:10)።

ሐ. ይህ የጌታ መልአክ ይታያል ደግሞም ወዲያውኑ ይሰወራል። ግለሰቦች ወይም የእስራኤል ሕዝብ የእርሱ እርዳታ በሚያስፈልጋቸው በተወሰኑ ጊዜያት ይታይና ተግባሩን ከፈጸመ በኋላ ይሄዳል።

አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን፡ ይህ መልአክ በእግዚአብሔር ተልኮ የአንዳንድ ሰዎችን ወይም የእስራኤልን ሕዝብ እርዳታ በሚያስፈልጋቸው ነገር ሁሉ የሚረዳ አንድ ልዩ መልአክ ነው ብለው ያስባሉ። እግዚአብሔር ተብሎ የተጠራውም እንደ እግዚአብሔር መልአክተኛ ሆኖ የሚመጣና የእግዚአብሔር ተወካይ መሆኑ የታወቀ ስለሆነ ነው ይላሉ። ሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ደግሞ ይህ መልአክ እግዚአብሔር ነው፤ እንዲያውም በአዲስ ኪዳን ሥጋ ከመልበሱ በፊት በብሉይ ኪዳን የተጠቀሰውን - ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን ያመለክታል ይላሉ። ዘላለማዊ የሆነው የእግዚአብሔር ልጅ በብሉይም ሆነ በአዲስ

ኪዳን በሥራ ላይ እንደነበረና በምድር ላይ ለተወሰነ ጊዜ ብቻ ለሰዎች እየተገለጠ ይሰወር እንደነበር የሚያመለክት ይመስላል።

የአብርሃም ሕይወት የጊዜ ቅደም ተከተል

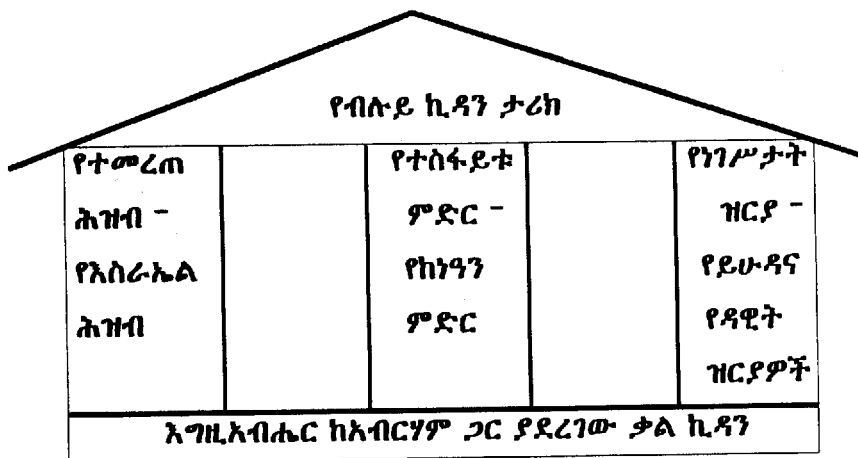
በአብርሃም ሕይወት በጣም ዋና ዋና የሆኑ ታሪካዊ ድርጊቶች	የአብርሃም ዕድሜ
1. አብርሃም በ2166 ዓ.ዓ. አካባቢ ተወለደ	75 ዓመት
2. አብርሃም ካራንን ትቶ ወደ ከነዓን ተጓዘ	86 ዓመት
3. የእስማኤል መወለድ	99 ዓመት
4. እግዚአብሔር የግዝረትን ቃል ኪዳንና የይስሐቅን መወለድ ተስፋ ሰጠው	100 ዓመት
5. የይስሐቅ መወለድ	በግምት ወደ 115 ዓመት
6. የአብርሃም ይስሐቅን ለመሠዋት ማቅረብ	ይሆናል
7. አብርሃም በ1991 ዓ.ዓ. አካባቢ ሞተ	175 ዓመት

ከአብርሃም ጋር የተገባው ቃል ኪዳን ለብሉይ ኪዳን ታሪክ ያለው አስፈላጊነት፡-

የአብርሃምን ሕይወት ጠቃሚነትና በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ውስጥ ያለውን ሁኔታ ደጋግመን ብንገልጠውም አጥጋቢ አይሆንም። እግዚአብሔር ከአብርሃም ጋር የገባው ቃል ኪዳን ብሉይ ኪዳንን የምንረዳበትና የእስራኤልን ሕዝብ አስፈላጊነት የምንመዝንበት መሠረት ነው። ትንቢትን የምንረዳበት መሠረትም ነው። ለምሳሌ፡- እግዚአብሔር ከአብርሃም በኋላም ከእስራኤል ጋር ያደረገው ቃል ኪዳን በምንም ቅድመ ሁኔታ ላይ ያልተመሠረተ ነው ብለን ካመንን፣ ወደ ፊት ለእስራኤል ሕዝብ እግዚአብሔር ቃል ኪዳኖቹን ያከብራል። ቃል ኪዳኖቹ በቅድመ ሁኔታዎች ላይ እንደተመሠረቱ አድርገን ወይም የሚፈጸሙት በመንፈሳዊ ትርጓሜ በክርስቲያኖችና በቤተ ክርስቲያን ብቻ ነው ብለን ካመንን እስራኤል ከእንግዲህ ወዲህ በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ ስፍራ የላትም ማለታችን ነው።

እግዚአብሔር ከአብርሃም ጋር ያደረጋቸው እነዚህ የተስፋ ቃላት የብሉይ ኪዳኖች ታሪኮች የተመሠረቱባቸው መሠረቶች ናቸው።

የአብርሃምን ሕይወት ለማጥናት በርከት ያለ ጊዜ የወሰድነው ለዚህ ነው። የሚከተለውን ሥዕላዊ መግለጫ ተመልከት፡-

ከፍ ብሎ ከምንመለከተው ሥዕል እንደምንረዳው የብሉይ ኪዳን ታሪክ የተመሠረተው ከአብርሃም ጋር በተደረገ ቃል ኪዳን ላይ ነው። በቃል ኪዳኑ ውስጥ የብሉይ ኪዳንን ታሪክ እንደምሶሶ ሆነው የሚደግፉ ሦስት ዋና ዋና ነገሮች ነበሩ። የመጀመሪያው፣ አይሁድ የእግዚአብሔር ምርጥ ሕዝብ መሆናቸው ነው። ከሌላው ሕዝብ ጋር ካለው ከየትኛውም ዓይነት ቃል ኪዳን በተለየ ሁኔታ እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር ቃል ኪዳን አለው። ሁለተኛው፣ የከነዓን ምድር ከእግዚአብሔር ዘንድ ለአይሁድ እንደተሰጣቸው የተገባ ተስፋ መኖሩ ነው። ሦስተኛው፣ ደግሞ ከአብርሃም ዘር ነገሥታት እንደሚነሡ የተሰጠው ተስፋ ነው። በኋላ እንደምናየው፣ እነዚህ ነገሥታት የሚመጡት ከይሁዳ ዘር በተለይ ደግሞ ከዳዊት ዝርያ ነው።

እግዚአብሔር ከአብርሃም ጋር ስለገባው ቃል ኪዳን ልንመለከታቸው የሚገቡ ሌሎች ሁለት እውነቶች አሉ። 1) እግዚአብሔር አሕዛብ በሙሉ በዘሩ እንደሚባረኩ ለአብርሃም ተስፋ ሰጥቶት ነበር። ይህ በረከት በተለያየ መልክ መጣ። እግዚአብሔር ራሱን ለሰው ልጅ ለመግለጥ አይሁድን ተጠቀመ። ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱስ በሙሉ የተጻፈው በአይሁድ

ስለሆነ ነው። የሚያምኑትን ሁሉ የሚያድነው - ጌታ ኢየሱስ በትውልዱ አይሁዳዊ ነው። 2) አብርሃም የእውነተኛ አማኞች ሁሉ አባት ነው። እንደ አብርሃም በእግዚአብሔር የሚያምኑ ሁሉ እግዚአብሔር ጻድቃን አድርጎ ይቀበላቸዋል። ከዚያም የአብርሃም መንፈሳዊ ልጆች ይሆናሉ።

33ኛ ጥያቄ፡ የአብርሃም መንፈሳዊ ልጅ የሆንከው መቼ ነው?

5ኛ ቀን፡- የዚህን ሳምንት ትምህርት ክልስ። ለሳምንታዊው ስብሰባ ዝግጅት ይረዳህ ዘንድ የውይይት ጥያቄዎችን ተመልከት።

ሳምንታዊ ስብሰባ

1. የሳምንቱ የአምልኮ ጊዜ

2. ጸሎት

3. የትምህርቱ ክለሳ

4. ውይይት

ሀ. 1) ስለ ዓለም አጀማመር ሰዎች በሚከተሉአቸው አምስት የተለያዩ አመለካከቶች ላይ ተወያዩ።

2) እነዚህን የተለያዩ አመለካከቶች በተናጠል የምታውቃቸውን ሰዎች በምሳሌነት አቅርብ።

3) በአረት ዘፍጥረት 1-2 ስለ እግዚአብሔር የምናገኘው ዋና ትምህርት ምንድን ነው?

ለ. 1) ሰው «በእግዚአብሔር አምሳል» ነው የተፈጠረው ስንል ምን ማለት እንደሆነ የሚመስልህን ሁሉ ጥቀስ።

2) ይህ የእግዚአብሔር አምሳል ዛሬ በሰዎች ሕይወት ውስጥ የሚታየው እንዴት ነው?

3) አዳምና ሔዋን በኃጢአት በወደቁ ጊዜ በእግዚአብሔር አምሳል ከተፈጠረው የሰው አካል የተበላሸው የትኛው ነበረ?

4) በኢየሱስ ስናምን ከዚህ አምሳል የሚታደሰው የትኛው ክፍል ነው?

5) ከዚህ አምሳል በመንግሥተ ሰማያት ብቻ ሙሉ ለሙሉ መታደስ የሚችለው የትኛው ነው?

ሐ. 1) የአዳምና የሔዋን ኃጢአት ዛሬ የሚጠናወተን እንዴት ነው?

2) እግዚአብሔር በመጀመሪያው ኃጢአት ላይ የሰጣቸው አራት ፍርዶች ዛሬ በዚህ ዓለም የሚታዩት እንዴት ነው?

3) እነዚህ አራት ፍርዶች ከሰው ልጅና ከዓለም ላይ የሚነሡት መቼ ነው?

መ) 1) የአብርሃም ሕይወት ለመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ በጣም አስፈላጊ የሆነው ለምንድን ነው?

2) ስለ እምነት ጉዞ ከአብርሃም ሕይወት የምንማረው ነገር ምንድን ነው? (አዎንታዊውንም ሆነ አሉታዊውን ምሳሌ ጥቀስ)።

3) እግዚአብሔር ለአብርሃም በገባው ቃል ኪዳን ውስጥ የሰጣቸውን ተስፋዎች ጥቀስ።

4) ከእነዚህ ተስፋዎች መካከል ዛሬም በሕይወታችን ውስጥ ድርሻ ያላቸው የትኞቹ ናቸው? እንዴት?

ሠ. 1) ዛሬ እኛ የምንድንበት መንገድ አብርሃም ከዳነበት ዓይነት መንገድ ጋር (ዘፍጥ. 15:6) የሚመሳሰለው እንዴት ነው?

2) የእርቶዶክስ ክርስቲያኖች፣ ሙስሊሞችና ሌሎች አንዳንድ አብያተ ክርስቲያናት ደኅንነት በመልካም ሥራ እንደሚገኝ የሚናገሩት በምን ዓይነት መንገድ ነው?

5. ጸሎት

ትምህርት 5

ዘፍጥረት 25-50

1ኛ ቀን፡ - ዘፍጥረት 25-36 የይስሐቅና የያዕቆብ ታሪክ

እስካሁን ድረስ በአሪት ዘፍጥረት ጥናታችን ውስጥ ሁለት ዋና ዋና ክፍሎች እንዳሉ ተመልክተናል። በመጀመሪያ፡ ከአይሁድ ሕዝብ አጀማመር በፊት ያሉትን ጊዜያት በአጭሩ የሚያካትተውን - ከዘፍጥ. 1-11 ያለውን ክፍል፤ በሁለተኛ፤ ደረጃ ደግሞ የአይሁድ ሕዝብ ራስ የሆነውን የአብርሃምን ታሪክ የሚያሳየውን - ከዘፍጥ. 12-24 ተመልክተናል። በተጨማሪ ለአብርሃም በተለምዶ የተወለደለትን ይስሐቅ የተባለውን ልጁን ታሪክ መመልከት ጀምረናል።

ዛሬ ደግሞ የአብርሃም ልጅና የልጅ ልጅ ስለሆኑት ስለ ይስሐቅና ስለ ያዕቆብ መመልከት እንጀምራለን።

1ኛ ጥያቄ፡ ከዘፍጥረት 25-36 ያለውን ክፍል አንብብ። ሀ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ ይስሐቅ የምንማረው ነገር ምንድን ነው? ለ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ ያዕቆብ የምንማረው ነገር ምንድን ነው? ሐ) በእነዚህ ምዕራፎች ውስጥ ቃል ኪዳንን አደጋ ላይ ጥለውት የነበሩት ነገሮች ምንድን ናቸው? መ) በእነዚህ ምዕራፎች እግዚአብሔር ቃል ኪዳንን ያስተላለፈውና የጠበቃቸው እንዴት ነው? ሠ) የዚህ ክፍል ዋና ዋና ትምህርቶችን ዘርዝር። ረ) ከእነዚህ ምዕራፎች ስለ እግዚአብሔር የምንማራቸውን አንዳንድ ነገሮች ጥቀስ። ሰ) ከእነዚህ ምዕራፎች በእምነት ስለ መራመድ የምንማራቸው ነገሮች ምንድን ናቸው?

2ኛ ቀን፡ -

አሪት ዘፍጥረት የአብርሃም ልጅ ስለሆነው ስለ ይስሐቅ ብዙ ነገሮችን አይነግረንም። እጅግ በጣም ታዛዥ ልጅ እንደነበረ የምናውቀው አብርሃም ሊሠዋው በነበረ ጊዜ በፈቃደኝነት በአባቱ ላይ በመታመን ሲታዘዝ በማየታችን ነው። የይስሐቅ ታሪክ ለያዕቆብ ታሪክ እንደመግቢያ ሆኖ የሚያገለግልን ነው። ያዕቆብ የ12ቱ የእስራኤል ነገዶች አባት በመሆኑ፤ ለአይሁድ ሕዝብ በጣም አስፈላጊ ሰው ነበር። ሙሴ፤ የአብርሃምን ታሪክ በመንገር የእስራኤልን ሕዝብ እንዴት እንደነበር ካሳየን በኋላ አሁን ደግሞ 12ቱ የእስራኤል ነገዶች እንዴት እንደተመሠረቱ ሊጠቁመን

ይጀምራል። የፔንታቴክ ታሪክ እምብርት እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በራሱ አነሣሽነት የመሠረተው ቃል ኪዳን መሆኑን አስታውሰ።

ይስሐቅ

ከዘፍጥረት 25-36 ድረስ ቃል ኪዳን አደጋ ላይ ወድቆ የነበረባቸውን የሚከተሉትን ሁኔታዎች ተመልከት፡-

1. ሌሎች የአብርሃም ልጆች ለይስሐቅ መተላለፍ የነበረበትን ቃል ኪዳን አደጋ ላይ ጥለውት ነበር። ቃል ኪዳን መተላለፍ ያለበት በተአምራት ለተወለደው ለተስፋው ልጅ፣ ለይስሐቅ እንጂ ለሌሎች አልነበረም (ዘፍጥ. 25: 1-18)። አብርሃም ሌሎች ልጆችም ነበሩት። የአብርሃምና የአጋር የመጀመሪያ ልጅ እስማኤል ነበር። ለይስሐቅ የተሰጡት የቃል ኪዳን ተስፋዎች ችግር እንዳይገጥማቸው አብርሃም እስማኤልን አስቀድሞ ከቤቱ አስወጥቶት ነበር (ዘፍጥ. 21: 8-21)። ሁለተኛ፡ ከሣራ ሞት በኋላ አብርሃም ካገባት ኬጡራ ከምትባል ሴት የወለዳቸው 6 ወንዶች ልጆች ነበሩት። አብርሃም፣ ከመሞቱ በፊት ስጦታ በመስጠት እነዚህን ስድስት ልጆቹን አሰናበታቸው። ይህም በርስት ጉዳይ ከይስሐቅ ጋር እንዳይጣሉ ታስቦ የተደረገ ነው።
2. የይስሐቅ ልጅን ያለ መውለድ አደጋ፡- ይስሐቅ ቃል ኪዳኑን የሚያስተላልፍለትና ርስቱን የሚወርሰው ልጅ እንደማይኖረው ያስመሰሉ ሁለት ምክንያቶች ነበሩ። በመጀመሪያ፣ እንደ ሣራ ሁሉ ርብቃም መካን ነበረች፤ ነገር ግን በኋላ እግዚአብሔር ዔሳውና ያዕቆብ የተባሉ ሁለት ልጆችን ሰጣት። ሆኖም እነዚህ ልጆች በሚወለዱበት ጊዜ እንኳ ሲጣሉ የነበሩና በሕይወታቸው ዘመንም ሁሉ እየተጣሉ የሚኖሩ ሆኑ። ከመወለዳቸው አስቀድሞ እግዚአብሔር የቃል ኪዳኑን መስመር የሚቀጥለው ሰው ታናሹ (ያዕቆብ) እንጂ ታላቁ (ዔሳው) አይሆንም በማለት ተንብዮ ነበር። እግዚአብሔር አሁንም ዓላማውን ከግቡ ለማድረስ ከሕዝቡ ባሕልና ከወላጆቻቸው ፍላጎት ተቃራኒ በሆነ መንገድ ተጓዘ (ዘፍጥ. 25: 19-23)።

ሁለተኛው አደጋ ደግሞ ርብቃ የሌላ ሰው ሚስት ልትሆን ነበር (ዘፍጥ. 26)። የዘፍጥረት 26 ታሪክ ከዘፍጥ. 25: 19-21 በፊት የተፈጸመ ሳይሆን አይቀርም። አብርሃምና ይስሐቅ ተመሳሳይ ድክመት

ነበራቸው። ይስሐቅም በባዕድ አገር በተገኘ ጊዜ እግዚአብሔር ሕይወቱን ሊጠብቅለት እንደሚችል ማመንና በእግዚአብሔር መደገፍ አቃተው። ይስሐቅ በፍልስጥኤማውያን ምድር ለመኖር ሄደ። ልክ እንደ አብርሃም የሚስቱን ማንነት ላለመናገር ዋሽ። ሣራ፥ ታራ ከሌላ ሴት የወለዳት የአብርሃም ግማሽ እጎቱ ስለነበረች፥ እጎቱ ናት ብሎ በከፊል ዋሸቶ ነበር። ይስሐቅ ግን ርብቃ የአጎቱ የልጅ ልጅ ስለነበረች እጎቱ ናት ብሎ ሲናገር ሙሉ በሙሉ ዋሽ። ርብቃ የሌላ ሰው ሚስት ትሆን ዘንድ ተወስዳ ቢሆን ኖሮ ይስሐቅ ቃል ኪዳኑን ሊያስተላልፍለት የሚችል አንዳችም ልጅ አይኖረውም ነበር። እግዚአብሔር ግን በዚህ ድርጊት መካከል ጣልቃ ገባና ርብቃን የሌላ ሰው ሚስት ከመሆን አዳናት።

2ኛ ጥያቄ፥ ስሕተት ብንሠራም እንኳ እግዚአብሔር እንደሚረዳንና የተስፋ ቃሉንም እንደሚጠብቅልን መገንዘባችን በዚህ ዘመን ላለን ለእኛ ምን ያህል ማበረታቻ ይሆናል?

ዘፍጥ. 26 እጅግ ጠቃሚ ክፍል የሆነበት ሌላ ምክንያት አለ። በዘፍጥ. 26 ሁለት ስፍራዎች ላይ እግዚአብሔር ለአብርሃም የሰጠውን የተስፋ ቃል በማረጋገጥ፥ እነዚያው ተመሳሳይ ተስፋዎች ለይስሐቅ እንደተላለፉለት ያሳየዋል (ዘፍጥ. 26፡3-5፥ 23-24)።

3. የተስፋው ወራሽ የሆነው ያዕቆብ በዔሳው የመገደል አደጋ (ዘፍጥ. 25፡19-34፥27፡1-41)

ያዕቆብና ዔሳው በሚወለዱበት ጊዜ ባሕርያቸው ተወስኖ ነበር። ያዕቆብና ዔሳው ሲወለዱ እንኳ እየተጋፉ ነበር የተወለዱት። ያዕቆብ የኖረው ልክ እንደስሙ ትርጉም ነው። ያዕቆብ ማለት «አታላይ» ወይም «አደናቃፊ» ማለት ነው። ያዕቆብ በሚወለድበት ጊዜ እንኳ የወንድሙን ተረከዝ ይዞ በመውጣት ሊያደናቅፈው ሞክሮ ነበር። በሕይወቱ ዘመን ሁሉ ለወጣለት ስም በመኖር ዔሳውን ጓላም ላባን ሲያታልልና ሲያደናቅፍ ኖሯል።

በጊዜው በነበረው ባሕል መሠረት ታላቁ ልጅ ዔሳው የይስሐቅ ወራሽ መሆን ነበረበት። በእግዚአብሔር ዓላማ መሠረት ግን ያዕቆብ ወራሽ ሆኗል። ያዕቆብ ወራሽ መሆኑን ያውቅ እንደ ነበር አንዳችም ጥርጥር የለም፤ ነገር ግን ያዕቆብ እግዚአብሔር ይህንን በረከት እስኪሰጠው ድረስ እንደመታገሥ የዔሳውን ብኩርና ለመስረቅ ዓቀደ። በመጀመሪያ፥ ያዕቆብ

የዔሳውን ራብ ተጠቅሞ በጥቂት ምግብ ብኩርናውን ማለትም የይስሐቅ ወራሽ የመሆን መብት ገዛ። ሁለተኛ፡ ዔሳውን መስሎ አባቱን በመቅረብ ለወንድሙ የሚገባውን በረከት በመረከብ የማታለል ተግባር ፈጸመ፤ (ዘፍጥ. 27)። በረከቱ እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባለትን ቃል ኪዳን ሁሉ የመውረስ መብትን ይጨምራል። በረከቱን ለያዕቆብ መስጠት የእግዚአብሔር ዕቅድ መሆኑን ይስሐቅና ርብቃ ቢያውቁም፡ እርሱን ከመታዘዝና ከመደገፍ ይልቅ ይስሐቅ የብኩርና መብትን ለሚወደው ልጁ-ለዔሳው ለመስጠት ሞክረ። ርብቃ ደግሞ ባሏ የሚታለልበትን መንገድ በማዘጋጀት የብኩርናውን መብት እርሷ ለምትወደው ልጇ-ለያዕቆብ ለማድረግ ፈለገች። እግዚአብሔር ግን ሁኔታዎቹን ሁሉ በመቆጣጠር የራሱ ዕቅድ እንደተፈጸመ አየ። በረከቱና የቃል ኪዳን በረከቶች በሙሉ ለያዕቆብ ተላለፉ።

3ኛ ጥያቄ፡ የወላጆች አንድ ልጃቸውን ከሌላው አስበልጠው መውደድ በቤተሰብ ውስጥ ሊፈጥር ስለሚችለው አደጋ ይህ ታሪክ ምን ያስተምረናል?

ዔሳው መታለሉን በተገነዘበ ጊዜ፡ ያዕቆብን ለመግደል ወሰነ። ይህም ነገር ያዕቆብ ከከነዓን ወደ ካራን እንዲሸሽ አደረገው። ከ20 ዓመት በኋላ ያዕቆብ ወደ ከነዓን ሲመለስ፡ ዔሳው እርሱን የመግደል አሳቡን ለመፈጸም ጥሩ አጋጣሚ ሆነለት። እግዚአብሔር ግን የዔሳውን ልብ ለወጠና ያዕቆብን እንደ ወንድም ተቀበለው፤ (ዘፍጥ. 33)።

4. ያዕቆብ በካራን ምድር በነበረበት ጊዜ የገጠመው አደጋ፡ -

የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን እንዳይፈጸም ዕንቅፋት ሊሆኑ የሚችሉ ሁለት ዋና ዋና አደጋዎች ያዕቆብን በካራን ምድር ገጥመውት ነበር። የመጀመሪያው፡ ያዕቆብ ወደ ተስፋይቱ ምድር ወደ- ከነዓን እንዳይመለስ የከለከለው አደጋ ነበር፤ (ዘፍጥ. 28-30)። በካራን ምድር ባለጸጋ ሆነ። ያዕቆብ ከከነዓን ወደ ካራን በሚጓዝበት ጊዜ እግዚአብሔር በቤቴል ተገናኘው። በሕልሙም እግዚአብሔር ሁለት ነገሮችን አሳውቆት ነበር፡ - 1) እግዚአብሔር በረከቱን የሚፈጽምለት በተስፋይቱ ምድር እንደሚሆን አስታወሰው። 2) የቃል ኪዳኑን በረከት አስቀድሞ ለአብርሃምና ለይስሐቅ እንደሰጠ አሁን ለያዕቆብ አስተላለፈለት፤ (ዘፍጥ. 28፡ 12-15)። በባዕድ አገር በሚኖርበት ጊዜም ከእርሱ ጋር እንደሚሆን በመንገር አበረታታው።

ያዕቆብ ወደ ተስፋይቱ ምድር እንዳይመለስ ሊያደርገው የሚችለው አደጋ ካራን በደረሰ ጊዜ እየጨመረ መጣ። በመጀመሪያ ለሁለቱ ሚስቶች - ለልያና ለራሔል ሲል 14 ዓመታት ተገዛ። ሁለተኛ ደረጃ ደግሞ ለአማቹ ለላባ ቁሳቁሳዊ የሆነ ሀብትና ንብረት ለማስገኘት ብሎ ተጨማሪ 6 ዓመታት ተገዛ።

እግዚአብሔር ግን አታላዩን ያዕቆብን መለወጥ የጀመረው በካራን ምድር ነበር። ያዕቆብ ከእርሱ የባሰ አታላይ የሆነ አጎት አጋጠመው፥ እርሱም ላባ ነበር። እግዚአብሔር ሌላውን ሰው ለማጭበርበርና ቁሳቁሳዊ በረከት ለማግኘት የራስን ጥበብና የማታለል ዘዴ መጠቀም ከንቱ ጥረት መሆኑን ለያዕቆብ ለማሳየት ሲል ላባን ተጠቀመበት።

ከ12ቱ የያዕቆብ ልጆች 11ዱ የተወለዱት በካራን ነበር። ብንያም ግን የተወለደው ቆይቶ በከነዓን ምድር ነበር።

ሀ. የልያ ልጆች፡- ሮቤል፥ ስምዖን፥ ሌዊ፥ ይሁዳ፥ ይሳኮር፥ ዛብሎን

ለ. የራሔል አገልጋይ የሆነችው የባላ ልጆች፡- ዳን፥ ንፍታሌም

ሐ. የልያ አገልጋይ የሆነችው የዘለፋ ልጆች፡- ጋድ፥ አሴር

መ. የራሔል ልጆች፡- ዮሴፍ፥ ብንያም ናቸው።

** ማስታወሻ 1) ራሔልና ልያ ከአገልጋዮቻቸው ልጅ ለማግኘት በጊዜያቸው የነበረውን ባሕል ተጠቅመዋል። የአገልጋዮቻቸው ልጆች በሕግም አንፃር እንደ ራሳቸው ልጆች ይቆጠሩ ነበር።

2) የራሔል የመጨረሻ ልጅ ብንያም ወደ ከነዓን በገቡ ጊዜ ተወለደ። ዳሩ ግን ለራሔል ሞት ምክንያት ሆነ። ራሔል ብንያምን በምትወልድበት ጊዜ ሞተች።

3) ብሉይ ኪዳን አንድ ሰው ሊኖረው የሚገባው አንድ ሚስት ብቻ እንደሆነ በቀጥታ አያስተምርም ነበር። ነገር ግን አንድ ወንድ ከአንዲት ሴት ጋር ብቻ የሚፈጽመው ጋብቻ በሁለት ምክንያት ከሁሉ የተሻለ እንደሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ያስተምረናል። በመጀመሪያ፥ እግዚአብሔር አዳምን ሲፈጥር የሰጠው አንዲት ሴትን እንጂ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ አይደለም። ሁለተኛ፥ ከአንድ በላይ

ሚስቶች በሚኖሩበት ቤተሰብ ውስጥ ብዙ ጊዜ በሚስቶቹና በልጆቻቸው መካከል በሚፈጠር ቅንኣት ምክንያት የማያቋርጥ ችግር ይከሰታል። በአዲስ ኪዳን ግን እግዚአብሔር በግልጽ ሕዝቡ አንድ ሚስት ብቻ እንዲኖራቸው አስተምሯል (1ኛ ጢሞ. 3:2÷12)።

እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ከአንድ ሚስት በላይ ማግባትን በቀጥታ በመቃወም ለምን አልተናገረም? ለዚህ ምክንያቱ «በየጊዜው የሚሆን መገለጥ» ወይም «የገለጣ እድገት» ተብሎ የሚጠራው ነገር ነው። እግዚአብሔር ስለ ማንነቱ ከሰዎችም ምን እንደሚፈልግ ሁሉንም ነገር በአንድ ጊዜ አልሰጠም። ነገር ግን በዘመናት ሁሉ እግዚአብሔር ራሱንና ፈቃዱን ቀስ በቀስ እየጨመረና እያደገ በሚሄድ እውቀት በትዕግሥት ገልጧል። በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር ትኩረት ሰጥቶ ይገልጠው የነበረው፡- ሊመለከት የሚገባው ብቸኛውና እውነተኛው አምላክ እርሱ ብቻ እንደሆነና ሕዝቡ ሌሎች አማልክትን እንዳያመልኩ ነበር። ቆይቶ በአዲስ ኪዳን እግዚአብሔር አስቀድሞ አንድ ወንድ ከአንዲት ሚስት ጋር ብቻ እንዲኖር ያወጣውን ዕቅድ ይበልጥ ግልጽ አደረገው (1ኛ ጢሞ. 3:2÷12)።

4ኛ ጥያቄ፡ የአሥራ ሁለቱን የያዕቆብ ልጆች ስም በቃልህ አጥና። ከያዕቆብ ታሪክ ልጆችን ስለማሳደግ የምንማረው ነገር ምንድን ነው?

ያዕቆብ በካራን እያለ የገጠመው ሁለተኛ አደጋ ከላባና ከቤተሰቡ ጋር የገጠመው ጠላትነት ነበር። እግዚአብሔር ያዕቆብን በቁሳቁሳዊ ነገር ስለባረከው ሀብታም ሆነ። ያዕቆብ እጅግ የተሳካለት ሰው ስለሆነ የሚስቶቹ ቤተሰቦች ቀኑበት። ላባም በያዕቆብ ድካም በመጠቀም ሊያጭበረብረው ሞክረ። በውጤቱም ያዕቆብ ላባን አጭበረበረው፤ የበለጡ ከብቶችንም አገኘ። በመጨረሻም ያዕቆብ ሕይወቱን ለማዳን መሸሽ ነበረበት። ላባም ያዕቆብን ሊይዘውና ሊገድለው ፈለገ። ዳሩ ግን ሁለቱ ሰዎች ከመገናኘታቸው በፊት ያዕቆብን እንዳይነካው እግዚአብሔር ላባን አስጠነቀቀው፤ (ዘፍጥ. 30:25-31:55)።

5. ያዕቆብና ቤተሰቡን ከሴኬማውያን በኩል አጋጥሞአቸው የነበረው አደጋ (ዘፍጥ. 34)፡- ያዕቆብ ወደ ከነዓን በተመለሰ ጊዜ ከከነዓን ወጣ ብላ በምትገኝ ሴኬም በምትባል ከተማ ይኖር ጀመር። የዚያች ከተማ መሪ የነበረው ሰው ልጅ የያዕቆብን ሴት ልጅ ደፈራት። በምላሹ የያዕቆብ ልጆች ሴኬማውያንን አታለሉአቸውና በከተማው

ውስጥ ያሉትን ወንዶች በሙሉ ገደሏቸው። ይህም የቀሩትን ከነፃናውያንን ቁጣ ሊያስከትል የሚችል በመሆኑ ያዕቆብን አደጋ ላይ ጣለው። በዚህ ጊዜ የእስራኤላውያን ቤተሰብ ቁጥር በጣም ጥቂት ነበር።

በዚህ ክፍል ውስጥ የሚገኙ ሌሎች አስፈላጊ እውነቶች፡ -

1. ያዕቆብ ከእግዚአብሔር መልአክ ጋር ታገለ፤ (ዘፍጥ. 32:22-31)። ያዕቆብ ከካራን ተመልሶ ከዔሳው ጋር ሊገናኝ ሲል በድንገት ከእግዚአብሔር መልአክ ጋር ተገናኘና ታገለ። ይህ መልአክ ባለፈው ሳምንት ያጠናነው ልዩ የእግዚአብሔር መልአክ ይመስላል። ለመጀመሪያ ጊዜ ያዕቆብ ከሥጋዊ በረከት ይልቅ መንፈሳዊ በረከትን ፈለገ። ለመጀመሪያ ጊዜ የበረከቱ ምንጭ የእርሱ ጥበብና ችሎታ ሳይሆን እግዚአብሔር መሆኑን አመነ። ከእግዚአብሔር ጋር የጀመረውን ይህን ግንኙነቱን ለማመልከት ስሙ «እስራኤል» ተብሎ ተለወጠ። እስራኤል ማለት «ከእግዚአብሔር ጋር የሚታገል» ማለት ነው። ይህ አዲስ ስም ቆይቶ የአይሁዳውያን ሁሉ መጠሪያ ሆነና ሕዝቡ እስራኤላውያን ተባሉ። ይህ ስም ለአይሁድ ሕዝብም የሚሰማማ ነው። ምክንያቱም በአሉታዊ መልኩ በታሪካቸው ሁሉ አይሁድ ከእግዚአብሔር ጋር የሚታገሉ፤ እግዚአብሔርን ለመከተልና ለመታዘዝ የማይፈልጉ በመሆናቸው ነው።

5ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የያዕቆብ ሕይወት ከአንተ የእምነት እርምጃ ጋር የሚመሳሰለው እንዴት ነው? ለ) ከያዕቆብ ታሪክ ስለመንፈሳዊ ነገሮች የምንማረው ምንድን ነው?

2. በአሪት ዘፍጥረት የአጻጻፍ ባሕርይ መሠረት፤ ሙሴ የተመረጠውን የአይሁድን ሕዝብ ታሪክ ከመቀጠሉ በፊት ያልተመረጡትን የሌሎቹን ሕዝቦች የትውልድ ታሪክ ይተነትናል። ሙሴ የይስሐቅን ታሪክ ከመናገሩ በፊት የእስማኤልን የትውልድ ታሪክ እንደሰጠ ቀደም ሲል ተመልክተናል፤ (ዘፍጥ. 25:12-18)። በዘፍጥ. 36 ደግሞ የይስሐቅ ሌላው ልጅ የሆነውን - የዔሳውን የትውልድ ታሪክ ይተነትናል። ከዚያም ቀጥሎ የዮሴፍን ታሪክ ይነግረናል።

3ኛ ቀን፡ - ዘፍጥረት 37-50 የዮሴፍ ታሪክ

የዚህ የአሪት ዘፍጥረት የመጨረሻ ክፍል ዓላማ የእስራኤል ሕዝብ የከነዓንን ምድር ይወርሱ ዘንድ ቃል የተገባቸው ሆነው ሳሉ፤ እንዴት ወደ ግብፅ እንደወረዱ ማሳየት ነው። ለአሪት ዘጸአትም በመግቢያነት የሚያገለግል ነው። ምክንያቱም አሪት ዘጸአት እስራኤላውያን በግብፅ 400 ዓመታት ከቆዩ በኋላ ወደ ተስፋይቱ ምድር ለመመለስ እንዴት እንደወጡ የሚያሳይ መጽሐፍ ነው። ታሪኩ የተፈጸመው በሙሴ ዘመን ገደማ ስለሆነ፤ ከሌሎቹ የእስራኤል አባቶች ታሪክ ይልቅ የዮሴፍን ታሪክ በዝርዝር ይነግረናል። በተጨማሪ ኃጢአታቸው የሚያስከትለውን ችግር ጨምሮ እግዚአብሔር በሕዝቡ ሕይወት የሚመጣውን ነገር ሁሉ እየተቆጣጠረ እንዴት ያለማቋረጥ እንደመራቸው እንመለከታለን።

6ኛ ጥያቄ፡ ዘፍጥ. 37-50 አንብብ። ሀ) ዮሴፍ ያያቸውንና የተረጎማቸውን ልዩ ልዩ ሕልሞች ዘርዝር። እያንዳንዳቸው እንዴት ተፈጸመ? ለ) ዮሴፍ በምሳሌነት ሊቀርብ የሚችል ታላቅ የእግዚአብሔር ሰው የሆነው እንዴት ነው? ሐ) በዮሴፍ ሕይወት ውስጥ የእግዚአብሔር ቁጥጥር የታየባቸውን መንገዶች ዘርዝር። መ) በስደት ውስጥ ይቅርታንና ትዕግሥትን ስለማሳየት ከዮሴፍ ሕይወት የምንማረው ነገር ምንድን ነው?

4ኛ ቀን፡ -

ከብዙ ዓመታት በፊት፤ እግዚአብሔር በሌላ ምድር መጻተኞች ሆነው እንደሚኖሩና ለ400 ዓመታት በባርነት እንደሚገዙ ለአብርሃም ተናግሮት ነበር (ዘፍጥ. 15:13)። በዮሴፍ ታሪክ ይህ ትንቢት መፈጸም ጀመረ። እግዚአብሔር የገባውን ቃል ኪዳንና የሰጠውን ተስፋ እኛ በምንፈልገው ፍጥነት ባይፈጽምም፤ ለሰጠው ተስፋና ቃል ኪዳን ግን ሁልጊዜ ታማኝ ነው።

1. ዮሴፍ ወደ ግብፅ የሄደበት ምክንያት (ዘፍጥ. 37)፡- ከዘፍጥረት ምዕራፍ 37 ጀምሮ የእግዚአብሔርን እጅ በሥራ ላይ እናያለን። እግዚአብሔር አንድ ዓይነት ትርጉም ያላቸውን ሁለት ሕልሞች ለዮሴፍ ሰጠው። በመጀመሪያ፤ የወንድሞቹ ነዶዎች ለእርሱ ሲሰግዱ ያያል። በሁለተኛው ሕልም ደግሞ ፀሐይ፤ ጨረቃና አሥራ አንዱ ከዋክብት ለእርሱ ሲሰግዱለት አየ። ይህ ሕልም በወንድሞቹ ላይ ገዥ

እንደሚሆንና እነርሱም እንደሚሰግዱለት ማለትም እንደ መሪያቸው ተቆጥሮ እንደሚያከብሩት የተሰጠ ትንቢት ነበር። ይህም ትንቢት ከብዙ ዓመታት በኋላ የሴፍ የግብፅ ጠቅላይ ሚኒስትር ሆኖ ወንድሞቹ ምግብ ፍለጋ ወደ እርሱ በመጡ ጊዜ ተፈጸመ።

2. ትዕማር የይሁዳን ዘር አዳነች (ዘፍጥ. 38)፡- በየሴፍ ታሪክ አጋማሽ ላይ በሌሎች ወንድሞቹ በተለይም በይሁዳ ሕይወት ኃጢአትና ክፋት መኖሩን የሚያሳይ አሳዛኝ ታሪክ እንመለከታለን። የይሁዳ ትልቁ ልጅ ዔር ትዕማር የምትባል ከነዓናዊት አገባ፤ ነገር ግን አንድም ልጅ ሳይወልድ ሞተ። በዚያ ዘመን በነበረው ወግ መሠረት ይሁዳ የሚቀጥለውን ልጁን አውናንን ከትዕማር ጋር ማጋባት ነበረበት። በባሕሉ መሠረት የሚወለደው የመጀመሪያ ልጅ የሚቹ ወንድም የዔር እንደሆነ ይቆጠር ነበር። የቀሩት ልጆች ደግሞ የአውናን ይሆኑ ነበር። የመጀመሪያው ልጅም የብኩርናን መብት ያገኝ ነበር። በሞተውም ልጅ ምትክ ከአያቱ ርስት ይወርስ ነበር። ይህ ማለት ይሁዳ ለበኩር ልጁ ያወርሰው የነበረው ነገር የመጀመሪያ ልጁ ከሞተ በኋላ የሚተላለፈው ለሁለተኛ ልጁ ሳይሆን ከትዕማር ለተወለደው ለልጅ ልጁ ይሆናል ማለት ነው። አውናን በእግዚአብሔር ላይ ኃጢአት ስላደረገ እግዚአብሔር ቀሠፈው። ባሕሉን ለማክበርና ለወንድሙ ልጅ ለማሳደግ ያልፈለገ ይመስላል። ምናልባት ምንም ልጅ ባይወልዱ በሞተው ወንድሙ ምትክ የብኩርናን መብት እንደሚወርስ ሳይገምት አልቀረም። አውናን ከሞተ በኋላ ይሁዳ በባሕሉ መሠረት ሦስተኛ ልጁን ለትዕማር ለመዳር ፈቃደኛ ሳይሆን ቀረ። ግዴታውን ለእርሷና ለመጀመሪያ ልጁ ሳይፈጽም ቀረ፤ ስለዚህ እርሷና ልጆችዋ የብኩርና መብት ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይሁዳን አታለለችው። ራሷን ሴተኛ አዳሪ አስመስላ በማቅረብ አማችዋ የሆነው ይሁዳ ከእርሷ ጋር እንዲተኛ አደረገችው። ከእርሱም ፋሬስና ዛሬ ብላ የጠራቻቸውን መንታ ልጆች ወለደች። ይህን በማድረግዋ የይሁዳን ዘር ከመጥፋት አዳነች። የብኩርናን መብትም በቤተሰቧ በማስቀረት ልጇ ለይሁዳ የተሰጠውን የተስፋ ቃል ወራሽ እንዲሆን አደረገች። የሚያስደንቀው ነገር ንጉሡ ዳዊትና ዳዊት ልጅ ተብሎ የሚጠራው የኢየሱስ ክርስቶስ ዘር የመጣው ከትዕማር ልጅ ከፋሬስ መሆኑ ነው (ማቴ. 1:3)።

3. እግዚአብሔር የሴፍን በግብፅ ጠብቆ አከበረው (ዘፍጥ. 38-40)።

ሀ. እግዚአብሔር የሴፍን በጲጥፋራ ቤት አከበረው፡- የሴፍ በዚህ ሰው ቤት ባሪያ ቢሆንም፤ ከእግዚአብሔር ምርጥ ሕዝቦች አንዱ ነበር። እስራኤላውያንን ከራብ በማዳን የተሰጣቸው ቃል ኪዳን ከፍጻሜ እንዲደርስ ለማድረግ በእግዚአብሔር የተመረጠው ሰው የሴፍ ነበር። ስለዚህ እግዚአብሔር የሴፍን አከበረውና በግብፅ ውስጥ ባለውና መሪ በነበረው በጲጥፋራ ቤት አገልጋዮች ሁሉ አለቃ እንዲሆን አደረገ። ከጲጥፋራ ሚስት ጋር ዝሙት ፈጽሞ ሕይወቱ ሁሉ እንዲበላሽና እንዲጠፋ ለማድረግ ሰይጣን ሞከረ። የሴፍ ግን በዚህ መንገድ እግዚአብሔርንና ጲጥፋራን ላለማሰደብ ወስኖ የሰይጣንን ሙከራ ተቃወመ።

7ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ለየሴፍ ከጲጥፋራ ሚስት ጋር ዝሙት መፈጸም በጣም ቀላል የነበረው ለምንድን ነው? ለ) በዚህ ዘመን ብዙ ክርስቲያኖች በዚህ ኃጢአት የሚወድቁት ለምንድን ነው? ሐ) ይህንን ፈተና ስለማሸነፍ ከየሴፍ ሕይወት የምንማረው ነገር ምንድን ነው?

ለ) እግዚአብሔር የሴፍን በወኅኒ ቤት አከበረው፡- ምንም ጥፋት ያልነበረበት ንጹሕ የነበረው የሴፍ ወደ ወኅኒ ቤት ከገባ በኋላ በዚያ ለብዙ ዓመታት ቆየ። እግዚአብሔር በዚያም ቢሆን ሞገስን ሰጠውና በወኅኒ ቤቱ የእስረኞች አለቃ አደረገው።

የወኅኒ ቤቱ የእስረኞች አለቃ ስለነበር እዚያ ታስረው ከነበሩት ከፈርዖን ጠጅ አሳላፊና የእንጀራ አበዛ ጋር ለመገናኘት ቻለ። እነዚህ ሁለት ሰዎች በግብፅ ቤተ መንግሥት ውስጥ ከፍተኛ ባለሥልጣኖች ነበሩ። ጠጅ አሳላፊው ንጉሡ ወይን ጠጅ ከመጣጣቱ በፊት የሚቀምስለት ሰው ነበር። ይህም ንጉሡን ማንም ሰው በመርዝ ሊገድለው እንዳይችል የተደረገ ዘዴ ነበር። ብዙውን ጊዜ የጠጅ አሳላፊው የንጉሡ ምሥጢረኛና የቅርብ ጓደኛ ነበር። የእንጀራ አበዛውም ንጉሡ ለሚበላቸው ነገሮች ሁሉ ኃላፊነት ስለ ነበረበት በጣም ከፍተኛ ስፍራ የነበረው ሰው ነው። እነዚህ ሁለት ሰዎች በእስር ቤት በነበሩ ጊዜ የሴፍ ሊተረጉምላቸው የቻለውን ሁለት ሕልሞች አዩ። የጠጅ አሳላፊው ሕልም ትርጓሜ ንጉሡን ያገለግልበት ወደነበረው ወደ ቀድሞ ሥፍራው መመለሱ ነበር። የእንጀራ አበዛው ሕልም ትርጓሜ ደግሞ የንጉሡን ምሥጢር ስላባከነ በስቅላት እንደሚገደል ነበር። እነዚህ ሕልሞች በኋላ የፈርዖንን ሕልም ለመተርጎም

ወደ ቤተ መንግሥት እንዲጠራ ያደረጉት ስለነበሩ በጣም ጠቃሚ ሕልሞች ነበሩ።

4. እግዚአብሔር የሴፍን በፈርዖን ፊት አከበረውና ጠቅላይ ሚኒስትር አደረገው (ዘፍጥ. 40-45)።

የሴፍ የፈርዖንን ሕልም ከተረጎመ በኋላ እስከ ጠቅላይ ሚኒስትርነት ማዕረግ እንደደረሰ ይታወቃል። እግዚአብሔር በየሴፍ በኩል ለፈርዖን ሰባት የጥጋብና ሰባት የረሃብ ዓመታት እንደሚመጡ በሕልሙ አሳወቀው። የሴፍ ጠቅላይ ሚኒስትር እንደመሆኑ መጠን ለረሀቡ ጊዜ የሚሆነውን እህል በጥጋቡ ጊዜ አዘጋጀ።

እግዚአብሔር የሴፍን ያን ወደ መሰለ ከፍተኛ የሥልጣን ቦታ ያመጣው ለምንድን ነው? ሀ. የግብፅን ሕዝብ ከራብ ለማዳን፤

ለ. የተመረጠውን የእስራኤልን ሕዝብ ከራብ ለማዳንና፤

ሐ. ለአብርሃም የገባውን የተስፋ ቃል ለመፈጸም ይችል ዘንድ የእስራኤልን ሕዝብ ወደ ግብፅ ለማምጣት ነው።

8ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እግዚአብሔር ዕቅዱን ለመፈጸም ሲል የሴፍን በዚህ ዓይነት ካከበረው፤ ዛሬም ለእኛ እንዴት እንደሚሠራ ይህ ምን ያስተምረናል? ለ) እግዚአብሔር በየሴፍ ሕይወት እንዳደረገው በአንተ ወይም በሌላው ክርስቲያን ሕይወት ያደረገውን ተመሳሳይ ነገር የሚገልጹ ምሳሌዎችን ዘርዝር።

የሴፍ ለባርነት የሸጡትን ወንድሞቹን ለመፈተን በአስቸጋሪ ሁኔታ ውስጥ እንዲያልፉ አደረጋቸው። እርሱን ለባርነት ስለሸጡበት ኃጢአት በእርግጥ መፀፀታቸውን ማየት ፈለገ። ይሁዳ ራሱን በብንያም ምትክ ለመስጠት የተዘጋጀ መሆኑንና ወንድሞቹም እንደዚያ የተቀጡበት ምክንያት እግዚአብሔር ራሱ ስለቀጣቸው እንደሆነ መቀበላቸውን ሲያይ ከኃጢአታቸው በእርግጥ መመለሳቸውን አወቀ። ከዚያ በኋላ ራሱን ገለጠላቸው።

9ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የሴፍ ወንድሞቹ እንደተለወጡና በእርግጥ ከኃጢአታቸው እንደተመለሱ ማወቅ ለምን አስፈለገው? ለ) ክርስቲያኖች በእውነት ከኃጢአታቸው መመለሳቸውን በምን እናውቃለን?

5. የያዕቆብ ትውልድና ትንሹ የእስራኤል ጎሳ ወደ ግብፅ መውረድ (ዘፍጥ. 46-50)።

የሴፍ ጠቅላይ ሚኒስትር ከሆነ በኋላ ቤተሰቡ ወደ ግብፅ መጥተው እንዲኖሩ አደረገ። የእስራኤል ሕዝብ አባት የሆነው ያዕቆብም ወደ ግብፅ ወረደ። የየሴፍን ልጆች ጨምሮ ወደ ግብፅ የመጡት እስራኤላውያን ጠቅላላ ቁጥር 70 ነበር። ከ400 ዓመታት በኋላ 70 የነበረው የእስራኤላውያን ቁጥር 2 ሚሊዮን ደርሶ ነበር።

ያዕቆብ ከመሞቱ በፊት ለልጆቹ ለእያንዳንዳቸው በረከቱን አስተላለፈ። እነዚህ በረከቶች የትንቢት መልክ ሲኖራቸው የተሰጡትም በቀጥታ ከእግዚአብሔር እንደመጡ ተደርገው ነበር። የያዕቆብ በረከቶችና ትንቢቶች የእግዚአብሔር ቃል ነበሩ፤ እግዚአብሔርም ፈጸማቸው።

ሀ) ያዕቆብ የየሴፍን ሁለት ልጆች ኤፍሬምና ምናሴን ባረካቸው (ዘፍጥ. 48)። ይህንን በማድረግ ያዕቆብ የበኩር ልጅን መብት ለየሴፍና ለልጆቹ ሰጠ። ደግሞም የብኩርናን መብት ከየሴፍ ልጆች ለታናሹ ለኤፍሬም ሰጠ። እግዚአብሔር የርስቱን ዕጥፍ ለየሴፍ ሁለት ልጆች ለኤፍሬምና ለምናሴ ስለሰጠ፤ በእስራኤል ሕዝብ ዘንድ የሴፍ የሚባል ነገድ አልነበረም። ይልቁንም በእርሱ ቦታ ኤፍሬምና ምናሴ የሚባሉ ሁለት ነገዶች ነበሩ።

ለ. ለአሥራ ሁለቱ ልጆች የተሰጠ በረከት (ዘፍጥ. 49)

የተባረከው ነገድ	በረከትና ትንቢት	እርግጥን
ርቢል -	በኩር ልጅ የለም	ከያዕቆብ ቁባት ጋር ስላመነዘረና ኃጢአት ስላደረገ በረከቱን አጣ
ስምያን -	የለም	ሴኪግውያንን በግታለላቸው በረከትን አጡ። የራሳቸው ርስት ሳይኖራቸው በእስራኤል ነገዶች መካከል ተበተኑ።
ሌዊ -	የለም	ሴኪግውያንን በግታለላቸው በረከትን አጡ። የራሳቸው ርስት ሳይኖራቸው በእስራኤል ነገዶች መካከል ተበተኑ።
ይሁዳ -	በወንድሞቹ ላይ የመገንሥ መብት ተሰጠው፤ ከእርሱም የመጨረሻ ንጉሥ ይወጣል	የለም

ዛብሉን	በባሕር ዳርቻ ይኖራል	የለም
ይሳቡር	በብላጥግና ምድር	የለም
	ይኖራል ነገር ግን	
	የሌሎች ባሪያ ይሆናል	
ዳን	ለሕዝቡ ቅን ፍርድን	የለም
	ያደርጋል	
	ብርቱ ጠላቶችን ይጽፋል	
ጋድ	ከጠላቶቹ ጋር ጦርነት	የለም
	ይኖርበታል	
	ነገር ግን ድል ይነሣል	
አቤር	ለም ምድር ይኖረዋል	የለም
ንፍታሌም	እንደ አጋዘን ነፃ ሆኖ ይኖራል	የለም
ዮሴፍ	ፍራያማና በጠላቶቹ ላይ	የለም
	ባለ ድል ይሆናል	
ብንያም	በጦርነት ጋይለኛ ይሆናል	የለም
	ጠላቶቹንም ድል ይነሣል	

ከዚህ ሠንጠረዥ እንደምንመለከተው ያዕቆብ ልጆቹን እያንዳንዳቸውን ባረካቸው፤ ትንቢትም ተናገረላቸው። ነገር ግን ሦስቱ ልጆቹ ለልዩ ቅጣት ተለዩ። እነዚህም በኩሩ ሮቤል፣ ስምዖንና ሌዊ ናቸው። ሦስቱም የብኩርና መብት አጡ። ሮቤል የአባቱን መኝታ ደፈረ። ይህም በጥንት ባሕል ታላቁ ልጅ የአባቱን ርስት ለመውሰድ መፈለጉን የሚያሳይ ነበር። (ሮቤል አባቱ እስኪሞት ድረስ መጠበቅ አቅቶት ቁባቶቹን ወስዶ ከእነርሱ ጋር በመተኛት የቤቱ ራስ መሆኑን አወጀ)። ከዚህ የተነሣ ያዕቆብ ከሮቤል ላይ የበኩር መብት ወስደበት። ስምዖንና ሌዊ ከነፃናውያን እኅታቸውን በመድፈራቸው የበቀል ሤራ ይወጥኑ ነበሩ። ይህ ዓመፅ የእስራኤል ሕዝብ መሪዎች ለመሆን የነበራቸውን ዕድል አከሸፈባቸው። አብዛኛው በረከት የተላለፈው ለዮሴፍ ቢሆንም የብኩርና መብትና መሪነት ግን ለይሁዳ ተሰጠ። ይሁዳ አራተኛው ልጅ ሲሆን የነገሥታት አባት ሆነ። የያዕቆብ ሦስት ትላልቅ ልጆች እርግማንን እንጂ በረከትን አልተቀበሉም፤ ነገር ግን ዮሴፍና ይሁዳ በረከትን ከተቀበሉ ከያዕቆብ ልጆች ከፍተኛ ድርሻ ተቀብሎአል። በእስራኤል ታሪክ ውስጥ ይህ አስፈላጊ ነበር፤ ምክንያቱም ቢባል በዮሴፍ ልጅ - በኤፍሬም ነገድና

በይሁዳ ነገድ መካከል የእስራኤል ነገዶች መሪ ለመሆን ሲባል ብዙ ጊዜ ትግል ይካሄድ ነበር።

10ኛ ጥያቄ፡ በመጨረሻ የኃጢአት ቅጣት የማይቀር ስለመሆኑ እነዚህ ታሪኮች ምን ያስተምሩናል?

6. ያዕቆብ በከነዓን ተቀበረ።

ይህ ዋጋ የሌለው ታሪክ ይምሰል እንጂ ሆኖም ግን የሚመስለው ግብፅ የአይሁድ ምድር እንዳልሆነች የሚያሳይ ስለሆነ በጣም አስፈላጊ ነው። በግብፅ መኖር የሚያስፈልጋቸው ለጥቂት ጊዜ ብቻ ነበር። በመጨረሻ የሚመለሱባት ከነዓን ምንጊዜም አገራቸው ነበረች። የያዕቆብ ሬሣ ለቀብር ወደ ከነዓን ተወሰደ። ቆየት ብሎ የዮሴፍ ሬሣም ለቀብር ወደ ከነዓን ተወሰደ፤ (ኢያ. 24:32)።

አዲስ ኪዳን ይህንን ባይናገርም እንኳ ብዙ ምሁራን የዮሴፍ የክርስቶስ አምሳል አድርገው ያቀርቡታል። ሁለቱም ተሸጠዋል። የዮሴፍ ለባርነት ሲሸጥ፤ ኢየሱስ ደግሞ ከደቀ መዛሙርቱ በአንዱ ተሸጠ (አልፎ ተሰጠ)። ስለ የዮሴፍ በግልጽ የተጠቀሰ ኃጢአት የለም። ኢየሱስም ያለ ኃጢአት ነበር። እግዚአብሔር ኢየሱስንም የዮሴፍንም ሌሎችን ለማዳን ተጠቀመባቸው። እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ለማዳን የዮሴፍን ተጠቀመበት። ኢየሱስን ደግሞ በእርሱ የሚያምኑትን ሁሉ ለማዳን ተጠቀመበት።

11ኛ ጥያቄ፡ ከአሪት ዘፍጥረት ጥናት ስለ እግዚአብሔርና ስለ ሰው ምን መማር ይቻላል?

በአሪት ዘፍጥረት በግልጽ የተጠቀሱ የእምነት ትምህርቶች

1. እግዚአብሔር፡-

በአሪት ዘፍጥረት ውስጥ የእግዚአብሔርን ማንነት ለመረዳት የሚያስችሉን አምስት ዋና ዋና ሥዕላዊ መግለጫዎችን እናገኛለን። እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን ለእኛ የሰጠበት አንዱ ዋና ምክንያት እርሱ ማን እንደሆነ ሊገልጥልንና ከእኛ ምን እንደሚፈልግ ለማስረዳት መሆኑን ልብ በል። የእግዚአብሔርን ማንነት ለማወቅ የምንችለው፤ እርሱ ምን እንደሚመስል እኛ በምናስበው መንገድ ሳይሆን፤ እርሱ ከሚነግረን ነገር ነው።

ሀ. እግዚአብሔር የዓለም ሁሉ ታላቅ ፈጣሪ ነው። አንድ ቃል በመናገር ብቻ ፍጥረታትን ሁሉ እንዲሁም ሰውን ጨምሮ ፈጠረ።

ለ. እግዚአብሔር ቃል ኪዳን አድራጊ አምላክ ነው። እግዚአብሔር ከእንግዲህ ምድርን በውኃ እንዳያጠፋት ከኖኅ ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ተመልክተናል። በኋላም ከአብርሃምና ከዝርያዎቹ ጋር ቃል ኪዳን ገብቶአል። ይህ ቃል ኪዳን እግዚአብሔር ከአይሁድ ጋር ላለው ልዩ ኅብረት መሠረት ነው። አሕዛብ የተባረኩት በዚህ ቃል ኪዳን መሠረት ነው። እግዚአብሔር ምንም ቅድመ ሁኔታ የሌለበትን ቃል ኪዳን አንድ ጊዜ ከገባ፣ ሕዝቡ ባይታዘዙትና ቢያምፁበትም እንኳ ያንን ቃል ኪዳን ለመፈጸም ይተጋል።

ሐ. እግዚአብሔር በኃጢአት ላይ ይፈርዳል። እግዚአብሔር ቅዱስና ጻድቅ ነው፤ ስለዚህ ኃጢአትን ሳይቀጣ አይተውም። በአዳምና በሔዋን፣ በቃየን፣ በኖኅ ዘመን በነበሩ ሰዎች፣ የባቢሎንን ግንብ ለመሥራት በሞከሩ ሰዎች ላይ እንደፈረደ ሁሉ ዛሬም በኃጢአት ውስጥ በሚኖሩ ሰዎች ላይ ለመፍረድ ቃል ገብቷል።

መ. እግዚአብሔር ኃጢአተኞችንም ይምራል፡- እግዚአብሔር ለኃጢአተኞች የሚገባቸውን ቅጣት በሙሉ ሰጥቶ አያውቅም። እርሱ መሐሪ ነው። አዳምና ሔዋን ኃጢአት ካደረጉ በኋላ እግዚአብሔር ፈለጋቸው። ብዙ ምሁራን እግዚአብሔር የእንስሳ ቆዳ ባለበሳቸው ጊዜ ስለ ኃጢአታቸው የመጀመሪያውን መሥዋዕት እንዳቀረበ ያምናሉ። ከኤድን ገነትም ያስወጣቸው የሕይወትን ዛፍ እንዳይበሉና ለዘላለም በኃጢአተኝነት እንዳይኖሩ ብሎ ነው። ይህን የመሰለ ምሕረት የሚገባቸው ባይሆኑም እንኳ ሎጥን ከሰዶም፣ ያዕቆብን ከላባና ከዔሳው እጅ አዳነ። እግዚአብሔር ከአሕዛብ ሁሉ መካከል በመረጠው ጊዜ አብርሃም እንኳ ራሱ ጣዖት አምላኪ ነበር።

ሠ. እግዚአብሔር በምድር ላይ የሚፈጸሙ ድርጊቶችን ሁሉ ይቆጣጠራል። ዓለምን የፈጠረው እርሱ ነው። እግዚአብሔር የጥፋትን ውኃ ላከ። ቋንቋቸውንም በመደበላለቅ ሰዎችን በምድር ላይ በተናቸው። የተመረጡት ሕዝቡን እንዳይጎዱ ወይም ዕቅዱን እንዳያበላሹ የነገሥታትን ሥራ ይቆጣጠራል። እግዚአብሔር ብልጥግናና ድርቅን የመሳሰለውንም ነገር ወደ ምድር ይልካል።

12ኛ ጥያቄ፡ ዛሬ እነዚህን የእግዚአብሔር ባሕርያት በሕይወታችን የምናየው እንዴት ነው?

ሙሴ የእግዚአብሔርን ባሕርያት ከሚገልጽባቸው መንገዶች አንዱ በአሪት ዘፍጥረት ውስጥ በጠቀሳቸው በርካታ የእግዚአብሔር ስሞች ነው። አይሁድ ስለ እግዚአብሔር «ስም» በሚነጋገሩበት ጊዜ የሚያተኩሩት በእግዚአብሔር ውጫዊ ስም ላይ ሳይሆን በእግዚአብሔር ባሕርይ ላይ ነበር። ስሙ እግዚአብሔር በእርግጥ ማን እንደሆነ ይገልጥ ነበር። ስለዚህ ሰዎች «የእግዚአብሔርን ስም እናመስግን» ሲሉ «እግዚአብሔርን እናመስግን» ማለታቸው ነበር።

እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ይጠራባቸው ከነበሩት ስሞች አንዳንዶቹና ትርጉማቸው ቀጥሎ ቀርቦአል።

የእግዚአብሔር ስም	የስሙ ትርጉም
ኤል (ዘፍጥ. 35:7)	የእግዚአብሔር መሠረታዊ ስሙ ሲሆን በእግዚአብሔር ኃይል ላይ የተኩራል
ኤሉሂም (ዘፍጥ. 1:1)	እግዚአብሔር ፈጣሪና ገዥ፤ ኃይልን የተሞላ ገርግዊ ነው።
በብሉይ ኪዳን በጣም ከታወቁት የእግዚአብሔር ስሞች አንዱ ነው።	
ኤል ኤልዩን (ዘፍጥ. 14:18)	እግዚአብሔር ከሁሉ በላይ ወይም ከግንም ጋር መወዳደር የግደችል በእግልነት ሁሉ ላይ አምላክ ነው።
ኤል ሻዳይ (ዘፍጥ. 17:1)	እግዚአብሔር ሁሉን ቻይ፤ ሉዓላዊ ገዥ
ኤልሮኢ (ዘፍ. 16:13)	እግዚአብሔር ሁሉን ያያል ከእርሱ የተሰወረ ነገር የለም
ያህዌ (ጸሆሻ) (ዘፍጥ. 2:4)	ልዩና ከሁሉም የበለጠ የተከበረ አይሁዳዊ ስም፤
በብሉይ ኪዳን ከሚታወቁት የእግዚአብሔር ስሞች አንዱ ነው።	ለእግዚአብሔር የተሰጠ ስም ሲሆን ፍፁም ታማኝነቱንና የቃል ኪዳን አምላክነቱን ያሳያል። የእግዚአብሔርን የምሕረት፤ የጸጋ የፍቅር ባሕርይ ያካትታል።
ያህዌ ይርኤ (ዘፍጥ. 22:14)	በእግዚአብሔር ተራራ ይታያል ግለት እግዚአብሔር ያዘጋጃል።
አዶናይ (ዘፍጥ. 15:2:8)	እግዚአብሔርን በግል ለማምለክ የሚውል ስም፤ የእግዚአብሔር ጌትነት፤ ታላቅ ባለ ገርግ አምላክ።
አቢር ይስራኤል (ዘፍጥ. 49:24)	እግዚአብሔር፤ የእስራኤል ኃያል።

13ኛ ጥያቄ፡ አምልኮ፡ እግዚአብሔር ሰላደረገው ነገር ብቻ ሳይሆን፡ ስለ ማንነቱም ማመስገን ማለት ነው። ከላይ የተዘረዘሩትን ስሞች በመጠቀም ስለማንነቱ እግዚአብሔርን በጸሎት አመስግነው።

2. የሰው ልጅ፡-

የሰው ልጅ የእግዚአብሔር ፍጥረት ቁንጮ መሆኑን አሪት ዘፍጥረት ያሳየናል። የሰው ልጅ በመጨረሻ የተፈጠረ ብቻ ሳይሆን፡ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረም ነው። ይህ አምሳል የሰው ልጅ በኃጢአት በመውደቁ ምክንያት እጅግ የተበላሸ ቢሆንም፡ ሙሉ ለሙሉ አልጠፋም። አሁንም የተፈጠርነው በእግዚአብሔር አምሳል ነው፤ ስለዚህ ይህ የሚያሳየው የሰው ልጅ የማያምን እንኳ ቢሆን፡ በእግዚአብሔር ዘንድ ታላቅ ዋጋ እንዳለውና በእኛም ዘንድ ይህ መታወቅ ያለበት እንደሆነ ነው።

እግዚአብሔር ለሰው ትክክለኛ የሆነውንና ያልሆነውን (ማለት ኃጢአትን የማድረግ፡ ያለማድረግ መብት) የመምረጥ ፈቃድ ሰጥቶታል። ሰው የመሆን አንዱ ክፍል የመምረጥ መብት ነው። ስለዚህ ሰው እግዚአብሔርን ለመታዘዝ ወይም ላለመታዘዝ የመምረጥ ፈቃድ አለው። ሰው ምርጫውን መቆጣጠር ቢችልም ውሳኔው የሚያስከትላቸውን ነገሮች ግን መቆጣጠር አይችልም። ለእግዚአብሔር መታዘዝ በረከትን ያስገኛል፤ ለእግዚአብሔር አለመታዘዝ ደግሞ ፍርድን ያስከትላል። የሰው ልጅ ብዙ ጊዜ የሚያሳየው ባሕርይ አለመታዘዝ እንደሆነ አሪት ዘፍጥረት ያሳያል። የሰው ልጅ የእግዚአብሔር ፍጡር ቢሆንም፡ እግዚአብሔር በእርሱ ላይ ያለውን የአገዛዝ መብት ግን አልተቀበለም። ለእግዚአብሔር ላለመታዘዝ የመረጡ ሰዎች፡ የውሳኔያቸው ውጤት የሆነውን የእግዚአብሔርን ቅጣት እንደሚቀበሉ የተረጋገጠ ነው። አንድ ሰው እግዚአብሔርን መታዘዝ ከመረጠ፡ እርሱ ያከብረዋል።

14ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በአሪት ዘፍጥረት ውስጥ ይህ ጉዳይ የታየው እንዴት ነው? ለ) ዛሬስ በሕይወታችን የምናየው እንዴት ነው?

ሰዎች ሁሉ ከትንሹ ጀምሮ እስከ ትልቁ፡ በአፍሪካ ከሚኖሩት ጀምሮ በአውሮፓ እስካሉት፡ በጣም ከተማሩት ጀምሮ እጅግ ኋላቀር እስከሆኑት ድረስ ያሉት ሁሉ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠሩ ናቸው። በዚህ መሠረት ነው ክርስቲያኖች በግልጽ ዘረኝነትን፡ ባርያ ፍንገላንና ፅንሰ ማስወረድን ስሕተት ነው የሚሉት። የሰው ልጅ ሁሉ አንድ ነው። የሰው

ልጆች መጀመሪያ ከአንድ ሰው - ከአዳም፤ በኋላም ከኖኅ ተገኙ። የሰው ልጅ ከየትኛውም ዘር ይሁን፤ የትም ይኮር፤ ምንም ያህል ይማር፤ ጾታው ምንም ይሁን የእግዚአብሔር አምላል ነው። ማንኛውም የጎሰኝነትና የዘረኝነት አመለካከታችን የትዕቢታችንና የኃጢአታችን ውጤት ሲሆን፤ ሁላችንም አንድ እንደሆንን የሚናገረውን የአሪት ዘፍጥረትን ትምህርት የሚቃረን ነው።

የቤተ ክርስቲያናችን አባሎች ጎሰኝነትን የመቃወም አቋም እንዲኖራቸው ይህንን ትምህርት እንዴት እንጠቀምበታለን? በኢትዮጵያ ውስጥ በዘረኝነት ወይም በጎሰኝነት ላይ የተመሰረተ ጥላቻ እንዴት ይታያል? ክርስቲያኖች እንደመሆናችን መጠን ይህንን ለመቃወም ምን ማድረግ አለብን?

3. ኃጢአት፡-

ሰዎች ፈጣሪያቸው በሆነው በእግዚአብሔር ሕግ ላይ የማመፃቸው ውጤት ኃጢአት ነው። ይህም በመጨረሻ ሥጋዊ ሞትን ያመጣል። ደግሞም የነፍስ ግድያን፤ የቤተሰብ አባላት መለያየትን፤ ዘረፋን፤ ስርቆትን፤ ሴትን አስገድዶ መድፈርን ወዘተ. ያስከትላል። አዳምና ሔዋን የሠሩት የመጀመሪያው ኃጢአት እጅግ አጥፊ የሆኑ ውጤቶች ነበሩት። በእግዚአብሔርና በሰው፤ በባልና በሚስት መካከል ጠላትነትን አመጣ። ሴትና የመውለድ ችሎታዋ፤ ወንድና ለቤተሰቡ ምግብ የማቅረብ አስፈላጊነት ሁሉ በአሉታዊ ተጽዕኖ ሥር ወደቁ። የሰው ልጅ ሁልጊዜ ከኃጢአት ጋር ይታገል ዘንድ የአዳምና የሔዋን የኃጢአት ባሕርይ ለልጆቻቸው ሁሉ ተላለፈ።

4. ቃል ኪዳን፡-

በእግዚአብሔርና በሰው መካከል የሚደረግ ስምምነት ቃል ኪዳን ይባላል። ከሰው ጋር ቃል ኪዳን ለማድረግ ጀማሪ ሊሆን የሚችለው እግዚአብሔር እንጂ ሰው ስላይደለ ቃል ኪዳን የእግዚአብሔር ጾጋ ምልክት ነው። አንዳንድ ጊዜ ከእርሱ ጋር የቃል ኪዳን ተካፋይ ለሆኑ ሰዎች መመዘኛ ቢያበጅም፤ ብዙ ጊዜ እግዚአብሔር ቃል ኪዳን የሚያደርገው ስምንም ቅድመ ሁኔታ ላይ ሳይመሠረት ነው። በታማኝነቱ ላይ የተመሠረተው ተስፋው እርሱ የመረጣቸውን ሰዎች

ይመለከታል፤ ስለዚህ የቃል ኪዳን አካል የሆኑትን ሁሉ ይቅር በማለት በሕይወታቸው ፈቃዱን ለመፈጸም ያተጋል።

15ኛ ጥያቄ፡ እነዚህ አራቱም የሃይማኖት ትምህርቶች እያንዳንዳቸው ከእግዚአብሔር ጋር ስላለን ግንኙነት ምን ያስተምሩናል?

በአሪት ዘፍጥረት ውስጥ ስለ ክርስቶስ የተነገሩ ትንቢቶችና ተምሳሌቶች፡- በአሪት ዘፍጥረት ውስጥ ስለ ጌታ ኢየሱስ የተነገሩ በርካታ ትንቢቶችና ተምሳሌቶች አሉ።

1. አዳም፡- አዳም የመጀመሪያው ሰው እንደመሆኑ መጠን ከእርሱ ለመጡት የሰው ልጆች ሁሉ ራስና ተወካይ ነው። ኢየሱስም በእምነት የእግዚአብሔር ልጆች ለሆኑትና ለሚሆኑት ሁሉ ራስና ተወካይ ነው (ሮሜ 5: 12-19 ተመልከት)።
2. ዘፍጥ. 3: 15፡- ይህ የመጀመሪያው የመጽሐፍ ቅዱስ ትንቢት ነው። በሰይጣንና «በሴቲቱ ዘር» መካከል ስለሚኖረው ጦርነት ይተነብያል። ያ ዘር ማን ነው? በብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ሕዝብ የሆኑትን እስራኤላውያንን ዛሬ ደግሞ ቤተ ክርስቲያንን ያመለክታል (ሮሜ 16: 20)። ከሁሉም ይልቅ ከሴት (ከማርያም) የተወለደውን ኢየሱስ ክርስቶስን ያመለክታል። ሰይጣን «ሰኮናውን ይቀጠቅጣል»። ይህም ሰይጣን ያነሣውን የኢየሱስ ክርቶስን የመስቀል ሞት የሚያመለክት ነው፤ ነገር ግን ኢየሱስ ራሱን ይቀጠቅጠዋል። ይህም የሰይጣንን መሸነፍና ሙሉ በሙሉ መጥፋት የሚያመለክት ነው (ራእ. 20: 1-10 ተመልከት)።
3. እግዚአብሔር እንስሳት ለኃጢአት መሥዋዕት የሚሆኑበትን ተግባር ጀመረ (ዘፍጥ. 3: 21)። ይህም ኢየሱስ ክርስቶስ በመጨረሻ ስለ ዓለም ኃጢአት ሊከፍለው ያለውን መሥዋዕትነት የሚያሳይ ነው፤ (ዕብ. 9: 27-28)።
4. የኖኅ መርከብ፡- በመርከቡ ውስጥ የነበሩት ሁሉ እግዚአብሔር በጥፋት ውኃ አማካይነት ካመጣው ፍርድ እንደዳኑ ሁሉ በክርስቶስ ኢየሱስ ያሉት ደግሞ በመጨረሻው ቀን ለማያምኑ ሰዎች ከተጠበቀው ፍርድ ይድናሉ፤ (1ኛ ዲጥ. 3: 20-21)።

5. መልክ ጸዴቅ፡- መልክ ጸዴቅ፡ ሊቀ ካህንና ንጉሥ እንደ ነበር ሁሉ፡ ኢየሱስ ክርስቶስም ሊቀ ካህንና ንጉሥ ነው፤ (ዘፍጥ. 14፡18-20፤ ዕብ. 6፡20፤ 7)።

6. ይስሐቅ፡- ይስሐቅ ብቸኛው (ልዩ) የአብርሃም ልጅ እንደሆነ ሁሉ፡ ኢየሱስም የእግዚአብሔር ልዩ ልጁ ነው። አብርሃም ይስሐቅን እንደሠዋ ሁሉ እግዚአብሔርም ኢየሱስን የኃጢአት መሥዋዕት አድርጎ ሰጥቷል። ይስሐቅ በፍጹም ፈቃደኝነት ራሱን ለመሥዋዕት እንዳዘጋጀ ሁሉ ኢየሱስም ራሱን የኃጢአት መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ።

7. ዮሴፍ፡- ልክ ዮሴፍ ወደ ባርነት እንደተሸጠና ወገኖቹን ከራብ ሁሉ እንዳዳነ ኢየሱስም ለመሠዋትና ሕዝቡን ለማዳን ተሸጠ።

5ኛ ቀን፡- የዚህን ሳምንት ትምህርት ከልሰና ለሳምንታዊው የውይይት ጊዜ ራስህን አዘጋጅ።

ሳምንታዊ ስብሰባ

1. የሳምንቱ የአምልኮ ጊዜ

2. ጸሎት

3. የትምህርት ክለሳ

4. ውይይት

ሀ) 1) ስለ ይስሐቅ ሕይወት ተወያዩ። ምን ዓይነት ሰው የነበረ ይመስልሃል? 2) እምነቱ ከአብርሃም ጋር የሚወዳደረው እንዴት ነው? 3) መልካም ወላጆች በመሆን ልጅን ስለማሳደግ ከይስሐቅና ከያዕቆብ ቤተሰብ የምንማረው ነገር ምንድን ነው?

ለ) 1) የያዕቆብን ሕይወት ግለጥ። ምን ዓይነት ሰው የነበረ ይመስልሃል? 2) እምነቱ ከአብርሃም እምነት ጋር የሚወዳደረው እንዴት ነው? 3) የይስሐቅና የያዕቆብ ሕይወት የእግዚአብሔርን ቃል ኪዳን አደጋ ላይ እንደጣለው ሁሉ እኛስ በተመሳሳይ ሁኔታ በማነጻጸር የእግዚአብሔር በረከት በሕይወታችን አደጋ ላይ እንዳይወድቅ ሊደረግ የሚችለው በምን ዓይነት መንገድ ነው? 4) በይስሐቅና በያዕቆብ ሕይወት ለቃል ኪዳኑ መፈጸም አደገኛ

ሊሆኑ ይችሉ የነበሩ ሁኔታዎች፤ ዛሬ በሕይወታችን ውስጥ የእግዚአብሔርን በረከቶች ከምናበላሽባቸው መንገዶች የሚመላለሰው በምንድን ነው?

ሐ) 1) የዮሴፍን ሕይወት ግለጥ። ምን ዓይነት ሰው የነበረ ይመስልሃል? 2) እምነቱ ከአብርሃም እምነት ጋር የሚወዳደረው እንዴት ነው? 3) በቀልን ስላለመፈለግና በስደት ስለመጽናት ከዮሴፍ ሕይወት ምን እንማራለን?

መ) 1) በዘፍጥረት ውስጥ ያለውን ስለ እግዚአብሔር የሚናገረውን መሠረታዊ ትምህርት ከልስ። በዘፍጥረት ውስጥ በሚገኙ ታሪኮች፤ እነዚህ ትምህርቶች የሚታዩት እንዴት ነበር? 2) ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ ወይም «ስም» የተሻለ ግንዛቤ ማግኘት እንዴት ያበረታታል? 3) እግዚአብሔርን በተገቢው መንገድ ለማምለክ የመቻል ጉዳይ አንድ ሰው ስለ እርሱ ካለው ጥልቅ መረዳት ጋር ለምን ይያያዛል? 4) እግዚአብሔር ማን እንደሆነና በተሻለ ሁኔታ እንዴት ሊያመልኩት እንደሚችሉ የቤተ ክርስቲያን አባላትን ለማስረዳት ምን ማድረግ ይቻላል?

ሠ) 1) በዘፍጥረት ውስጥ ስለ ሰውና ስለ ኃጢአት የተሰጠውን ትምህርት ከልስ። እነዚህ መሠረታዊ ትምህርቶች ስለ ሰዎች ሊኖረን ስለሚገባው አመለካከትና አቀራረብ ምን ያሳዩናል? 2) እነዚህ መሠረታዊ ትምህርቶች ሰዎች በእግዚአብሔር ዓይን ምን ያህል ዋጋ እንዳላቸው፤ ከተለያዩ ዝርያ ቢሆኑም እንኳ እኩል እንደሆኑ፤ ለኃጢአትና ለዓመፅ ስላላቸው ዝንባሌ ምን ያስተምሩናል? 3) ዘረኝነትን እየተቃወምን ለማስተማር አራት ዘፍጥረትን እንዴት ልንጠቀምበት እንችላለን?

ረ) 1) በአራት ዘፍጥረት የሚገኙትን የክርስቶስን ተምሳሌቶች ግለጽ።
2) በአራት ዘፍጥረት ውስጥ ሌሎች ተምሳሌቶች አሉን? ካሉስ የትኞቹ ናቸው? ወደ ኢየሱስ ክርስቶስ የሚያመለክቱትን እንዴት ነው?

5. ጸሎት